

PÉK 2010

VIII. Pedagógiai Értékelési Konferencia

Program – Tartalmi összefoglalók

PÉK 2010

VIII. Pedagógiai Értékelési Konferencia

2010. április 16–17.

Program

Tartalmi összefoglalók

Szerkesztette:

Molnár Éva

Kasik László

Szegedi Tudományegyetem

Szeged, 2010

A kiadványt a „Diagnosztikus mérések fejlesztése” c. TÁMOP 3.1.9-08/1-2009-0001 pályázat keretében az Európai Unió támogatta.

ISBN 978-963-306-009-4

Kiadó:

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Neveléstudományi Doktori Iskola
www.edu.u-szeged.hu/phd

Felelős kiadó:

Csapó Benő, a Doktori Iskola vezetője

Technikai szerkesztő: Börcsökkné Soós Edit, Pap-Szigeti Róbert
Olvasószerkesztő: Molnár Edit Katalin, Kasik László, Molnár Éva
Borítóterv: Kelemen Rita

Készült:

SVteam Nyomda Bt.
6725 Szeged, Petőfi S. sgt. 40/A
E-mail: svteam@t-online.hu
Felelős vezető: Sipos Ferenc

KÖSZÖNTŐ

A *PÉK 2010 – VIII. Pedagógiai Értékelési Konferencia* Tudományos Programbizottsága és Szervezőbizottsága nevében tisztelettel köszöntöm a konferencia résztvevőit. Az idén nyolcadik alkalommal megrendezett Pedagógiai Értékelési Konferencia az évek során országos ismertségre tett szert, hazai szakmai körökben az egyik legnevesebb konferenciává vált.

A konferenciát *Csapó Benő* alapította 2003-ban, amely a *Nagy József* által vezetett *Szegedi Műhely* empirikus pedagógiai kutatási hagyományaira épült, és kezdetben a Szegedi Tudományegyetemen 1991-ben indult pedagógiai értékelési szakértő szakos hallgatóinak kínált évenkénti szakmai találkozót meghívott előadók részvételével. Azóta évről évre változott, formálódott a konferenciák struktúrája, 2006-tól kiegészült a nemzetközi normákhoz igazodó jelentkezési feltételekkel és a szerzők nevét titkosan kezelő bírálati rendszer bevezetésével. Neves külföldi és hazai meghívott előadók mellett pedagógiai kutatók, pedagógiai szakértők, illetve kutató pedagógusok számára nyújt lehetőséget kutatási-fejlesztési eredményeik bemutatására.

Az idei évben követtük a korábban kialakított normákat, értékelési szempontokat, a prezentációk elfogadásának feltételeit. A konferenciára elsősorban a pedagógiai értékeléshez kapcsolódó empirikus vizsgálatokat, innovatív értékelési módszereket, a pedagógiai értékelést a közoktatásban vagy a felsőoktatásban alkalmazó vizsgálatokat, fejlesztő programokat, pedagógiai kísérleteket bemutató anyagokat vártunk három prezentációs műfajban: szimpózium, tematikus előadás és poszter. A bírálóbizottság javaslata alapján a Tudományos Programbizottság hét szimpóziumot, 52 tematikus előadást és 12 posztert fogadott el bemutatásra. A szimpóziumok és a témakörök szerint csoportosított tematikus előadások párhuzamos szekciókban követhetők figyelemmel a konferencián.

A konferencia programjában három plenáris előadás szerepel neves külföldi és hazai kutatók részvételével. *Philip Adey*, a King's College London professzora a magas szintű gondolkodási képesség természetéről és fejlesztési lehetőségeiről tart előadást 5–15 évesek körében végzett vizsgálatait alapján. *Fülöp Márta*, az MTA Pszichológiai Kutatóintézetének főmunkatársa a versengés tanulási motívumának aktuális nemzetközi szakirodalmi hátterét mutatja be különböző kutatási módszerekkel végzett vizsgálatok eredményeinek felhasználásával. *Wolfgang Schnotz*, a Koblenz-Landau egyetem professzora a verbális és képi információfeldolgozó képesség mérési lehetőségeiről számol be 5–8. évfolyamos tanulók eredményei alapján.

A konferencia helyszínét – a tavalyi évhez hasonlóan – az MTA Szegedi Akadémiai Bizottság székháza biztosítja, megteremtve a tudományos tanácskozáshoz szükséges méltó feltételeket. Reményeink szerint az idei konferencia, a korábbiakhoz hasonlóan, lehetőséget ad a pedagógiai értékelés aktuális kérdéseinek megvitatására, segíti a tudományos közösség formálódását, valamint a szakmai kapcsolatok kialakulását, ápolását. A konferencia szervezői nevében hasznos tanácskozást és kellemes időtöltést kívánok!

Molnár Éva
a PÉK 2010 elnöke

PÉK 2010 – VIII. PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉSI KONFERENCIA

A KONFERENCIA HÁTTERINTÉZMÉNYE:

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Neveléstudományi Intézet és Neveléstudományi Doktori Iskola
6722 Szeged, Petőfi S. sgt. 30-34., Tel.: (62) 420 034

MTA SZAB Oktatáselméleti Munkabizottság

A KONFERENCIA TUDOMÁNYOS PROGRAMBIZOTTSÁGA:

Csapó Benő, SZTE
Csíkos Csaba, SZTE
Kasik László (titkár), SZTE
Molnár Edit Katalin, SZTE
Molnár Éva (elnök), SZTE
Molnár Gyöngyvér, SZTE
Nikolov Marianne, PTE
Ollé János, ELTE
Tóth Zoltán, DE

A KONFERENCIA SZERVEZŐBIZOTTSÁGA:

Kléner Judit, SZTE
Molnár Katalin, SZTE
Pap-Szigeti Róbert, KF

A KONFERENCIA HELYSZÍNE:

Szegedi Akadémiai Bizottság Székháza
6720 Szeged, Somogyi u. 7. Tel.: (62) 553 911

A KONFERENCIA HONLAPJA, E-MAIL CÍME:

<http://www.edu.u-szeged.hu/pek2010/>
pek2010@edu.u-szeged.hu
Honlapkészítő: Pap-Szigeti Róbert

TARTALOM

RÖVID PROGRAM	8
RÉSZLETES PROGRAM	13
TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK	
Philip Adey: Promoting High Level Reasoning – and Assessing the Outcomes (<i>plenáris előadás</i>)	27
Hátrányos helyzet és sajátos nevelési igény (<i>tematikus előadások</i>)	28
A mérés-értékelés elméleti keretei – problémák és lehetőségek (<i>tematikus előadások</i>)	34
Az eredményesség mérése a felsőfokú képzésben, és az eredményességre ható tényezők szerepe (<i>szimpózium</i>)	40
Longitudinális vizsgálatok iskolai kontextusban (<i>szimpózium</i>)	47
Az IKT alkalmazása a kutatásban és a fejlesztésben (<i>tematikus előadások</i>)	53
„Gyorsuló sáv” vagy „parkolópálya”? A nyelvi előkészítő évfolyam értékelése: érettségi eredmények, diákok, nyelvtanárok és szülők véleménye (<i>szimpózium</i>)	59
Poszterszekció (<i>poszterbemutató</i>)	66
A szocialitás néhány aspektusa (<i>szimpózium</i>)	74
Nyelvpedagógiai kutatások (<i>tematikus előadások</i>)	81
Média és IKT a tanítási-tanulási folyamatban (<i>tematikus előadások</i>)	87
Tanítás- és kutatómódszertan (<i>tematikus előadások</i>)	92
A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének-oktatásának segítése (<i>tematikus előadások</i>)	98
Poszterszekció (<i>poszterbemutató</i>)	103
Mentálhigiéné és személyiségfejlesztés (<i>tematikus előadások</i>)	111
Olvasáskutatás (<i>tematikus előadások</i>)	117
Az ismeret- és értékközvetítés néhány formája (<i>tematikus előadások</i>)	122
Értékelési keretek és standardok kidolgozása a szövegértés, a matematika és a természettudomány területén 1–6. évfolyamon (<i>szimpózium</i>)	127
Szegedi tanári előkészítő modulok hallgatók írásbeli szövegalkotásának képes- ségbeli és énképi vetületei (<i>szimpózium</i>)	133
Készségfejlesztés 4-8 éves korban (<i>szimpózium</i>)	139
Pedagógusok és pedagógusjelöltek vélekedései (<i>tematikus előadások</i>)	145
A KONFERENCIÁN PREZENTÁLÓ RÉSZTVEVŐK	153
NÉVMUTATÓ	157

RÖVID PROGRAM

2010. április 16. (péntek)

8.00–9.30	REGISZTRÁCIÓ, KÁVÉ
9.30–10.00	MEGNYITÓ <i>(Díszterem)</i>
10.00–10.50	PLENÁRIS ELŐADÁS <i>(Díszterem)</i> Promoting High Level Reasoning – and Assessing the Outcomes Előadó: <i>Philip Adey</i>
10.50–11.00	<i>SZÜNET</i>
11.00–12.15	TEMATIKUS ELŐADÁSOK – Hátrányos helyzet és sajátos nevelési igény <i>(Előadóterem)</i> – A mérés-értékelés elméleti keretei – problémák és lehetőségek <i>(Díszterem)</i>
12.15–13.15	<i>SZENDVICSEBÉD ÉS KÁVÉ</i>
13.15–14.45	SZIMPÓZIUMOK – Az eredményesség mérése a felsőfokú képzésben, és az eredményességre ható tényezők szerepe <i>(Előadóterem)</i> – Longitudinális vizsgálatok iskolai kontextusban <i>(Díszterem)</i>
14.45–15.00	<i>KÁVÉSZÜNET</i>
15.00–16.15	TEMATIKUS ELŐADÁS – Az IKT alkalmazása a kutatásban és a fejlesztésben <i>(Előadóterem)</i> SZIMPÓZIUM – „Gyorsuló sáv” vagy „parkolópálya”? A nyelvi előkészítő évfolyam értékelése: érettségi eredmények, diákok, nyelvtanárok és szülők véleménye <i>(Díszterem)</i> POSZTERBEMUTATÓ <i>(Előtér)</i>
16.15–16.30	<i>KÁVÉSZÜNET</i>
16.30–17.20	PLENÁRIS ELŐADÁS <i>(Díszterem)</i> Tanulási motiváció és versengés: barátok vagy ellenségek? Előadó: <i>Fülöp Márta</i>
17.20–17.30	<i>SZÜNET</i>
17.30–19.00	SZIMPÓZIUM – A szocialitás néhány aspektusa <i>(Díszterem)</i> TEMATIKUS ELŐADÁSOK – Nyelvpedagógiai kutatások <i>(Tárgyaló, fszt. 3.)</i> – Média és IKT a tanítási-tanulási folyamatban <i>(Előadóterem)</i>
19.00–	<i>VACSORA ÉS PÉSZ-ES OSZTÁLYTALÁLKOZÓ, SZAB székház</i>

2010. április 17. (szombat)

- 8.30–9.00 *KÁVÉ ÉS APRÓSÜTEMÉNY*
- 9.00–10.15** **TEMATIKUS ELŐADÁSOK**
– Tanítás- és kutatómódszertan (*Díszterem*)
– A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének-oktatásának segítése (*Előadóterem*)
POSZTERBEMUTATÓ (*Előtér*)
- 10.15–10.30 *SZÜNET*
- 10.30–11.20** **PLENÁRIS ELŐADÁS** (*Díszterem*)
Assessment of Visual and Verbal Literacy
Előadó: *Wolfgang Schnotz*
- 11.20–11.30 *SZÜNET*
- 11.30–13.00** **TEMATIKUS ELŐADÁSOK**
– Mentálhigiéné és személyiségfejlesztés (*Előadóterem*)
– Olvasáskutatás (*Díszterem*)
– Az ismeret- és értékközvetítés néhány formája (*Tárgyaló, fszt. 3.*)
- 13.00–14.00 *SZENDVICSEBÉD ÉS KÁVÉ*
- 14.00–15.30** **SZIMPÓZIUMOK**
– Értékelési keretek és standardok kidolgozása a szövegértés, a matematika és a természettudomány területén 1–6. évfolyamon (*Díszterem*)
– Szegedi tanári előkészítő modulós hallgatók írásbeli szövegalkotásának képességbeli és énképi vetületei (*Előadóterem*)
- 15.30–15.45 *KÁVÉSZÜNET*
- 15.45–17.15** **SZIMPÓZIUM**
– Készségfejlesztés 4–8 éves korban (*Díszterem*)
TEMATIKUS ELŐADÁSOK
– Pedagógusok és pedagógusjelöltek vélekedései (*Előadóterem*)
- 17.15 *A KONFERENCIA ZÁRÁSA* (*Díszterem*)
Molnár Éva
Molnár Edit Katalin
-

RÉSZLETES PROGRAM

2010. ÁPRILIS 16. — PÉNTEK

8.00–9.30 **REGISZTRÁCIÓ**

9.30–10.00 **MEGNYITÓ** (Díszterem)

A konferenciát megnyitja:

Csernus Sándor

a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja

A résztvevőket köszönti:

Dékány Imre

a Szegedi Akadémiai Bizottság elnöke

Csapó Benő

a Pedagógiai Értékelési Konferenciák alapító elnöke

Molnár Éva

a PÉK 2010 konferencia elnöke

10.00–10.50 **PLENÁRIS ELŐADÁS** (Díszterem)

Philip Adey: Promoting High Level Reasoning – and Assessing the Outcomes.

King's College London

Levezető elnök: *Csapó Benő*

11.00–12.15

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Hátrányos helyzet és sajátos nevelési igény</p> <p>ELNÖK: <i>Molnár Éva</i></p>	<p>Előadóterem</p>	<p>Az iskola hátránykompenzáló szerepével kapcsolatos vélemények a szegedi deszegregációs intézkedésben érintett iskolák pedagógusai körében <i>Szűcs Norbert, Fejes József Balázs</i></p>
		<p>Az értékelés szerepe a hátrányos helyzetű gyerekek idegen nyelvre tanítása során <i>Furcsa Laura</i></p>
		<p>Óvónők és tanítónők ADHD-val kapcsolatos ismeret-szintjének felmérése a „KADDS” segítségével <i>Péter Eszter</i></p>
		<p>Autizmussal élők kommunikációjának vizsgálata az interaktív összehangolódás elmélet tükrében <i>Balogh Virág</i></p>
		<p>A magzati tesztoszteronszint, az autisztikus viselkedés és a kötődés kapcsolata <i>Kovács Sándor</i></p>
<p>A mérés-értékelés elméleti keretei – problémák és lehetőségek</p> <p>ELNÖK: <i>Molnár Gyöngyvér</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>Az episztemológiai meggyőződések mérésének problémái és lehetőségei <i>Baraszevich Tamás, Kelemen-Molitorisz Anikó, Mokbelné Bacsa Éva</i></p>
		<p>A fővárosi kompetenciaalapú mérési rendszer bevezetése, problémái és fejlesztési lehetőségei <i>Südi Ilona, Török József</i></p>
		<p>Természettudományos műveltség-koncepciók <i>B. Németh Mária</i></p>
		<p>A valószínűségi gondolkodás pedagógiai modellje <i>Nagy Dóra</i></p>
		<p>A fluenciatesztek szerepe az iskolai szűrésben és fejlesztésben <i>Tánczos Tímea</i></p>

13.15–14.45

SZIMPÓZIUMOK

<p>Az eredményesség mérése a felsőfokú képzésben, és az eredményességre ható tényezők szerepe</p> <p>ELNÖK: <i>Fényes Hajnalka</i></p> <p>OPPONENS: <i>Zsolnai Anikó</i></p>	<p>Előadóterem</p>	<p>A felsőoktatás hozzáadott értékének mérése az alapképzés végzős évfolyama körében <i>Ceglédi Tímea</i></p>
		<p>Esélyek és eredményesség a felnőttek felsőfokú tanulásában <i>Engler Ágnes</i></p>
		<p>A puritán időfelhasználás, mint a munkaerőpiaci eredményesség egyik lehetséges záloga <i>Bocsi Veronika</i></p>
		<p>A tanulói eredményesség nemi különbségei közép- és felsőfokon egy határmenti régióban <i>Fényes Hajnalka</i></p>
		<p>Értékelés és siker: a felsőfokú képzésben oktató nők eredményességének vizsgálata <i>Tornyai Zsuzsa Zsófia</i></p>
<p>Longitudinális vizsgálatok iskolai kontextusban</p> <p>ELNÖK: <i>Csapó Benő</i></p> <p>OPPONENS: <i>Nagy József</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>A problémamegoldó gondolkodás fejlődése keresztmetszeti és longitudinális vizsgálatok fényében <i>Molnár Gyöngyvér, Korom Erzsébet</i></p>
		<p>A természettudományi ismeretek fejlettségét befolyásoló tényezők 4. évfolyamon <i>Korom Erzsébet, Nagy Lászlóné</i></p>
		<p>Az iskola kezdetén mért DIFER-készségek előrejelző ereje <i>Józsa Krisztián, Csapó Benő</i></p>
		<p>A matematikai készségek fejlődése az iskola első szakaszában <i>Csapó Benő, Józsa Krisztián</i></p>

15.00–16.15

TEMATIKUS ELŐADÁS

<p>Az IKT alkalmazása a kutatásban és a fejlesztésben</p> <p>ELNÖK: <i>Molnár Gyöngyvér</i></p>	<p>Előadóterem</p>	<p>Pedagógiai innovációra vonatkozó kutatási tendenciák az IKT-val támogatott oktatási környezetben <i>Lakatosné Török Erika</i></p>
		<p>A problémamegoldó gondolkodás vizsgálata számítógépes környezetben <i>Molnár Gyöngyvér</i></p>
		<p>Kisiskolás diákok gondolkodási képességének vizsgálata online környezetben <i>R. Tóth Krisztina, Molnár Gyöngyvér</i></p>
		<p>Online tesztkitöltés tapasztalatai és virtuális tanulási környezetek értékelése <i>Kétyi András</i></p>
		<p>Pedagógiai tesztek IRT szerinti értékelése számítógépes eszközökkel <i>Dúl Imre</i></p>

15.00–16.15

SZIMPÓZIUM

<p>„Gyorsuló sáv” vagy „parkolópálya”? A nyelvi előkészítő évfolyam értékelése: érettségi eredmények, diákok, nyelvtanárok és szülők véleménye</p> <p>ELNÖK: <i>Nikolov Marianne</i></p> <p>OPPONENS: <i>Józsa Krisztián</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>Az első nyelvi előkészítő évfolyamos diákok érettségi eredményei <i>Nikolov Marianne</i></p>
		<p>Az első nyelvi előkészítő évfolyam hatékonysága a szülők véleményének tükrében <i>Öveges Enikő</i></p>
		<p>„Pont akkor van kevés óra, amikor már lehetne reptetni őket”: Esettanulmány egy kisvárosi középiskoláról <i>Dombi Judit</i></p>
		<p>„Küzdünk ezekkel a diákokkal.” A nyelvi előkészítő program megvalósulása egy nagyvárosi szakközépiskolában <i>Horváth Veronika</i></p>
		<p>„NYEK-es osztály, NYEK-es problémák”: Nyelvtanárok és diákok véleménye a nyelvi előkészítő évfolyamról <i>Menyhei Zsófia</i></p>

15.00–16.15

POSZTERBEMUTATÓ

<p>Poszterszekció</p> <p>ELNÖK: <i>Csikos Csaba</i></p>	<p>Előtér</p>	<p>Innováció a múzeumpedagógiában <i>Koltai Zsuzsa</i></p>
		<p>„Socialisare necesse est”. Nevelési eredményvizsgálatok a Pécsi Tudományegyetem 1. Számú Gyakorló Általános Iskolájában <i>Dombiné Borsos Margit</i></p>
		<p>Új generációs tanulási módszerek és tanulási környezetek szerepe az oktatásban <i>Molnár György</i></p>
		<p>A felsőfokú szakképzés pedagógiája oktatáspolitikai és munkaerő-piaci aspektusból <i>Kazarján Erzsébet</i></p>
		<p>Tehetségdiagnosztizálás egy fővárosi kerületben <i>Maadadiné Borbély Mária</i></p>
		<p>A dráma igazi arca <i>Berencsi Benjamin</i></p>

16.30–17.20 **PLENÁRIS ELŐADÁS** (Díszterem)

Fülöp Márta: Tanulási motiváció és versengés: barátok vagy ellenségek?

MTA Pszichológiai Kutatóintézet, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Levezető elnök: *Zsolnai Anikó*

17.30–19.00

SZIMPÓZIUM

<p>A szocialitás néhány aspektusa</p> <p>ELNÖK: <i>Zsolnai Anikó</i></p> <p>OPPONENS: <i>Nagy József</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>Megküzdési stratégiák vizsgálata 10 és 12 éves tanulók körében <i>Zsolnai Anikó</i></p>
		<p>A szociálisprobléma-megoldó képesség működésének jellemzői 8 és 15 éves diákok körében <i>Kasik László</i></p>
		<p>A társas viselkedés környezeti meghatározói <i>Jámbori Szilvia</i></p>
		<p>A szociális kontextus, a hátrányos helyzet és a tanulási motiváció összefüggése <i>Fejes József Balázs</i></p>
		<p>A mesék szerepe a szociális kompetencia fejlődésében <i>Szombathelyiné Nyitrai Ágnes</i></p>

17.30–19.00

TEMATIKUS ELŐADÁS

<p>Nyelvpedagógiai kutatások</p> <p>ELNÖK: <i>Nikolov Marianne</i></p>	<p>Tárgyaló, fszt. 3.</p>	<p>12. évfolyamos középiskolások német nyelvi szókincsének mélysége <i>Sominé Hrebik Olga</i></p>
		<p>Az angol emelt szintű érettségi és két akkreditált nyelvvizsgarendszer feladatainak összehasonlítása próbavizsgálói teljesítmények tükrében <i>Szabó Gábor</i></p>
		<p>A kohéziós erők szerepe az írásminőség értékelésében angol B2 szintű nyelvvizsgán <i>Lukácsi Zoltán</i></p>
		<p>Pedagógiai korpusz alkalmazása az idegen nyelvi szókinccsmérésben <i>Lehmann Magdolna</i></p>
		<p>Nyelvtanulásra vonatkozó meggyőződések vizsgálata 7. és 11. évfolyamos tanulók körében <i>Mokbelné Bacsa Éva, Csikos Csaba</i></p>

17.30–19.00

TEMATIKUS ELŐADÁS

Média és IKT a tanítási-tanulási folyamatban ELNÖK: <i>Ollé János</i>	Előadóterem	A 14–18 éves korosztály médiaműveltség vizsgálatának internettel és mobiltelefonnal kapcsolatos eredményei <i>Herzog Csilla, Zentai Gabriella</i>
		Blog mint tudásközvetítő, közösségformáló, kapcsolat-építő eszköz az órai munkában <i>Molnár Pál</i>
		Mítosz vagy valóság? A netgeneráció jellemzői Magyarországon <i>Fehér Péter, Hornyák Judit</i>
		A video mint az osztálytermi kutatások hatékony eszköze: Az elmúlt két évtized nemzetközi tapasztalatai az új hazai kutatási lehetőségek tükrében <i>Győri János, Páva Rita</i>

9.00–10.15

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Tanítás- és kutatásmódszertan</p> <p>ELNÖK: <i>Molnár Edit Katalin</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>Adatbányászat a neveléstudomány területén (Educational Data Mining) <i>R. Tóth Krisztina</i></p>
		<p>Adatrejtés és titkosítás témakörének oktatási tapasztalatai a gépészmérnök szakos hallgatóknál <i>Kiss Gábor</i></p>
		<p>Pedagógiai kurzusok tanítása és értékelése portfóliós- és projekt technikával <i>Hercz Mária</i></p>
		<p>Az egyéni ePortfólió kialakítását befolyásoló tényezőkről való hallgatói gondolkodás a felsőoktatásban <i>Ollé János</i></p>
		<p>Számítógéppel támogatott osztálytermi kollaboratív vitatérképezés és gondolattérképezés összehasonlító elemzése <i>Molnár Pál, Kárpáti Andrea</i></p>
<p>A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének- oktatásának segítése</p> <p>ELNÖK: <i>Fazekasné Fenyvesi Margit</i></p>	<p>Előadóterem</p>	<p>A viselkedészavarok nyomában...vagy mi is van a fülünk körül? (a 2007-es SNI kontrollvizsgálódás margójára) <i>Csaplár Péterné</i></p>
		<p>A fogyatékossgal élő diplomások esélyei <i>Laki Ildikó</i></p>
		<p>Mozgássérült tanulók fogalmazásának értékelésére kidolgozott stratégia <i>Pintér Henriett</i></p>
		<p>Tanulási kudarcnak kitett – diszlexiás – tanulók olvasási és szövegértési problémáinak mérése a szakrendszerű oktatásban <i>Békés Anna</i></p>

9.00–10.15

POSZTERBEMUTATÓ

<p>Poszterszekció</p> <p>ELNÖK: <i>Korom Erzsébet</i></p>	<p>Előtér</p>	<p>Angol íráskészség mérése az értékelők szempontjából <i>Bukta Katalin</i></p>
		<p>„Rejtett” módon tanulnak az autisták? <i>Balogh Virág, Németh Dezső</i></p>
		<p>A kötődés hatása az iskolai előmenetelre <i>Kovács Sándor, Balogh Virág</i></p>
		<p>Normál és két tanítási nyelvű osztály tanulóinak fogalmazásvizsgálata és értékelése <i>Kisné Bernhardt Renáta</i></p>
		<p>A magzati tesztoszteron hatása a tantárgy-preferenciákra <i>Kovács Sándor, Balogh Virág</i></p>
		<p>A matematika szintfelmérő hatásai és következményei az oktatásra és a segédanyagok elkészítésére <i>Lászlóné Kenyeres Krisztina</i></p>

10.30–11.20 **PLENÁRIS ELŐADÁS** (Díszterem)

Wolfgang Schnotz: Assessment of Visual and Verbal Literacy
University of Koblenz-Landau

Levezető elnök: *Csíkos Csaba*

11.30–13.00

TEMATIKIS ELŐADÁSOK

<p>Mentálhigiéné és személyiségfejlesztés</p> <p>ELNÖK: <i>Nagy Lászlóné</i></p>	<p>Előadóterem</p>	<p>Az egészségműveltség, egészségmagatartás diagnosztikus mérésének lehetősége oktatási környezetben <i>Nagy Lászlóné</i></p>
		<p>A Dohányzás vagy Egészség Kiegészítő Óvodai Program hatásvizsgálata <i>Bartha Enikő, Berkes Tímea, Sági Andrea, Urbán Róbert, Demjén Tibor</i></p>
		<p>Étkezési zavarra utaló magatartások vizsgálata a normál testsúlyú serdülők körében <i>Veress Erzsébet</i></p>
		<p>Munkahelyi elégedettség a Vám-és Pénzügyőrség személyi állományának és a rendészeti szakközépiskolák oktatóinak empirikus vizsgálata alapján <i>Hidvégi Péter</i></p>
		<p>Komplex személyiségfejlesztő játékfoglalkozások új tematikája <i>Nádasi Zsófia</i></p>
<p>Olvasáskutatás</p> <p>ELNÖK: <i>Csikos Csaba</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>Az olvasási motiváció mérése: egy egyetemisták körében végzett pilot vizsgálat eredményei <i>Szenczi Beáta</i></p>
		<p>Olvasásra vonatkozó meggyőződések vizsgálata 6., 8., 10. és 12. évfolyamos gimnazisták körében <i>Kelemen-Molitorisz Anikó, Csikos Csaba</i></p>
		<p>Magyar tanulók motívumainak és olvasási eredményeinek összefüggései a PIRLS-mérésekben <i>Molnár Éva, Székely László</i></p>
		<p>Olvasási képesség fejlettségének mérése online környezetben kisiskolás tanulók körében <i>R. Tóth Krisztina, Hódi Ágnes</i></p>

11.30–13.00

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Az ismeret- és értékközvetítés néhány formája</p> <p>ELNÖK: <i>Józsa Krisztián</i></p>	<p>Tárgyaló, fszt. 3.</p>	<p>7. és 11. évfolyamos tanulók demokrácia fogalommal, demokratikus berendezkedéssel és állampolgári</p> <p><i>Kinyó László, Tóth Edit</i></p>
		<p>A Tanító című folyóirat fényképeinek minőségi ikonográfiai vizsgálata</p> <p><i>Géczi János, Darvai Tibor</i></p>
		<p>A pályaeorientáció mint a realitásban való tájékozódást támogató lehetőség</p> <p><i>Kenderfi Miklós</i></p>
		<p>A gyermeki jogok tiszteletben tartásának minőségkritériumai</p> <p><i>Fodor László</i></p>

14.00–15.30

SZIMPÓZIUMOK

<p>Értékelési keretek és standardok kidolgozása a szövegértés, a matematika és a természettudomány területén 1–6. évfolyamon</p> <p>ELNÖK: <i>Korom Erzsébet</i></p> <p>OPPONENS: <i>Kárpáti Andrea</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>A standardok szerepe az oktatás hatékonyságának javításában</p> <p><i>Csapó Benő</i></p>
		<p>Matematikai értékelési keretek szerepe a diagnosztikus értékelési rendszerek fejlesztésében</p> <p><i>Csikós Csaba</i></p>
		<p>Természettudományi értékelési keret és standardok fejlesztése</p> <p><i>Korom Erzsébet</i></p>
		<p>Az olvasási standardok kidolgozásának elméleti keretei</p> <p><i>Józsa Krisztián</i></p>
<p>Szegedi tanári előkészítő modulós hallgatók írásbeli szövegalkotásának képességbeli és énképi vetületei</p> <p>ELNÖK: <i>Baraszevich Tamás</i></p> <p>OPPONENS: <i>Hercz Mária</i></p>	<p>Előadóterem</p>	<p>A fogalmazásképesség és a szövegekre vonatkozó ítéletek vizsgálata tanulók és hallgatók körében</p> <p><i>Nagy Zsuzsanna</i></p>
		<p>Egyetemi hallgatók kritikai gondolkodás teszten mért érvelési képességeinek fejlettsége</p> <p><i>Baraszevich Tamás</i></p>
		<p>Levél az olvasónak? Egyetemi hallgatók funkcionális szövegeinek kommunikatív és szintaktikai elemzése</p> <p><i>Molnár Edit Katalin</i></p>
		<p>Egyetemi hallgatók verbális és tanuláshoz kötődő énképponensei</p> <p><i>Szenczi Beáta</i></p>

15.45–17.15

SZIMPÓZIUM

<p>Készségfejlesztés 4–8 éves korban</p> <p>ELNÖK: <i>Józsa Krisztián</i></p> <p>OPPONENS: <i>Nagy József</i></p>	<p>Díszterem</p>	<p>A mesékkel történő fejlődéssegítés hatásának vizsgálata <i>Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, Zentai Gabriella</i></p>
		<p>A zenei képességek és az olvasás, helyesírás, számolás összefüggései hétéves korban <i>Janurik Márta</i></p>
		<p>A rendszerező képesség összefüggése az elemi alapképességek fejlettségével első osztályos gyermekek körében <i>Zentai Gabriella</i></p>
		<p>A beszédhiba korrekciója a beszédhanghalló készség fejlesztése alapján: módszerek és eszközök <i>Fazekasné Fenyvesi Margit</i></p>

15.45–17.15

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

<p>Pedagógusok és pedagógusjelöltek vélekedései</p> <p>ELNÖK: <i>Korom Erzsébet</i></p>	<p>Előadóterem</p>	<p>Tanítási szokások egy fogalmi térképes fejlesztő program után <i>Habók Anita</i></p>
		<p>Tanár szakos bölcsész hallgatók értékelési nézetei <i>Kovácsné Duró Andrea</i></p>
		<p>A serdülőkori alkoholfogyasztás és ennek kezelése – ahogy a pedagógusok látják <i>Szabó Csilla Marianna</i></p>
		<p>A tanári problémaérzékenység és a tanulói viselkedés megítélése <i>Pinczésné Palásthy Ildikó</i></p>

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

**PROMOTING HIGH LEVEL REASONING – AND ASSESSING THE
OUTCOMES**

Philip Adey
King's College London

Many science curricula and policy documents throughout the world pay lip service to the notion that they promote scientific thinking, or higher level thinking in the context of science. Sadly the implementation of such ideas in the classroom often fall far short of the grandiose hopes expressed in policy documents. This may largely be due to (a) the underestimation of the difficulty of teaching for reasoning and consequent underinvestment in professional development; and (b) a failure of assessment systems to value the types of reasoning ostensibly being promoted – if you still test the acquisition of knowledge, you should not be surprised if that is what teachers focus on.

In this presentation I will explore the nature of high level reasoning, say something (with evidence) of how it can be promoted in students aged 5 to 15 years of age, and discuss the types of assessment of the possible effects of teaching reasoning. This last will include both measuring improved reasoning directly, and the effects of better reasoning on more traditional outcome measures of content.

HÁTRÁNYOS HELYZET ÉS SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY

Elnök: Molnár Éva
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

Az iskola hátránykompenzáló szerepével kapcsolatos vélemények a szegedi deszegregációs intézkedésben érintett iskolák pedagógusai körében

Szűcs Norbert
SZTE JGYPK Felnőttképzési Intézet
Fejes József Balázs
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Az értékelés szerepe a hátrányos helyzetű gyerekek idegen nyelvre tanítása során

Furcsa Laura
Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar

Óvónők és tanítónők ADHD-val kapcsolatos ismeretszintjének felmérése a „KADDs” segítségével

Péter Eszter
Babes-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar

Autizmussal élők kommunikációjának vizsgálata az interaktív összehangolódás elmélet tükrében

Balogh Virág
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A magzati tesztoszteronszint, az autisztikus viselkedés és a kötődés kapcsolata

Kovács Sándor
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

AZ ISKOLA HÁTRÁNYKOMPENZÁLÓ SZEREPÉVEL KAPCSOLATOS VÉLEMÉNYEK A SZEGEDI DESZEGREGÁCIÓS INTÉZKEDÉSBEN ÉRINTETT ISKOLÁK PEDAGÓGUSAI KÖRÉBEN

Szűcs Norbert *, Fejes József Balázs **

* SZTE JGYPK Felnőttképzési Intézet

** SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: pedagóguskutatás, hátrányos helyzet, deszegregáció

A hazai oktatás számos problémája vezethető vissza iskolarendszerünk világviszonylatban is kiemelkedően szelektív működésére. Az utóbbi években a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók szegregációjának mérséklése érdekében előremutató kezdeményezések indultak, több fenntartó hozzálátott az adott településen működő szegregált intézmény felszámolásához, ugyanakkor rendkívül kevés információval rendelkezünk ezen intézkedések következményeiről, támogatottságáról. Így kevésbé ismertek a deszegregációs, integrációs folyamatokhoz kötődő pedagógusi vélemények, jóllehet e törekvések sikere jórészt a folyamat közvetlen résztvevőin, a pedagógusokon múlik.

Munkánk célja a szegedi deszegregációs intézkedésben érintett általános iskolákban oktató pedagógusok véleményének feltárása, egyrészt az iskola hátránykompenzáló szerepét, másrészt a konkrét deszegregációs folyamat megítélését illetően, valamint a hátrányos helyzetű tanulók oktatásával kapcsolatos gondolkodás és a deszegregációs intézkedés támogatottsága közötti összefüggések feltérképezése.

Vizsgálatunkban 10 intézmény 333 pedagógusa vett részt. Az adatgyűjtés kérdőív segítségével történt, mely tartalmazott kérdéseket az iskola társadalmi funkcióira, a hátrányos helyzetű és roma tanulók iskolai kudarcainak okaira, a szegregáció következményeire, az integráció céljaira, valamint a szegedi deszegregációs intézkedés lebonyolítására vonatkozóan.

Eredményeink szerint a kérdezettek közel 90 százaléka kulcsfontosságúnak tartja az iskola szerepét az esélyegyenlőség megteremtésében, a családi hátrányok kompenzálásában, ugyanakkor a pedagógusok gondolkodásában ez általában nem kapcsolódik össze az oktatási integráció kérdéskörével. A tanárok többsége nincs tisztában a szegregáció kedvezőtlen következményeivel, ezzel kapcsolatban a jogszabályoknak való megfelelést (47%) a roma tanulókkal kapcsolatos előítéletek növekedését (18%) említik, míg az alacsonyabb oktatási minőséget a válaszadók alig 15%-a jelölte meg. Ezen eredmények előrevetítik, hogy a szegedi deszegregációs intézkedést a válaszadók kevesebb, mint egyharmada tartotta valóban szükségesnek döntésnek, s legfeljebb ennyien internalizálták az integrált oktatás filozófiáját. A pedagógusok egy részénél kitapintható az iskolai problémák etnicizálása, illetve a „pedagógiai fatalizmusnak” nevezett jelenség, amely az iskola korlátozott lehetőségeire utal a hátránykompenzálás területén, és számos további válasszal összefüggésben a hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatos nézetek egyik sarokpontjaként jelenik meg.

Munkánk egyrészt további deszegregációs folyamatok előkészítéséhez, lebonyolításához adhat támpontokat, másrészt a tanárképzésben, -továbbképzésben hasznosítható az iskola hátránykompenzáló szerepével kapcsolatos oktatás hatékonyságának növelése érdekében.

AZ ÉRTÉKELÉS SZEREPE A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYEREKEK IDEGEN NYELVRE TANÍTÁSA SORÁN

Furcsa Laura

Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar

Kulcsszavak: hátrányos helyzet, idegen nyelv

Az idegen nyelv tudása kulcsfontosságú az esélyegyenlőség szempontjából, mivel a hátrányos helyzetű gyerekek így tudnak versenyképes, a munkaerőpiac igényeinek megfelelő ismeretekre szert tenni (Petneki, 2002; Csapó, 2003; Nikolov és Józsa, 2006). Kutatásom célja, hogy azonosítsa azokat a legfontosabb problémákat, melyekkel a szociálisan hátrányos helyzetű gyerekek és nyelvtanáraik szembesülnek idegen nyelv tanítása, illetve tanulása során. A kutatás helyszíne hat gazdasági és társadalmi szempontból hátrányos helyzetű település általános iskolája volt.

Az előadás a kutatás pedagógiai értékelésről kapott információira koncentrált. Megpróbáltam egy olyan átfogó és részletes képet kapni, amely egyesíti a gyerekek és a nyelvtanáraik álláspontjait is, ezért a kvalitatív kutatás során három eszközt használtam: interjú angol (N=6) és német (N=6) szakos általános iskolai nyelvtanárokkal, fókuszcsoportos interjú az interjúkban részt vevő tanárok által tanított hátrányos helyzetű gyerekekkel (N=37) és óramegfigyelések.

Fontos feladat feltárni, hogy a nyelvtanárok milyen értékelési módszereket és stratégiákat alkalmaznak az órákon, és hogyan látják ezeket a gyerekek. Az eredmények arra utalnak, hogy értékeléskor sok gondjuk van a tanároknak a diákok egyéni képességeinek figyelembe vételével. Az egyéni fejlődés hangsúlyos értékelése különösen fontosnak bizonyult a hátrányos helyzetű gyerekek esetében, melyet a változatos és egyénre szabott értékelés segít elő legjobban. A gyerekek megítélése alapján a tanulóközpontú, fejlesztő értékelési módszerek a legnépszerűbbek (pl. projektmunka produktuma, portfólió). Sajnos ezeket a módszereket kevés nyelvtanár használja, és ez szoros összefüggésben áll az általuk alkalmazott tanítási módszerrel is (Radnóti, 2006). A tanári szerepek skálája kibővül, valamint a hozzá kapcsolódó érzelmi viszonyulás kulcsfontosságú a gyerekek motivációjának szempontjából, ami a sikeresség előfeltétele, és nagymértékben hozzájárul a pozitív osztálytermi légkör kialakulásához. A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy változásra van szükség a tanárok szemléletmódjában és értékelési módszereiben.

ÓVÓNŐK ÉS TANÍTÓNŐK ADHD-VAL KAPCSOLATOS ISMERETSZINTJÉNEK FELMÉRÉSE A „KADDS” SEGÍTSÉGÉVEL

Péter Eszter

Babeş-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar

Kulcsszavak: ADHD, KADDS, ismeretszint-felmérés

Egyre gyakrabban hallani a médiában a hiperaktív gyerekek számának drasztikus növekedéséről, jelenleg a zavar gyakoriságát 5–10 %-ra becsülik (Barkley, 2006). A fiúk és a lányok aránya a szakemberek szerint (Castellanos és társ., 2000; Rucklidge és Tannock, 2001) közelítőleg azonos. A képzett, tapasztalt óvónők és tanítónők is komoly kihívásként élik meg a hiperaktív gyereket a csoportjukban.

Vizsgálatom célja felmérni az óvónők és tanítónők ismereteinek szintjét az ADHD-s (Attention Deficit Hyperactive Disorder) gyermekek viselkedéséről, a szindróma diagnózisának megállapításáról és kezeléséről a „Knowledge of Attention Deficit Disorder Scale” segítségével. A kérdőív 36 állítást tartalmaz, amelyek az ADHD-s gyermek különböző helyzetekben megnyilvánuló viselkedésére, az ADHD diagnosztizálására és kezelési módjára vonatkoznak. Mivel a mérőeszköz eredeti nyelve angol, szükséges volt magyar és román nyelvre lefordítani. A fordítást pszichológusok (magyar/román anyanyelvűek) végezték, ahogyan az azt követő visszafordítást angol nyelvre is. Ezt követte a négy fordítás alapos összevetése, majd egy próbamérés (N=10 óvónő és tanítónő) amely a kérdőív érthetőségére irányult.

A vizsgálat kimutatta, hogy a közoktatásban eltöltött évek száma összefügg a kérdőívben megválaszolt helyes válaszok arányával, a korrelációs együttható értéke $r=0,162$ ($p=0,032$), azaz az óvónők és tanítónők minél több évet töltöttek el a tanügyben, annál több ismeretük van az ADHD-val kapcsolatban. Ezzel szemben a pályán eltöltött évek száma nincs hatással arra, milyen mértékben érzik felkészültnek magukat, hogy ADHD-s gyermekkel foglalkozzanak: a korrelációs együttható $r=0,137$, $p=0,078$.

Ugyanakkor a felkészültségi szint mértéke megmutatkozik a kérdőívben kitöltött helyes válaszok arányában ($r=0,256$, $p=0,001$), vagyis az óvónők és tanítónők minél felkészültebbnek érzik magukat, hogy ADHD-s gyermekekkel foglalkozzanak (1=egyáltalán nem, 7=teljes mértékben), annál több állítást válaszolnak meg helyesen.

Az iskolai végzettség szintje – nincs szakképesítés (N=3); középiskola (13 osztály, N=96); hároméves főiskola (N=26); egyetem (N=57), 7 nem jelölte meg végzettségét, N összesen = 189 – nem befolyásolja pozitívan a helyes válaszok arányát, az elvégzett ANOVA szerint nincs szignifikáns különbség a négy csoport között ($F=0,781$, $p=0,506$).

A általam mért értékek (N=189) a helyes válaszok számára vonatkozólag nagymértékben hasonlítanak Sciutto és társ. (2000) eredményeihez (N=149). A legtöbb helyes választ a szimptomák és diagnózis kérdésekre adták, ami azzal magyarázható, hogy ezzel szembesülnek az óvónők és a tanítónők nap mint nap, így érthető a hasonló eredmény a megnyilvánuló viselkedés és az általános ismeret kérdéskörében. A legkevesebb információjuk a ADHD kezelésével kapcsolatban van. Ez részben magyarázható azzal, hogy több szülő megpróbálja eltitkolni gyermeke diagnózisát, így annak esetleges gyógyszeres kezelését meg sem említi.

AUTIZMUSSEL ÉLŐK KOMMUNIKÁCIÓJÁNAK VIZSGÁLATA AZ INTERAKTÍV ÖSSZEANGOLÓDÁS ELMÉLET TÜKRÉBEN

Balogh Virág

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: autizmus, dialógus, interaktív összehangolódás

A kutatás az autizmussal élő gyerekek dialógusban való részvételét vizsgálta az interaktív összehangolódás, a munkamemória-kapacitás és a naiv tudatelmélet vonatkozásában. A vizsgálat Pickering és Garrod elméletének (interaktív összehangolódás) első magyar empirikus igazolása. Az interaktív összehangolódás szerint a társalgó felek reprezentációikat különböző nyelvi szinteken azonos időben képesek összehangolni, így átveszik és használják egymás kifejezéseit, nyelvtani formáit és hanglejtését, mely biztosítja a kommunikáció gyors és spontán működését. Kutatásunk két vizsgálatot ölel fel.

Az első vizsgálatban 15 autizmussal élő gyermek, egy életkor szerint és egy mentális kor szerint illesztett kontrolcsoport vett részt. A dialógus vizsgálatára három feladatot dolgoztunk ki: „Tesz-Vesz Város”-feladat, „Jelzős szerkezet/Vonatkozó mellékmondat”-feladat és „Lexikális”-feladat, melyekkel a szintaktikai (mondattan, szerkezet) és a szemantikai (nyelvi formák, szavak) interaktív összehangolódást vizsgáltuk. Annak eldöntésére, hogy az interaktív összehangolódás alacsonyabb szintjének hátterében a munkamemória-kapacitás deficitje vagy a naiv tudatelmélet sérülése áll, számos munkamemória- és két hamis vélekedés tesztet is elvégeztünk. Az autisták a dialógusfeladatok többségén szignifikánsan rosszabbul teljesítettek, mint a kontroll, ugyanakkor a legtöbb munkamemória-feladatban nem. Eddigi eredményeink alapján feltételezzük, hogy az interaktív összehangolódás alacsonyabb fokának hátterében a naiv tudatelmélet sérülése állhat.

A második kísérletünkben két csoport vett részt: 12 autista és 12 tipikusan fejlődő társuk. Ez is három részből állt, dialógusos formában történő képleírás és képtörténet segítségével vizsgáltuk a szintaktikai előfeszítés hatását. Az ingeranyagot három nyelvtani szerkezet alkotta: névszói állítmány, minőségjelzős szerkezet, igeidő. Az interaktív összehangolódást minden résztvevőnél megfigyelhettük, továbbá a dialógus során mindkét csoportban nőtt a vizsgált szerkezetek megjelenésének száma. Ez az eredmény mutatja a szintaktikai előfeszítés létezését, melynek határfoka azonban csoportonként eltérő volt; az autisták nem tudtak minden feladaton az egészséges kontroll szintjén teljesíteni.

A kutatás legfőbb eredménye, hogy a szintaktikai priming hatása megfigyelhető a dialógus során, hiszen az egészséges kísérleti személyek átvették a kísérletvezető által előfeszített nyelvtani szerkezeteket. Továbbá úgy véljük, az autisták esetében az interaktív összehangolódás zavarának hátterében a naiv tudatelmélet sérülése áll. Eredményeink hozzájárulnak az autizmusban jellemző kommunikációs tünetek okainak jobb megértéséhez, így hosszú távon ezek figyelembevételével, célzottabb fejlesztéssel hatékonyabbá tehetjük kommunikációjukat.

A MAGZATI TESZTOSZTERONSZINT, AZ AUTISZTIKUS VISELKEDÉS ÉS A KÖTŐDÉS KAPCSOLATA

Kovács Sándor

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: autizmus, ujjarány, kötődés

Geschwind és *Galaburda* (1985) szerint a magzati tesztoszteron a bal félteke növekedését lassítja, a jobb félteke növekedését elősegíti. *Witelson* (1991) szerint a perinatális időszakban a tesztoszteron kihatással van a corpus callosum idegsejtjeinek számára. *Manning* (1998) összefüggést talált a magzati tesztoszteronszint és a gyűrűsujj (2D) és a mutatóujj (4D) aránya között. Minél alacsonyabb az ujjarány, minél hosszabb a gyűrűsujj, annál magasabb a magzati tesztoszteronszint – ez a férfiakra jellemző.

Az autizmust szélsőséges férfiagnak tartják, mivel kialakulásában a tesztoszteronnak feltételezhetően szerepe van (*Baron-Cohen* és mtsai, 1999). Az autisták corpus callosuma relatíve kisebb az egészséges agyhoz viszonyítva (*Piven* és mtsai., 1997; *Kana* és mtsai., 2008). Az autisták ujjaránya alacsonyabb, mint a kortársaké (*Milne* és mtsai.; 2006; *De Bruin* és mtsai.; 2009).

Vizsgálatunkban az ujjarányok és az autisztikus spektrumot mérő AQ-teszt közötti kapcsolatot kerestük egészséges személyeknél. A kérdések között szerepeltek az iskolai előmenetelre irányuló kérdések, és az RSQ kötődési kérdőív. Feltételeztük a szakirodalom alapján, hogy a férfiasabb ujjarány magasabb AQ-pontszámmal jár. Kapcsolatot kerestünk a kötődés és az ujjarányok között.

Szignifikáns különbségeket találtunk a férfiak és a nők ujjarányai között mindkét kézen ($n=486$; férfiak esetén $2D:4D_{jobb}=0,98$; nőknél $2D:4D_{jobb}=0,993$; $p<0,01$), és az AQ-teszt pontjaik között is (férfiak AQ-átlag= $21,75$, $s=7,5$; nők AQ-átlag= $19,55$, $s=7,4$; $p<0,01$).

Megvizsgáltuk a korrelációkat a kötődési pontszám átlagától egy szórásnyi távolságra levő személyeknél, illetve fölötté és alatta. A bizonytalanul kötődő fiúk esetében a jobb kéz ujjaránya ($r=0,47$, $p=0,00$, $n=42$, AQ-átlag= $26,5$) korrelál az AQ pontszámmal, a nőiesebb ujjarány valószínűsíti az autisztikusabb viselkedést. A bizonytalanul kötődő férfiaknál az ujjarányok és a tantárgyi szorongások között szintén szignifikáns a kapcsolat ($r=0,43$, $p<0,01$). A biztonságosan kötődő (szórás alatt) fiúk esetén a várt eredményt kaptuk ($r=-0,38$, $p=0,03$, $n=33$, AQ-átlag= $17,4$).

A bizonytalanul kötődő, elhanyagolt, bántalmazott gyermekeknel is megfigyelhető a bal-féltekei deficit (*Ito, Teicher* és *Glod*, 1998) és a kisebb corpus callosum (*Teicher* és mtsai, 2004). A tesztoszteron hatására jobban fejlődő jobb-félteke felelős a gátló funkciókért, és köz-tük az érzelemregulációért is (*Schore*, 2000). Az eredmények egyik lehetséges interpretációja, hogy a bizonytalanul kötődő férfiasabb ujjarányú fiúknak jobb a stressztűrő képessége és ennek következtében jobb a szociabilitásuk. A pontosabb értelmezés további vizsgálatokat igényel. Tudomásunk szerint ez az első vizsgálat, amely a kötődés és az ujjarányok között interakciót talált.

A MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS ELMÉLETI KERETEI – PROBLÉMÁK ÉS LEHETŐSÉGEK

Elnök: Molnár Gyöngyvér
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

Az episztemológiai meggyőződések mérésének problémái és lehetőségei

Barassevich Tamás, Kelemen-Molitorisz Anikó, Mokbelné Bacsa Éva
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A fővárosi kompetenciaalapú mérési rendszer bevezetése, problémái és fejlesztési lehetőségei

Südi Ilona, Török József
Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet

Természettudományos műveltség-koncepciók

B. Németh Mária
MTA-SZTE Képességkutató Csoport, SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport

A valószínűségi gondolkodás pedagógiai modellje

Nagy Dóra
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A fluenciatesztek szerepe az iskolai szűrésben és fejlesztésben

Tánczos Tímea
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

AZ EPISZTEMOLOGIAI MEGGYŐZŐDÉSEK MÉRÉSÉNEK PROBLÉMÁI ÉS LEHETŐSÉGEI

Barassevich Tamás, Kelemen-Molitorisz Anikó, Mokbelné Bacsa Éva

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: episztemológiai meggyőződések, mérési problémák, metakogníció

Az episztemológiai meggyőződések vizsgálata az utóbbi években nagy nemzetközi figyelmet kapott a neveléstudományi kutatásokban, köszönhetően a konstruktum feltételezett széles körű hatásának az ismeretkonstrukció, a kognitív és a metakognitív képességek területén. A meggyőződések strukturális megközelítései azonban sokfélék. Általánosnak mondható egyetértés csak abban mutatkozik, hogy a meggyőződések rendszere hierarchikusan szerveződött területspecifikus és általános komponensekből áll. A komponensek természetét és viszonyait illetően már nagyon különbözőek az elképzelések és a mérési koncepciók egyaránt.

Elméleti előadásunkban összegezzük a tudásra és tanulásra vonatkozó meggyőződések mérésének kritikai irodalmát. A mérés problémáit három összefüggő területen tárgyaljuk: (1) az elméleti modellek, (2) a használt eszközök és (3) a kutatási elrendezés területein. Az általános episztemológiai meggyőződések mellet számba vesszük az idegennyelv-tanulással, az olvasással, a matematikával, és a természettudományokkal kapcsolatos meggyőződések mérésének modelljeit, eszközeit és eredményeit is.

A kérdőívek mint legátfogóbban alkalmazott mérőeszközök problémája területfüggetlen meggyőződések esetében (1) koncepcionálisan a területfüggetlenség biztosításának lehetetlensége és a meggyőződések dimenzióinak esetleges viszonya, (2) az eszköz szintjén az általánosan alacsony reliabilitás és a faktorstruktúra bizonytalanságai, (3) a kutatásban pedig az egyoldalú alkalmazás. A területspecifikus meggyőződések mérésére ugyan rendelkezésre állnak megbízható kérdőívek, az alsókálak esetlegessége és az alkalmazás egyoldalúsága azonban itt is fennáll. A legnagyobb probléma ezeken a területeken, hogy minden kérdőíves mérés háttérben meghúzódik az a súlyos és – véleményünk szerint – hibás előfeltevés, miszerint a meggyőződések kezelhetők deklaratív metakognitív tudáselemekként.

Előadásunkban amellet érvelünk, hogy az episztemológiai meggyőződések strukturális összefüggéseinek feltárásához többféle eszköz és módszer összehangolt alkalmazására (multiple methods research) van szükség. Ez a következtetés összhangban van a terület legújabb nemzetközi törekvéseivel is.

A FŐVÁROSI KOMPETENCIA ALAPÚ MÉRÉSI RENDSZER BEVEZETÉSE, PROBLÉMÁI ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI

Südi Ilona, Török József

Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet

Kulcsszavak: mérési rendszer, TISZK, SNI

A tudásszintmérést felváltó, az Országos kompetenciamérés rendszeréhez jobban illeszkedő bemeneti mérés szükségessége 2006-ban merült fel a fővárosban. 2007-től a fővárosi szakmai alapot folytató szakközépiskolák, 2008-tól az enyhe értelmi fogyatékos tanulók körében is zajlik mérés. A napjainkra egységes rendszerré alakult fővárosi mérések rendszer szinten, a pedagógiai tevékenység szintjén és az irányítás szintjén nyújtanak információt.

A mérési rendszer legnagyobb szelete a 9. évfolyamos tanulók bemeneti mérése matematika, szövegértés-szövegalkotás, idegen nyelv (angol, német), történelem és könyvtárhasználati ismeretek területen, valamint a három utóbbi terület 2008/2009. tanévtől folyó követő mérése a 10. évfolyamon. A mérés a populáció (közel 12000 fő) képzéstípusonkénti és nyelvoktatás jellege szerinti 30-40%-os reprezentatív mintáján történik, könyvtárhasználati ismeretek esetében a minta 10%-os. A teljesítmények egybevetését az eredmények standardizált skálán való megjelenítése segíti. Az egyes területeken elért teljesítmény és a családi szociokulturális, gazdasági mutatói, valamint a tanuló motivációs és neveltségi háttérinformációi közötti összefüggés részben országosan ismert tendenciákat vázol fel.

A szakmai alapot mérés a 9. évfolyamosok reprezentatív mintáján a tanulók tanulási stílusára, tanulási attitűdjére, pályorientációjának vizsgálatára, valamint a téri-vizuális és gondolkodási képességekre irányuló méréssel kezdődött. Jelenleg a mérés online formában zajlik.

2009 májusában került sor a fővároshoz tartozó összes, enyhe értelmi fogyatékos gyermeket nevelő-oktató szegregált gyógypedagógiai intézményben az értő olvasás és a szövegértés mérése a 4., 6., 8. és 10. évfolyamosok teljes populációján. A mérések egységes útmutató szerinti megvalósításában a közel 100 érintett intézmény mérési ismeretekkel is rendelkező vezetői, mérésvezetői vesznek részt. A pedagógusok mérési tanfolyamokon való felkészítése a szakszerű feladatellátásra jelentős feladatnak bizonyul, csakúgy, mint a vezetők esetében a projektszemléletű munkaszervezés elveinek elsajátíttatása.

A mérések eredményeit többkörös visszacsatolás formájában juttatjuk el az érintettekhez. Nem valósul meg azonban minden esetben az eredmények hasznosítása a pedagógiai fejlesztő tevékenység megtervezése és a mindennapi oktató-nevelő munka szintjén, melynek elősegítésére továbbképzéseket szervezünk, nevelőtestületi tájékoztatókat tartunk.

A rendszer adatai lehetőséget biztosítanak más szempontú rendszerezésre, így a 12 fővárosi TISZK beiskolázott tanulói által elért eredmények szakmacsoportonkénti vizsgálatára és a háttérinformációkkal történő összekapcsolására is. További lehetőség közel 5000 fővárosi 9. évfolyamos tanuló neveltségi szintjének vizsgálata, külön kiemelve az agresszivitást érintő területet.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS MŰVELTSÉG FŐBB KONCEPCIÓI

B. Németh Mária

MTA-SZTE Képességkutató Csoport, SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport

Kulcsszavak: tudáskonceptiók, műveltség, természettudomány

A természettudományos tudás/műveltség-felfogás a természettudományi tájékozottság széles körű társadalmi igényének megjelenése óta folyamatosan változik. A természettudományos nevelés a 19. század második felének hivatalos dokumentumaiban még mint a klerikus és a humán műveltség kiteljesítő eszköze van jelen (*Chapman*, 1994); ma már általános vélekedés, hogy a gazdasági fejlődés alapja. Az ötvenes évek végén a szputnyik-sokk inspirálta reformkampányban megszületett természettudományok oktatásának aktuális és alapvető céljait, feladatait kifejező, ma már szlogenként használt, magyar nyelvre természettudományos műveltségként fordítható scientific/science literacy* metafora. A téma jelentőségét jelzi, hogy több ezer cikk foglalkozik a fogalom leírásával, és a különböző elképzelések átfogó elemzéseinek száma is számottevő. Az előadás áttekinti a főbb irányzatokat és modelleket.

A szlogen megjelenése óta összefonódik a laikusok számára releváns tudás közvetítésének igényével (*Durant*, 1993). Általános a vélekedés, hogy a természettudományos műveltség sokkal több, mint az ismeretek, az értékek és a természettudományos nevelés elemeinek integrálása. A különböző modellek a természettudományos műveltséget olyan többdimenziós rendszerként írják le, amely magában foglalja a legfontosabb fogalmak megértését, az értékek, a természettudományok jellemzőinek, céljainak, korlátainak felismerését, az érdeklődést és az attitűdöket (*Jenkins*, 1994). A változó megközelítések általában négy kritériumot jelölnek meg: (1) a tudás tartalmát, (2) az intellektuális folyamatokat, (3) a szituációkat és (4) a természettudományok iránti érdeklődést és attitűdöt (*Hur*, 2003).

Holbrook és *Rannikmae* (2009) szerint a definícióknak két pólusa van: (1) a természettudományos ismereteket és (2) a természettudományos műveltség hasznosságát középpontba állító felfogások. A kettő között folytonosságot Gräber kompetencia alapú modellje teremt. A különböző definíciók folyamatot képeznek a tárgyi és a metakompetencia között, és az egyik végpontot *Bybee* (1997) konceptuális, a másikat *Shamos* (1995) módszereket és eljárásokat középpontba állító modellje alkotja.

Roberts a meghatározásokat a természettudományok viszonya szerint kategorizálta. A diszciplináris szerepfelfogást preferálókat értelmezését „I Látásmód”-nak, a szituációk megértését hangsúlyozót „II Látásmód”-nak nevezte. *Aikenhead* (2007) szerint van egy, a nem természettudományos diszciplinákat is befogadó „III Látásmód” is.

A természettudományos nevelésben érintett szakértők, a hivatalos tanügyi dokumentumok, a mérési programok (pl. OECD-PISA) definíciói egyedi értelmezések. Az ezredfordulóra a világ számos országában kidolgozták a természettudományos nevelést támogató nemzeti standardokat és megfogalmazták a nemzeti sajátosságoknak megfelelő természettudományos-műveltség-koncepciókat. Ez a fejlesztő munka hazánkban jelenleg a „Diagnosztikus mérések fejlesztése” pályázat keretében hazai szakértők közreműködésével folyik.

* Ritkábban, de hasonló jelentéssel és funkcióval használt forma a scientific culture (lásd pl. *Solomon*, 1998), illetve a francia nyelvterületeken (pl. Canadában) a „la culture scientifique” (*Durant*, 1993).

A VALÓSZÍNŰSÉGI GONDOLKODÁS PEDAGÓGIAI MODELLJE

Nagy Dóra

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: képességvizsgálat, valószínűségi gondolkodás, feladatlap-fejlesztés

A valószínűségi eseményekkel kapcsolatos gondolkodási stratégiákat már több hazai és külföldi kutatásban is vizsgálták. Az összefüggések rendszerében ismert a valószínűségi következtetések elhelyezkedése (Nagy, 2004), ezzel kapcsolatosan ismerjük a korrelatív gondolkodás típusait és fejlődésnek lépéseit (Bán, 1995), továbbá a kombinatív képesség fejlődésének teljes körű vizsgálatakor is előfordultak valószínűségeken, véletlenül alapuló problémák (Csapó, 2001). Magyarországon kifejezetten a valószínűségi gondolkodás felépítését, fejlődését célzó vizsgálat eddig nem folyt. A külföldi vizsgálatok közül több is foglalkozott kifejezetten a valószínűségi gondolkodás elemeivel (Way, 2001), fejlesztésének lehetőségeivel (Fischbein, 1975), illetve felépítésével (Green, 2005), mégpedig főként matematikai szempontból. Az említett kutatások eredményeképpen létrejött a valószínűségi gondolkodás egy átfogó, rendszerszemléletű modellje (Polaki, 2005), amelyből azonban hiányoznak az általános, nem szorosan a matematika tudományához kötődő szempontok, illetve empirikus eredmények sem támasztják alá a modell érvényességét.

Egy pontos, általános érvényű valószínűségigondolkodás-modell kidolgozását már korábban megkíséreltük (Nagy, 2008). A modell érvényességének vizsgálatára, illetve pontosítására a későbbiekben egy átfogó empirikus vizsgálatot tervezünk. Az előadás során az elővizsgálat eredményeit és tapasztalatait mutatjuk be.

A vizsgálat fő célja a modell érvényességének vizsgálata és egy nagy mintaelemszámú felmérés előkészítése volt. A vizsgálatot papír-ceruza alapon végeztük egy három feladatból álló feladatlappal, melyben minden feladat 4 részkérdést tartalmazott a valószínűségigondolkodás-modell szerinti fejlődési szinteknek megfelelően. A nyílt végű feladatokban az adatokat rajzos, táblázatos és szöveges formátumban adtuk meg. A vizsgálatban két szegedi gimnázium 9. (30–34 fő) és 11. (33–35 fő) évfolyamos tanulói vettek részt. A kis elemszám miatt az eredmények komolyabb összefüggések feltárására nem alkalmasak, a feladatok továbbfejlesztését szolgálták.

Az elemzés során hagyományos statisztikai és kvalitatív módszereket is használtunk. Kiderült, hogy a vizsgált diákok valószínűségi gondolkodása az évek során nem fejlődik, és csak néhányan érik el a legmagasabb fejlődési szintet. Ez a tendencia a nemzetközi vizsgálatok eredményeivel megegyezik.

A további tervek között szerepel, hogy az előmérés során megszerzett tapasztalatok felhasználásával egy nagy elemszámú, feleletválasztásos, megbízható tesztet készítsünk, kipróbáljunk, melynek segítségével közelebb juthatunk a valószínűségi gondolkodás egy pontos, megbízható pedagógiai modelljéhez.

A FLUENCIATESZTEK SZEREPE AZ ISKOLAI SZŰRÉSBEN ÉS FEJLESZTÉSBEN

Tánczos Tímea

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: betű fluencia, szemantikus fluencia, szűrés

Az elmúlt években megnőtt azoknak a tanulmányoknak a száma, amelyek azt vizsgálják, mi befolyásolhatja az iskolai teljesítményt. Elsősorban a munkamemória működését, illetve a végrehajtó funkciókat feltételezik ezek hátterében, azonban szerepük eltérhet az egyes tantárgyak esetében. Természetesen egyéb tényezők is befolyásolhatják ezt, például a motiváció, a szocioökonómiai státusz stb. A végrehajtó funkciók az egyes feladatok közti váltásért, monitorozásért, a figyelmi funkciókért és a gátlásért felelősek. A végrehajtó funkciót mérő feladatok közül sem lehet bármelyiket alkalmazni (pl. a Stroop teszt), ugyanis az ilyen életkorú gyerekek még nem vagy csak nagyon lassan és nehezen tudnak olvasni. A fluenciatesztek azonban a legegyszerűbb mérőeljárásai a végrehajtó funkcióknak. A betű (vagy fonológiai) fluenciateszt esetében a gyerekeknek egy megadott mássalhangzóval vagy magánhangzóval – t, k, a – kezdődő szavakat kell mondania 1 percen belül. A szemantikus (vagy kategória) fluenciatesztben bizonyos kategóriákba tartozó szavakat kell felsorolniuk, például gyümölcs, állat. A csoportosító stratégiák mérése a verbális fluencia feladatokon lehetőséget ad a végrehajtó funkciók károsodásának felbecslésére gyerekeknél, szerzett vagy fejlődési neurológiai károsodások vagy figyelmi deficitiek esetében.

Mivel jelenleg nem áll rendelkezésre hazai standard, elkezdődött a tesztek magyar nyelvű sztenderdjének létrehozását a teljes életkori spektrumban (5–85 év). Mind a betű, mind a szemantikus fluencia markáns életkori hatásokat mutat. A magyar nyelvű sztenderdek alapfeltételei a pontosabb diagnosztikának és a további fejlesztésnek. Az előadás bemutatja a sztenderdzálás előzetes eredményeit, részletesen tárgyalja a fluenciatesztek használhatóságát az iskolai szűrésben és a gyakorlati fejlesztésben.

**AZ EREDMÉNYESSÉG MÉRÉSE A FELSŐFOKÚ KÉPZÉSBEN,
ÉS AZ EREDMÉNYESSÉGRE HATÓ TÉNYEZŐK SZEREPE**

Elnök: Fényes Hajnalka
DE Neveléstudományi Intézet

Opponens: Zsolnai Anikó
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

A felsőoktatás hozzáadott értékének mérése az alapképzés végzős évfolyama körében

Ceglédi Tímea
DE Neveléstudományi Doktori Program

Esélyek és eredményesség a felnőttek felsőfokú tanulásában

Engler Ágnes
DE Neveléstudományok Intézete

A puritán időfelhasználás, mint a munkaerőpiaci eredményesség egyik lehetséges záloga

Bocsi Veronika
DE Gyereknevelési és Felnőttképzési Kar

A tanulói eredményesség nemi különbségei közép- és felsőfokon egy határmenti régióban

Fényes Hajnalka
DE Szociológia és Szociálpolitika Tanszék

Értékelés és siker: a felsőfokú képzésben oktató nők eredményességének vizsgálata

Tornyai Zsuzsa Zsófia
DE Gyereknevelési és Felnőttképzési Kar

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Az iskolai eredményesség része a tanulói eredményesség, az iskola és a tanári munka hatékonysága, valamint a két tényező együttes hatása. A nemzetközi vizsgálatok a tanulói teljesítmény alapján a kimenetet mérik, a kezdő és végállapotot hasonlítják össze. Az újabb eredményességvizsgálatok egyszerre nézik a tanulók teljesítményeit, a tanár-diák viszonyt, a vezetés szerepét, valamint a hozzáadottérték-kutatások az iskolák eredményességének tényezői között figyelembe veszik a tanulók összetételét is. A felsőfokú képzésben az eredményesség mérése nem annyira kidolgozott, mint a középfokú képzés esetén, szimpóziumunkban ennek mérésére teszünk kísérletet, illetve egyes előadásokban vizsgáljuk a diákok eredményességére ható tényezők szerepét is. Előadásaink többsége a tanulói eredményességre koncentrálnak.

Első előadásunkban a tanulói eredményességet mérjük, figyelembe véve a hozzáadott értéket is, a középfokú eredményességi mutatókat összehasonlítjuk a felsőfokú eredményességgel, és vizsgáljuk a felsőfokú eredményesség rejtett mutatóit is a szoros értelemben vett iskolai eredményesség mérése mellett. Második előadásunkban, a részidős képzésben résztvevő kismamák körében vizsgáljuk a tanulási befektetéseket és hozamokat, a tanulmányi eredményességre ható tényezők (pl. családi háttér) szerepét. Harmadik előadásunkban a puritán időfelhasználást mint a tanulói eredményesség egyik mutatóját tekintjük, feltételezve, hogy ez a munkaerőpiaci sikeresség előrejelzője is lehet. Negyedik előadásunk az iskolai eredményesség nemi különbségeit vizsgálja közép- és felsőfokon (középfokon 5, felsőfokon 9 mutatóval), és a nemi különbségek meghatározásakor többváltozós módszerekkel megpróbálja kiszűrni a társadalmi háttér hatását is. Utolsó előadásunkban a felsőoktatásban oktatók sikerességét meghatározó tényezőket vizsgáljuk, a felsőfokú eredményességet az oktatók munkájának hatékonysága felől is közelítjük.

Előadásaink vizsgálati területe a partiumi régió (Magyarország keleti határmenti övezete, Kárpátalja, valamint Erdély nyugati része). Vizsgálati módszerünk elsősorban kvantitatív, kérdőíves technikára épül, bár az oktatói eredményességnél kvalitatív (interjú) technikát is alkalmazunk. Az adatok feldolgozása során keresztábrákkal, összehasonlító átlagokkal dolgozunk, egyik előadásban többváltozós módszereket is felhasználunk. Eredményeink azt mutatják, hogy érdemes volt többféle mérőeszközzel kísérletet tennünk a felsőfokú eredményesség mérésére, és az eredményességre ható tényezők (nem, családi háttér stb.) vonatkozásában is fontos eredményeket kaptunk. További kutatásainkban szeretnénk finomítani mérőeszközöinket egy egységes, de összetett mutató megalkotásával, figyelembe véve a hozzáadott érték szemléletet is.

A FELSŐOKTATÁS HOZZÁADOTT ÉRTÉKÉNEK MÉRÉSE AZ ALAPKÉPZÉS VÉGZŐS ÉVFOLYAMA KÖRÉBEN

Ceglédi Tímea

DE Neveléstudományi Doktori Program

Kulcsszavak: felsőoktatási eredményesség, határmenti régió, hozzáadott érték

A középiskolás korra vonatkozóan jól kidolgozott eljárások, mérőeszközök állnak rendelkezésünkre, amelyekkel a diákok eredményességét mérhetjük. A felsőoktatás esetében azonban többnyire az intézményi eredményesség kerül előtérbe. Jelen kutatás a felsőoktatásban vizsgálja az eredményességet, ám nem intézményi szinten, hanem „alulnézetből”, közép-pontjában az egyes egyetemi, főiskolai hallgatók állnak. Az ő eredményességüket próbáljuk megragadni, mégpedig úgy, hogy a középiskolásokra vonatkozó kutatások tapasztalatiból merítünk, s azokat a felsőoktatásra adaptáljuk. Kutatásunk kísérletnek tekinthető a felsőoktatási eredményesség pontosabb mérésére.

Fő kérdésünk ebben a kísérletben, hogy a hallgatók hogyan, miben, mennyire fejlődnek eredményességüket illetően az egyetemi, főiskolai alapképzés három éve alatt. Ehhez – a középiskolai gyakorlatból merítve – a hallgatók bementi és a kimeneti eredményességét vesszük össze. Ez a megközelítés nem újdonság, többféle néven is találkozhatunk vele a szakirodalomban: hozzáadott érték, GAIN, distance travelled stb.

Ezúttal a BA- és BSc-képzést elsőként elhagyók körében vizsgáljuk meg a három egyetemi, főiskolai év során történő elmozdulást. 1361 végzős hallgatót kérdeztünk meg egy történelmi határmenti régió felsőoktatási intézményeiben. A felmérés kérdőíves formában történt a 2008/2009-es tanévben. Bemenetnek a középiskolára vonatkozó eredményességi mutatókat tekintjük, kimenetként pedig a BA- és BSc-képzés utolsó évében mért eredményességi mutatókat. A bementi és a kimeneti mutatók összevetésénél az eredményesség négy különböző dimenzióját vizsgáltuk: a szoros értelemben vett iskolai eredményességet (pl. osztályzatok), a tudományos aktivitást (pl. részvétel kutatásban, publikálás), a közéleti aktivitást (pl. civil szervezeti tagság) és a jövőre vonatkozó terveket. Így nem csak a látható eredményesség-gyapodásra tudunk megállapításokat tenni, hanem az eredményesség azon rejtett mutatóira is, amelyek a későbbi boldogulásnál meghatározóak lehetnek. Eredményeink azt mutatják, hogy a hallgatók eltérő mintázatokat mutatnak a különböző mutatók tekintetében.

ESÉLYEK ÉS EREDMÉNYESSÉG A FELNŐTTEK FELSŐFOKÚ TANULÁSÁBAN

Engler Ágnes

DE Neveléstudományok Intézete

Kulcsszavak: felsőfokú eredményesség, tanulási aspiráció, kisgyermeket nevelő hallgatók

Az élethosszig tartó tanulás alapja az emberi élet minden szakaszában megvalósuló önképzés igénye. A tanköteles kort követő tanulási befektetések általában a munka világából érkező kihívásoknak próbálnak megfelelni (Maróti, 2002). Az életútnak azonban léteznek a munkaerőpiactól izolált szakaszai, amikor a folyamatos önképzés még nagyobb fontossággal bír (Györgyi, 2004). Ilyen a gyermekvállalás miatt ideiglenesen megszakított időszak, mialatt a megszerzett tudás és kompetenciák erodálódnak. Ez a veszteség folyamatos tanulással jól kompenzálható, az inaktív időszakban is megjelenő tanulási motiváció, a korábbi tanulmányi tapasztalatok viszont szoros összefüggésbe hozhatók a társadalmi háttérrel (v.ö. pl. Bourdieu, 1978).

Kutatásunkban a gyermekgondozási időszak alatt tanulmányokat folytató hallgatónőket vizsgáltuk meg a tanulási esélyek és az eredményesség szempontjából. A longitudinális vizsgálat első hullámában, 2006-ban, a Debreceni Egyetem és a Nyíregyházi Főiskola levelező tagozatos hallgatóinak a tanulmányokhoz vezető motívumsorát térképeztük fel, postai úton eljuttatott, önkitöltős kérdőív segítségével (N=226). Három évvel később olyan aktív munkavállalókat kerestünk meg, akik a gyermekgondozási szabadság alatt az említett két felsőfokú intézményben szereztek diplomát (N=121).

A kérdőíves vizsgálat során a korábbi tanulmányi befektetések hozamait és eredményességét kutattuk. Feltételeztük, hogy az inaktív évek alatt végzett tanulás a sikeres reintegráció formájában korán megtérül és a későbbi évek alatt számos hasznot indukál. Kíváncsiak voltunk arra is, miként befolyásolja a korábbi életút a felsőoktatásba való bekapcsolódás körülményeit és a tanulmányi eredményességet. Ezt elsősorban a származási családi háttér alapján vizsgáltuk, s feltételeztük a származás felnőttkori tanulásra és a szakmai sikerekre gyakorolt hatását.

A kutatás eredményei alapján a tanulási beruházás első hozamai már a tanulmányok alatt megmutatkoztak a különböző tőkefajták gyarapodásában, majd a sikeres reintegráció formájában. Másik hipotézisünk részben igazolódott, mivel a hallgatók eltérő szociokulturális háttere valóban befolyásolta a tanulási stratégiát és eredményességet, azonban a munkaerő-piaci sikerességre nem gyakorolt hatást. Ugyanakkor kitapinthatóvá vált a tanulási aspiráció és a jövedelemszerző magatartás közötti kapcsolat. A kutatás legfontosabb eredményeként tartjuk számon a gyermekvállalás miatt bekövetkező inaktív időszakra kiterjesztett tanulás fontosságát, amely nemcsak egyéni szinten térül meg, hanem lényegi társadalmi problémákat enyhíthet: a permanens tanulás fontosságának felismerése és intergenerációs átörökítése, a családok kulturális klímájának javulása, az inaktívok foglalkoztatásának nehézségei, a demográfiai mutatók javulása.

A PURITÁN IDŐFELHASZNÁLÁS MINT A MUNKAERŐ-PIACI EREDMÉNYESSÉG EGYIK LEHETSÉGES ZÁLOGA

Bocsi Veronika

DE Gyereknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: hallgatói értékpreferenciák, puritán időfelhasználás, munkaerőpiaci elképzelések

A középosztálybeli gondolkodás egyik jellemző vonása a jövőre vonatkozó perspektívák megléte – mindez megragadható a „késleltetett kielégülés elméletének” segítségével is, ami aszketikus magatartást alakít ki. Ez a magatartás a jövőbeni sikerek garanciája is lehet – különösen igaz ez az életük során karriermobilitást megvalósító személyekre. Ez a viselkedési és életszervezési mód rokonítható *Riesman* belülről vezért embertípusával, valamint hasonló vonásokat mutat a protestantizmus weberi magatartásmintájával is. Ezen elméletek gondolatmenetében – többek között – közös pontot képez a munka fontossága, és a jó munkaerő-piaci pozíció távlati célként való megjelenése.

Elemzésünk célja, hogy egy regionális hallgatói mintában, ahol a munka jellegű tevékenységeket leginkább a különböző tanulási és önképzési formákkal eltöltött órák-percek jelentik, kialakítsunk egy „puritán” almintát, valamint elkülönítsük ennek ellenpontját, egy szabadidőorientált csoportot. Ezáltal a felsőoktatásban mérhető eredményességnek egy olyan mutatóját szeretnénk kialakítani, amely a hallgatói életmód és gondolkodás, valamint a munkaerő-piaci tervek és attitűdök között meghúzódó kapcsolat feltérképezését segíti. A két almintá eltérő életmódjának megragadása után kísérletet teszünk az értékrendek eltéréseinek modellezésére (a kutatás során felhasznált kérdőív lehetőséget ad arra, hogy eredményeit összevegyük az Ifjúság 2000-vizsgálat értékpreferencia-blokkjával), valamint rávilágítunk hosszabb távú munkaerő-piaci terveik esetleges eltéréseire is. Az elemzés során felhasznált statisztikai módszerek a következők: átlagok eltérései, varianciaanalízis, valamint kereszt-tábla-elemzés.

Az eredmények alapján a két almintá kialakításakor felhasznált tevékenységeken kívül jelentős az eltérés a hallgatók fizetett munkára fordított idejében, a puritán csoport javára. Az értékrendek vizsgálatakor jelentős differenciák ragadhatók meg a vallásos hit, a kultúraműveltség, a politika-közélet, hatalom, valamint a barátok fontosságának esetében. Azonban a két csoport munkaerő-piaci elképzeléseiben a felfelé irányuló karrierrek megléte hasonló módon jelenik meg, bár ezen távlati tervek elérési módjaiban már megjelennek a puritán életmód alapelemei (pl. kitaró munka, megfelelő iskolai végzettség), míg a szabadidőorientált csoportnál a sikeresség kulcsa más tényezőkben nyilvánul meg (leginkább megmásíthatatlan emberi adottságokban, például nem, etnikum). A weberi puritanizmus gondolkodási sémája megjelenik tehát a hallgatók életmódjának egy csoportjában, megfogható az értékrendjükben, a sikerességhez – szerintük – szükséges garanciákban, de nem jelent tágabb időhorizontot vagy távolabbra mutató karrierelképzeléseket, hiszen a szabadidőorientált csoport – akiknek tagjai a társas élet vagy a televíziózás területén mutatnak fel magasabb időráfordításokat – szintén hasonló jövőképpel bír.

A TANULÓI EREDMÉNYESSÉG NEMI KÜLÖNBSÉGEI KÖZÉP- ÉS FELSŐFOKON EGY HATÁRMENTI RÉGIÓBAN

Fényes Hajnalka

DE Szociológia és Szociálpolitika Tanszék

Kulcsszavak: közép- és felsőfokú tanulói eredményesség, nemi különbségek, határmenti régió

Az iskolai eredményesség mérésében nincs konszenzus, különösen a felsőfokú eredményességet tekintve. Az előadásban a tanulói eredményességet mérjük közép- és felsőfokon (mely az iskolai eredményesség része), illetve annak nemi különbségeit állítjuk középpontba. Vizsgálatunkban egyelőre nem érvényesítjük a hozzáadott érték szemléletet, bár többváltozós módszerekkel megpróbáljuk kiszűrni a fiúk és a lányok eltérő társadalmi háttérének hatását az eredményességre, és így tekintjük a nemek közötti különbségeket. Középfokon (illetve a gimnáziumokban, melyre adataink nagy része vonatkozik) az eredményességet öt változóval határozzuk meg: a nyelvvizsga léte, tanulmányi versenyen való részvétel, a tanulmányi átlagok és végül a felsőfokú továbbtanulási tervek és azok hossza. Felsőfokon a múlthoz tartozó eredményességi mutatók (az érettségi eredmény és a felvételin hozott, illetve szerzett pontok) mellett vizsgáljuk a nyelvvizsgával való rendelkezést, a további (főiskola és egyetem utáni) felsőfokú továbbtanulási terveket, a doktori fokozat tervezését, a köztársasági ösztöndíjjal, publikációkkal, OTDK- dolgozattal való rendelkezést, a szakkollégiumi tagságot, a külföldi tanulmányutakat és a demonstrátori tevékenységet is. Adataink a partiumi régió közép- és felsőoktatására vonatkoznak, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, valamint Románia és Ukrajna magyar tannyelvű oktatási intézményeiben folytak a lekérdezések; a minták elemszáma 940 és 1587 közötti volt.

Az eredmények szerint középfokon (illetve a gimnáziumokban) a lányok rosszabb háttérmutatóik ellenére eredményesebbek (több nyelvvizsga, jobb átlagok, merészebb továbbtanulási tervek, több tanulmányi versenyen való részvétel). Felsőfokon azonban meg kell különböztetni a képzés három szakaszát. Belépéskor – rosszabb háttérmutatóik ellenére – megvan a lányok előnye (többen tanulnak tovább, jobbak az érettségi eredményeik, több nyelvvizsgájuk van), a tanulmányok során azonban egyes mutatók szerint már a fiúk vannak előnyben, és végül az oktatás kimenetét (munkaerő-piaci érvényesülést) tekintve (ezt nem vizsgáljuk, de a szakirodalomból közismert) egyértelműen a fiúk előnye figyelhető meg. Az eredmények alapján a felsőfokú tanulmányok során a fiúk előnye azokban az akadémiai típusú mutatókban jelentkezik (OTDK, publikációk, szakkollégiumi tagság, doktori tervek), amelyek a tudományos karrierben elért sikereket vetítik előre. (A szakirodalom szerint a nők aránya a tudományos pályákon tradicionálisan alacsony.) A fiúk, ha már egyetemre, főiskolára mennek (és nem „vesznek el” a szakmunkás képzésben), akkor a Ph.D.-képzés és a kutatói pálya hangsúlyosabban szerepelhet terveikben. Ugyanakkor a fiúk nagyobb eredményessége az egyik mutatóban (OTDK) csak a jobb anyagi és kulturális háttérüknek tulajdonítható.

ÉRTÉKELÉS ÉS SIKER: A FELSŐFOKÚ KÉPZÉSBEN OKTATÓ NŐK EREDMÉNYESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

Tornyai Zsuzsa Zsófia
DE Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás, nők, oktatói pálya hatékonysága

A tudományos kiválóság értékelési rendszerének megfelelő működéséhez – többek között – hozzátartozik az a tényező is, hogy a felsőoktatási intézmények kövessék a társadalmi-gazdasági változásokat, így például a nők növekvő számát és arányát a felsőoktatásban és a tudományos pályán.

Az alapfokú oktatásban résztvevők között a fiúk vannak többségben, középfokon a nemi arány közel 50–50%, míg a felsőoktatásban tanulók között a nők aránya meghaladja az 57%-ot. Emellett továbbra is a férfiak vannak többségben a legfelsőbb (Ph.D) képzési szinten, valamint a tudományos pályán lévők és a felsőoktatásban oktatók között is. Többek között ennek okait vizsgáljuk kutatásunkban, melynek során egy kutatóegyetem női oktatóit vizsgáltuk. Kvantitatív (N=134) és kvalitatív (N=30) módszerrel kerestük életútjuk speciális vonásait, s a nők tudományos karrierjének háttérösszetevőit. Alapkérdésünk az volt, hogy azok a nők, akik magas pozícióba jutottak, mit csináltak másként, mint a hasonló feltételekkel induló (nő)társaik, valamint hogy az értékelési rendszer mennyiben járult hozzá sikereikhez. Célunk, hogy ismertethessünk sikeres női életpályákat, s megtaláljuk a választ arra, hogy mit kellene tenni ahhoz, hogy a rátermett, teljesítményt felmutató nők közül a jelenleginél többen juthassanak el vezetői pozíciókba.

A vizsgálat eredményei alapján tudományterületenként, az oktatási hierarchiában való elhelyezkedés szerint és életkori csoportok alapján is különbség fedezhető fel a női oktatók-kutatók között. Mind a tudományos pályára lépés motivációi tekintetében (fokozat, cím, oktatás, kutatás, presztízs), mind a felmerülő akadályok és támogatások tekintetében (pl. a gyermeknevelés és a család, a tudományos karrier akadályaként és a tudományos pálya támogató aktoraként is megjelenik az életutakban), mind a karrier és a család összeegyeztetésének szempontjából (korlátozottabb lehetőségek, mobilitás). Kiemelten foglalkoztunk az oktató-nők-kutatónők siker- és karrierértelmezésével, amely alapján négy, jól elkülönülő csoport rajzolódott ki: a családanyák, akik félnek a tudománytalanság bélyegétől; a zsonglőrök, akik kettős kötésű karrierre törekszenek; az altruisták, akik oktatnak, tanítanak és hallgatóik sikerreit is számon tartják; és a felfedezők, akik tudományos címeiket és kutatómunkájukat tekintik életünk legnagyobb sikerének.

Az oktatónők-kutatónők helyzetével foglalkozni kiemelt jelentőségű téma, hiszen helyzetüket megismerni és megismertetni nem csupán női, hanem ösztársadalmi kérdés is. A nők felsőoktatásban és tudományban való megjelenése és jelenléte társadalmi, munkaerő-piaci és nemi szerepekkel kapcsolatos változásokat is eredményezett és további változásokat fog eredményezni.

LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATOK ISKOLAI KONTEXTUSBAN

Elnök: Csapó Benő
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport

Opponens: Nagy József
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:**A problémamegoldó gondolkodás fejlődése keresztmetszeti és longitudinális vizsgálatok fényében**

Molnár Gyöngyvér, Korom Erzsébet
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

A természettudományi ismeretek fejlettségét befolyásoló tényezők 4. évfolyamon

Korom Erzsébet
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport
SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport

Nagy Lászlóné
SZTE TTK Biológiai Szakmódszertani Csoport, MTA-SZTE Képességkutató Csoport
SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport

Az iskola kezdetén mért DIFER-készségek előrejelző ereje

Józsa Krisztián, Csapó Benő
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

A matematikai készségek fejlődése az iskola első szakaszában

Csapó Benő, Józsa Krisztián
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

A tanulók fejlődésének vizsgálata a pedagógiai kutatás egyik legfontosabb feladata. A fejlődés folyamatának leírása és a fejlődést befolyásoló tényezők azonosítása során számos olyan kérdés merül fel, amelyre csak a longitudinális módszer alkalmazása, az egyes tanulók követése során összegyűjtött adatok elemzése adhat választ. A fejlődési folyamatok megismerésére szolgáló alapkutatásokon túl számos gyakorlati kérdés megválaszolása is e technika alkalmazását igényli. Követéses adatfelvételre van szükség többek között a fejlesztő kísérletekben elért hatás tartóságának meghatározásához, a tesztek prediktív validitásának vizsgálatához, az iskolai munka hozzáadott értékének elemzéséhez, akár csak a tanulók korábbi eredményeit viszonyításként használó formatív/diagnosztikus értékeléshez. Ezeknek az igényeknek tulajdonítható, hogy világszerte egyre több iskolai kontextusban végzett longitudinális adatgyűjtés indul.

A SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport több, kisebb mintán végzett, illetve rövidebb időtartamra kiterjedő longitudinális vizsgálat után 2003-ban egy átfogó, országos reprezentatív mintákat alkalmazó követéses kutatási programot indított el (Szegedi Iskolai Longitudinális Program, Hungarian Educational Longitudinal Program, HELP). A vizsgálat középpontjában az olvasás-szövegértés, a matematika alapvető készségeinek fejlődése és a természettudományos tudás alakulása áll. Ezek mellett a tanulás eredményességét befolyásoló további képességek mérésére is rendszeresen sor kerül, és az adatbázist a háttérváltozók gazdag rendszere teszi teljessé. A 2003-ban iskolába lépő korosztály 2010-ben már a hetedik évfolyamot fejezi be. Időközben egyéb kutatási kérdések megválaszolására további, a keresztmetszeti és a hosszmetetszeti adatfelvételi technikákat kombináló vizsgálatokra is sor került.

A szimpóziium első előadása a problémamegoldó gondolkodás fejlődésére irányuló vizsgálatok eredményeit szintetizálja, melyek között mind keresztmetszeti, mind hosszmetetszeti adatfelvétel szerepelt. A másik három előadás a HELP adatbázisa alapján készült elemzésekre épül. Egyrészt bemutatja a természettudományi tudás első mérési pontjának eredményeit, illetve azt, hogy ezeket az eredményeket egyes korábban mért készségek milyen mértékben határozták meg. Másrészt áttekinti a program indulásakor, az iskolakezdekori felvett DIFER-teszt egyes résztesztjeinek előrejelző erejét. Végül felvázolja a matematikai készségek fejlődési trendjeit, bemutattva, hogy a tanulók készségeinek korábbi fejlettségi szintje miképpen befolyásolta a későbbi eredményeket.

A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS FEJLŐDÉSE KERESZTMETSZETI ÉS LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATOK FÉNYÉBEN

Molnár Gyöngyvér, Korom Erzsébet

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: problémamegoldás, longitudinális vizsgálat

A hatékony tudásalkalmazás és problémamegoldás a 21. század munkaerőpiacán kulcsfontosságú követelménynek számítanak. Ez az igény fokozatosan megjelent az oktatás minőségét vizsgáló kutatásokban is (Reef, Zabal és Blech, 2006). A tantárgyhoz kötődő felmérések mellett megjelent a kereszttantervi kompetenciák vizsgálata (pl. Frensch és Funke, 1995; OECD, 2004). A bemutatott kutatások egy ennek vizsgálatára alkalmas képesség, a problémamegoldó gondolkodás fejlődésére fókuszálnak és azt mint meglévő ismereteink alkalmazhatóságát mérik.

A kutatás célja a problémamegoldó gondolkodás fejlődésének leírása keresztmetszeti és longitudinális vizsgálatok eredményei alapján, illetve annak jellemzése, hogy a diákok szocioökonómiai tényezői mennyire befolyásolják problémamegoldó gondolkodásuk fejlettségi szintjét.

Az elemzés négy kutatás eredményeit szintetizálja. Az első és az utolsó adatfelvétel között négy év telt el. Az első adatfelvételt 3–11. évfolyamos reprezentatív minta bevonásával végeztük. A másodikra két évvel később, 3–8. évfolyamos diákok körében került sor, végül a harmadik adatfelvétel során egyrészt egy longitudinális vizsgálat történt – a korábbi 5. évfolyamos diákokat követték két évvel később –, másrészt 7. és 11. évfolyamos reprezentatív mintán vizsgáltuk a diákok e képességének fejlettségi szintjét. Az elemzésbe bevont diákok száma több mint 17000.

A mérőeszköz minden esetben papír-ceruza teszt volt, amelyek felépítése – horgonyite-mek és a valószínűségi tesztelmélet alkalmazásával – lehetővé tette az eredmények közös képességskálán történő kifejezését. Az adatok skálázását a Rasch-moddal végeztük, az egyes kohorszok fejlettségi szintjének összehasonlításához plauzibilis értékeket számoltunk.

A tesztek reliabilitásmutatója 0,77 és 0,83 közötti. Az általános iskola utáni szelekció fel-erősítette az azonos évfolyamon, de más iskolatípusban tanuló diákok közötti különbségeket. Az első adatfelvétel szerint még a 9. évfolyamos gimnazista tanulók is jobban teljesítettek, mint a 11. évfolyamos szakiskolába járó tanulók, míg a 9. évfolyamos szakiskolai tanulók az általános iskola 7. évfolyamára járó tanulók képességszintjét mutatták. A második és harmadik adatfelvétel adatai alapján a teljesítmények csökkenésének lehetünk tanúi. A kötelező iskoláztatás végén ugyanazon évfolyam diákjai szignifikánsan magasabb eredményt értek el, mint négy évvel később ugyanazon évfolyam diákjai. A teljesítménykülönbség mértéke két évnél fejlődés mértékének felel meg. A harmadik adatfelvétel során a 11. évfolyamos gimnazista tanulók képességszintje megegyezett a négy évvel korábban 11. évfolyamos szakiskolai hallgatóknál tapasztaltakkal. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a diákok szüleinek iskolai végzettségével kapcsolatban. A legmagasabb iskolai végzettségű szülők 11. évfolyamos gyermekeinek átlagos teljesítménye megfelelt a négy évvel korábban ugyanazon évfolyam legalacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekeinél mértékkel.

A kutatás a K75274 OTKA kutatási program, az Oktatásméleti Kutatócsoport és az MTA-SZTE Képességkutató Csoport keretében zajlott. Molnár Gyöngyvér Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYI ISMERETEK FEJLETTSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK 4. ÉVFOLYAMON

Korom Erzsébet *, Nagy Lászlóné **

** SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport
SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport*

*** SZTE TTIK Biológiai Szakmódszertani Csoport, MTA-SZTE Képességkutató Csoport
SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport*

Kulcsszavak: természettudományi tudás, fogalomfejlődés, longitudinális vizsgálat

A természettudományi tudás elsajátítási, fejlődési sajátosságainak vizsgálata napjaink neveléstudományi és tantárgypedagógiai kutatásainak aktuális kérdése. A fogalmi fejlődés területspecifikus jellemzőinek, egyéni különbségeinek feltárása mellett egyre jelentősebb a fejlődést befolyásoló tényezők vizsgálata.

Kutatásunk a természettudományi tudás (legfontosabb alapfogalmak, összefüggések) fejlődésének követését tűzte ki a 4. évfolyamtól a 12. évfolyamig. A fogalmi rendszer alakulását kétévente két, egymást kiegészítő mérőeszkővel (diagnosztikus célú tudásszintmérő teszt, fogalmi fejlettséget feltáró feladatsor) vizsgáljuk a Szegedi Iskolai Longitudinális Program (HELP) keretében. A mintát az első mérési pontban 4428 negyedik évfolyamos tanuló alkotta, az adatfelvételre 2007 májusában került sor.

A mérési koncepcióról, az első mérési pont kétféle mérőeszkővel feltárt eredményeiről korábbi konferenciák előadásain számoltunk be. Jelen előadásunkban a 4. évfolyamos tanulók természettudományi tudását befolyásoló tényezőkre fókuszálunk. A tudásszintmérő teszten és a mintáról rendelkezésre álló gondolkodási készségeket, képességeket vizsgáló teszten (elemi készségek, szövegértés, induktív gondolkodás, matematikai gondolkodás) elért eredmények közötti összefüggéseket, illetve a háttérváltozókkal (pl. szülők iskolázottsága, szociokulturális háttér, iskolához és a tantárgyakhoz való viszony, tantárgyi osztályzatok) való kapcsolatot mutatjuk be.

Hipotézisünk szerint (1) a természettudományi tudás esetében nem mutathatók ki nemek közötti különbségek; (2) a tanulók teljesítménye között jelentős különbségek vannak iskolánként; (3) a természettudományi tudás szorosabb összefüggést mutat a fogalomalkotást, az ismeretek rendszerezését, értelmezését segítő gondolkodási képességekkel, mint a háttérváltozókkal.

Az adatelemzés eredményei alátámasztották a hipotéziseinket: a nemenkénti teljesítmények között nincs szignifikáns eltérés; az iskolák átlagos teljesítményei széles teljesítményintervallumot fedtek le, a leggyengébben és a legjobban teljesítő iskolák eredményében kétszörösnyi különbség jelentkezett. Gyenge, de szignifikáns a kapcsolat a szülők iskolázottságával ($r=0,24$); közepesen erős a kapcsolat a DIFER-indexszel ($r=0,45$), a környezetismeret tantárgyi osztályzattal ($r=0,51$) és a tanulmányi átlaggal ($r=0,53$). A természetismereti teszten elért eredmények varianciáját leginkább a számolási készség (15,6%) és az induktív gondolkodás (14,2%) magyarázta, de jelentős magyarázó erővel bírt a szövegértés (11,9%) és a matematikai gondolkodás (8,4%) is.

Eredményeink felhívják a figyelmet a gondolkodási készségek, képességek fejlettségének fontosságára az ismeretek tanulásában. A további mérési pontokban nyert adatokkal a befolyásoló tényezők hatásának változása is megfigyelhetővé válik.

AZ ISKOLA KEZDETÉN MÉRT DIFER-KÉSZSÉGEK ELŐREJELZŐ EREJE

Józsa Krisztián, Csapó Benő

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: DIFER, longitudinális kutatás, kisiskoláskor

A Szegedi Iskolai Longitudinális Program 2003 őszén indult. A program legfiatalabb korosztálya az akkor iskolába lépő első osztály volt. A mintát a régió, a településtípus és a családi háttér szerint reprezentatív, közel 5000 gyermek alkotja. Velük az iskolakezdekő sor került a DIFER fejlettségvizsgáló rendszer öt résztesztjének, a szociális készség, az írásmozgás-koordináció, a reláció-szókincs, a következtetés és a számolás résztesztek felvételére. A DIFER fejlettségvizsgáló rendszert ma már széles körben használják a tanulók sikeres iskolai előmenetelét befolyásoló alapvető készségek fejlettségi szintjének felmérésére és a korai iskolai fejlődés nyomon követésére. Elemzésünkben a longitudinális vizsgálat adatait felhasználva arra keressük a választ, miképpen jelezték előre a DIFER egyes résztesztjei a készségek későbbi iskolaévekben mért fejlettségét.

A program keretében az első csoportos tesztek felvételére a második tanév végén került sor, amikor a tanulók már elérhették az önálló feladatmegoldáshoz szükséges fejlettségi szintet. A második év végén felvett matematikateszt a tantervi anyagok alapján készült. A DIFER egyes tesztjei ennek a tesztnek az eredményével (a korábban jelzett sorrendben) rendre 0,32, 0,22, 0,28, 0,31 és 0,47 szinten korrelálnak. Az öt résztesztből képezett DIFER-index 0,45 szinten korrelál. Az ugyanekkor felvett olvasásteszt eredménye a megfelelő DIFER-tesztekkel 0,44, 0,26, 0,33, 0,39, valamint 0,48 és 0,52 erősséggel korrelál.

A harmadik tanév végén felvett matematikateszt a matematikai gondolkodásra koncentrált, nagy súlyt fektetve a későbbi alkalmazás szempontjából meghatározó fontosságú arányosságra. A DIFER-résztesztekkel való korrelációi a következők: 0,38, 0,22, 0,32, 0,34, 0,47 és 0,48. A harmadik év végén mért szövegértés és a DIFER korrelációi: 0,45, 0,27, 0,33, 0,38, 0,46 és 0,53.

A negyedik év végén ismét a tananyaghoz közelebb álló matematikateszt felvételére került sor, a korrelációk rendre 0,40, 0,28, 0,30, 0,32, 0,50 és 0,50 erősségűek. A szövegértés korrelációi: 0,43, 0,27, 0,31, 0,36, 0,44 és 0,51.

Az összefüggésekből kitűnik a készségek iskolába lépéskor mért fejlettségének a meghatározó ereje. Figyelemre méltó, hogy az idő előrehaladásával a korrelációk szorossága nem csökken. Érdekes a szociális készség kiemelkedő jelentősége: még négyévnnyi távolságban is meglehetősen szoros mind a matematikai, mind a szövegértés készséggel való korrelációja. Általában megfigyelhető, hogy a DIFER-tesztek a matematikatesztekkel kissé szorosabban korrelálnak, mint a szövegértési tesztekkel.

A MATEMATIKAI KÉSZSÉGEK FEJLŐDÉSE AZ ISKOLA ELSŐ SZAKASZÁBAN

Csapó Benő, Józsa Krisztián

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: számolási készségek, longitudinális kutatás, kisiskoláskor

A matematikai készségek fejlesztése az iskola egyik alapvető feladata. A matematika azok közé az iskolai tantárgyak közé tartozik, amelyet a tanulók a közoktatás teljes szakaszában többnyire magas heti óraszámokban tanulnak. Ennek ellenére magas azoknak az aránya, akiknek az alapvető matematikai készségei olyannyira nem fejlődnek, hogy az megnehezíti a későbbi tanulmányokat. Ez a helyzet is indokolta, hogy a matematikai készségek fejlődésének tanulmányozása a 2003-ban indított Szegedi Iskolai Longitudinális Program (HELP) egyik központi kutatási kérdésévé vált.

A program legfiatalabb mintájával (amely régió, településtípus és családi háttér szerint reprezentatív, és közel 5000 gyermek alkotja) az iskolába lépéskor sor került a DIFER öt részesztjének, köztük a számolási-készség-tesztnek a felvételére. A továbbiakban a második osztálytól kezdve minden tanév végén szerepelt a mérési programban egy matematikateszt. A páros évfolyamokon inkább a tananyaghoz közelebbi matematikai tudást, míg a páratlanokon a matematikai gondolkodást (például az arányosság, a lineáris összefüggések kezelésének készsége) vizsgáltuk.

Ebben az elemzésben arra a kérdésre keressük a választ, mennyire stabil a matematikai készségek fejlődése, a korábbi szint milyen mértékben határozza meg a későbbit. Az elemzésbe négy mérés eredményeit vonjuk be. Az első mérés (2003. okt., 1. oszt.) során a DIFER elemi számolási készség tesztjét vettük fel (58 item, $\alpha=0,925$). 2005 májusában (2. oszt.) a számolási készség fejlettségét papír-ceruza teszt alkalmazásával mértük fel (95 item, $\alpha=0,916$). 2006 májusában (3. oszt.) a tanulók szöveges feladatokat oldottak meg, melyek elsősorban az arány fogalmát vizsgálják (37 item, $\alpha=0,90$). A feladatok egy részét a TIMSS nemzetközi vizsgálatban alkalmazottak közül adaptáltuk. 2007. májusában (4. oszt.) a másodikos teszttel azonos koncepciójú tesztet alkalmaztunk (84 item, $\alpha=0,959$).

A DIFER számolási készség tesztje a másodikos méréssel 0,47, a harmadikkal ugyancsak 0,47, a negyedikkel 0,50 erősségű korrelációban áll. A matematika osztályzattal szintén közepes erősségű korrelációkat kaptunk: 2. oszt. 0,52, 4. oszt. 0,51. Ezek a korrelációk azt mutatják, hogy az első osztályos készségfejlettségi szint mintegy 25%-ban determinálja az iskolai matematikatanulás sikerességét. A prediktív erő a vizsgált időszak hosszának növekedésével nem csökkent.

A második év végén mért számolási készség ugyancsak szorosan korrelál a későbbi teljesítményekkel, például a harmadik év matematikai gondolkodás és a negyedik év számolási készségek teszt eredményével egyaránt 0,49 szinten. A negyedik év matematikai jeggyel 0,53, míg az attitűddel csak 0,20 erősségű korrelációt találtunk. A harmadik év végén mért matematikai gondolkodás és a negyedik év matematika eredmények közötti korreláció 0,61, ami részben az időbeli közelséggel is magyarázható. További, részletesebb elemzéseket igényel a gyenge teljesítmények és a lemorzsolódás közötti összefüggések feltárása.

AZ IKT ALKALMAZÁSA A KUTATÁSBAN ÉS A FEJLESZTÉSBEN

Elnök: Molnár Gyöngyvér
SZTE Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

ELŐADÁSOK:

Pedagógiai innovációra vonatkozó kutatási tendenciák az IKT-val támogatott oktatási környezetben

Lakatosné Török Erika
Kecskeméti Főiskola

A problémamegoldó gondolkodás vizsgálata számítógépes környezetben

Molnár Gyöngyvér
SZTE Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kisiskolás diákok gondolkodási képességének vizsgálata online környezetben

R. Tóth Krisztina
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
Molnár Gyöngyvér
SZTE Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Online tesztkitöltés tapasztalatai és virtuális tanulási környezetek értékelése

Kétyi András
Budapesti Gazdasági Főiskola, SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Pedagógiai tesztek IRT szerinti értékelése számítógépes eszközökkel

Dúl Imre
Szolnoki Főiskola

PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓRA VONATKOZÓ KUTATÁSI TENDENCIÁK AZ IKT-VAL TÁMOGATOTT OKTATÁSI KÖRNYEZETBEN

Lakatosné Török Erika
Kecskeméti Főiskola GAMF Kar

Kulcsszavak: IKT, innováció

A pedagógiában éppúgy, mint a gazdaság különböző területein, az innováció célirányos fejlesztő tevékenység, melynek hatására a szervezet, a struktúra, a technológia, a tartalom, vagy a felhasználás megújul (Gáspár, 2002). Az innováció fogalmát többnyire egyértelmű összefüggésben említik az Információs és Kommunikációs Technológiák térnyerésével és a technológiához kapcsolódó pedagógiai reformokkal (Balanskat, Blamire és Kefala, 2006; Condie és Munro 2007; Kozma és Anderson, 2002; Pelgrum és Anderson, 1999; Pelgrum és Voogt, 2007; Westera, 2004;). Az oktatási folyamathoz kapcsolódóan az innovációs kutatásokat pedagógiai, módszertani és intézményi szempontok alapján, valamint nemzetközi és hazai környezetben is vizsgálhatjuk.

A pedagógiai innovációra vonatkozó kutatások áttekintése alapján a nemzetközi vizsgálatok többnyire elméleti megközelítésből kiindulva igyekeznek feltárni az innovációs folyamat jellemzőit, mechanizmusait, az innovatív pedagógiai gyakorlatot és a módszertani kihívásokat (Kozma és McGhee, 2003; Forkosh-Baruch és mtsai, 2005). Vizsgálják az innováció fázisait, szintjeit, az innovációban résztvevők típusait, egyrészt a mikroszinten, a pedagógiai gyakorlat szempontjából (Law és mtsai, 2003; Law, 2003, 2004), másrészt makroszinten, intézményi, szervezeti, stratégiai megközelítés alapján (Granger és mtsai, 2002; Miouser és mtsai, 2003; Tubin és mtsai, 2003; Forkosh-Baruch és mtsai, 2005). A nemzetközi összehasonlító vizsgálatok felhívják a figyelmet a kulturális különbségek jelentőségére (Law és mtsai, 2005), amelynek következtében lényegesek az eltérések a pedagógiai innovációs folyamat bevezetése, implementációja, fenntartása, alkalmazása során (Fullan, 2001). Sajátos vizsgálati szempontot jelent a változás komplexitása, megnyilvánulása, összeegyeztethetősége, a lokális környezet, tehát az iskolai környezet, az iskolavezetés és a tanárok jellemzői és externális faktorként pedig a kormányzat, üzleti világ és szakértői szervezetek hatása (Yuen, Law és Chow, 2004).

A hazai kutatások tényfeltáró jelleggel írják le az innovációs gyakorlatot (Áts, Bondor és Kovács, 2000; Köpeczi-Bócz, Bükk és Vinczéné, 2007), az innovációra vonatkozó, többségében az iskolavezetők és pedagógusok önreflexión alapuló nézeteit (Kőrösné, 2000, 2001). A nemzetközi gyakorlatban és a hazai kutatásokban is gyakori, hogy nem vizsgálják szisztematikusan az innovációs folyamatot, hanem összegyűjtik, leírják a *best practice* körébe sorolható innovatív gyakorlatokat, és követendő példaként tárják azokat az oktatás résztvevői elé.

Az innováció, a változás/változtatás igénye számtalan forrásból származhat. Az IKT-eszközök oktatásban történő alkalmazása nemcsak technikai adaptációt kíván, hanem olyan folyamatokat gerjeszt, melyek hatására új feltételekhez kell igazodni az intézményvezetőknek, tanároknak. Az innovációs mechanizmusokra vonatkozó metaelemzés segítheti a folyamatok további vizsgálatának megalapozását.

A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS VIZSGÁLATA SZÁMÍTÓGÉPES KÖRNYEZETBEN

Molnár Gyöngyvér

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: problémamegoldó gondolkodás, számítógép-alapú mérés-értékelés

Az információhoz való hozzáférés lehetősége és az ezzel szorosan összefüggő releváns tudás gyors változása a modern társadalmakban értékesnek számító tudás változását és új tudáskonceptió (OECD, 1999, 2003) megjelenését vonta maga után. Előtérbe került azon gondolkodási képességek mérése és fejlesztése, amelyek lehetővé teszik, segítik az új ismeretek létrehozását, illetve meglévő ismereteink új helyzetben való alkalmazását (Csapó, 2004; Klauer és Phye, 2007). Ennek hatására mind a hazai (Revákné, 2001; Molnár, 2006), mind a nemzetközi vizsgálatokban (PISA, NAEP) ismét központi szerepet kapott a problémamegoldó gondolkodás vizsgálata. A kutatások a problémamegoldó gondolkodás számos interpretációja ellenére az alkalmazott médium tekintetében azonos irányba mozdultak el, és számítógép alapon vizsgálták a problémamegoldó gondolkodás fejlettségét (Reef, Zabal és Klieme, 2005; Funke, 1998; Bennett, Persky, Weiss és Jenkins, 2007).

A kutatás célja a problémamegoldó gondolkodás számítógép alapú vizsgálatának hazai bevezetése volt. A korábbi papír alapú eredményekkel való összehasonlíthatóság miatt első lépésként statikus problémákat oldattunk meg a diákokkal. Az elemzések a számítógép alapú adatfelvétel eredményeire, illetve a különböző háttérváltozók befolyásoló hatására fókuszálnak.

Az adatfelvétel 2009 tavaszán 6. évfolyamos diákok részvételével (n=189) történt. A diákok számítógép előtt online oldottak meg egy 23 életszerű problémát tartalmazó feladatlapot. A feladatlap kizárólag feleletválasztós problémákat tartalmazott. A mérőeszköz összeállítása során hangsúlyt fektettünk a korábbi eredményekkel való összehasonlíthatóságra, ezért a korábbi vizsgálatok mérőeszközeihez horgonyitemeket is tartalmazott a feladatlap. A problémák megoldására egy tanítási óra állt a diákok rendelkezésére. Az online adatfelvétel a TAO-program segítségével történt. Az elemzések során mind klasszikus, mind valószínűségi teszt-elméleti eljárásokat is használtunk.

A teszten mutatott átlagos teljesítmény 35%-pont (szórás=14%-pont). A diákok képességszintjének és az itemek nehézségi indexének közös képességskálán történő kifejezése is alátámasztja, hogy a diákoknak átlagosan nehéznek bizonyult a számítógép alapú teszt. A diákok fele – képességszintjük szerint – a feladatokat kevesebb mint 50% valószínűséggel oldotta meg helyesen. A fiúk és a lányok teljesítménye nem különbözött szignifikánsan. A legnehezebb problémák közé tartoztak a pénzváltással kapcsolatos problémák, míg a könnyebbek közé a kevesebb és egyszerűbb számolást igénylő problémák. A háttérváltozók közül a diákok induktív gondolkodásának fejlettségi szintje ($r=0,48$; $p<0,01$) még tanév végi átlaguknál ($r=0,35$; $p<0,01$) is meghatározóbb tényezőnek bizonyult.

A papír alapú tesztelésről való eltávolodás és a több lehetőséget adó számítógép alapú tesztelés bevezetése csak fokozatosan lehetséges, ha számítógép alapú eredményeinket össze akarjuk hasonlítani korábbi papír alapú kutatási eredményeinkkel.

A kutatás a TÁMOP 3.1.9 program, az Oktatásméleti Kutatócsoport és az MTA-SZTE Képességkutató Csoport keretében zajlott. A szerző a kutatás során Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

KISISKOLÁS DIÁKOK GONDOLKODÁSI KÉPESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA ONLINE KÖRNYEZETBEN

R. Tóth Krisztina*, Molnár Gyöngyvér**

*SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

** SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: számítógépes tesztelés, pedagógiai értékelés, kognitív fejlődés

A gondolkodási képességek között az egyik legfontosabb képesség az induktív gondolkodás, mivel az új tudás megszerzésének, meglévő ismereteink alkalmazásának (Bisanz, Bisanz és Korpan, 1994; Klauer, 1996), illetve a hatékony problémamegoldásnak (Chi, Glaser és Rees, 1982; Johnson-Laird, 1983; Klauer, 1989, 1996) alapvető eszköze, az iskolában a tananyag megértését segítő képességek egyike (Koedinger és Anderson, 1998). Ebből adódóan különféle kontextusban az egyik leggyakrabban vizsgált gondolkodási képesség, mégsem találkozhatunk kisiskolások körében számítógép-alapon végzett vizsgálatával.

E kutatás célja kisiskolás diákok induktív gondolkodásának vizsgálata, illetve vizsgálhatóságának elemzése számítógépes környezetben, továbbá a számítógépes vizsgálat eredményeinek összevetése korábbi, papír-ceruza teszttel végzett vizsgálat eredményeivel.

A mintát öt régió öt iskolájában tanuló 2. évfolyamos diákok (n=96) alkották. Az induktív gondolkodás fejlettségét mérő számítógépes tesztet két, korábban már 1–2., illetve 3–4. évfolyamos diákok szélesebb körében alkalmazott induktív gondolkodás fejlettségét mérő teszt itemeiből állítottuk össze (lásd Molnár, 2008; Csapó, 1994). A teszt 32 iteme között vannak egyrésztől nonverbális, figuratív, illetve olvasást igénylő itemek is, másrésztől feleletalkotó és feleletválasztó itemek is. Az adatfelvétel 2009 tavaszán a TAO (*Testing Assisté par Ordinatour*; Plichart, Jadoul, Vandenebeele és Latour, 2004; Farcot és Latour, 2008) platform keresztül valósult meg.

A teszt reliabilitásmutatója Cronbach- α : 0,80. A diákok átlagos teljesítménye 31,3% (szórás=15,7%). A résztesztek elemzése alapján a nonverbális részteszt könnyebbnek (átlag=40,6%, szórás=18,0%), míg a több olvasást igénylő, verbális analógiákat tartalmazó részteszt nehezebbnek (átlag=24,8%, szórás=16,8%) bizonyult. A számanalógiák részteszt (átlag=15,6%, szórás=24,0%) nyíltvégű, számpárok meghatározását kérő feladatainak megoldása tűnt a legnehezebbnek a tanulók számára. E feladatokban az összeadás műveletére épülő itemekre a tanulók harmada helyesen válaszolt, míg a nehezebb műveleteket csak a minta 1–2%-a ismerte fel helyesen. A feladatok megoldását nem befolyásolta annak típusa, azaz a diákoknak nem jelentett problémát a feleletalkotó kérdésekre adott válaszok begépelése, továbbá a legtöbb esetben a monitorról történő olvasás sem.

A nonverbális itemeket tartalmazó részteszten elért eredményeket összehasonlítva egy korábbi papír-alapú adatfelvétel eredményeivel (lásd Molnár, 2009), megállapítható, hogy az eredmények függetlenek a közvetítő médiától. A két adatfelvétel során tapasztalt fejlődési tendenciák mind a teljes teszt, mind az induktív gondolkodás egyes alapstruktúráinak fejlettségi szintjét vizsgáló résztesztek tekintetében megegyeznek.

Az eredmények alapján a kisiskolás diákok induktív gondolkodásának fejlettsége számítógépes környezetben is jól mérhető. A nonverbális feladatok digitalizálása esetén a spontán fejlődés ugyanúgy kimutatható, mint tradicionális formátumban.

A kutatás a K75274 OTKA kutatási program, az Oktatásméleti Kutatócsoport és az MTA-SZTE Képességkutató Csoport keretében zajlott. Molnár Gyöngyvér Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

ONLINE TESZTKITÖLTÉS TAPASZTALATAI ÉS VIRTUÁLIS TANULÁSI KÖRNYEZETEK ÉRTÉKELÉSE

Kétyi András

Budapesti Gazdasági Főiskola, SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: virtuális tanulási környezet, számítógépes tesztelés

A legnagyobb felsőoktatási intézmények mindegyikében elérhetőek különböző virtuális tanulási környezetek (VTK), melyek hatékonyan képesek támogatni az oktatók és a hallgatók munkáját. Ezek a tanulási környezetek több szálon kapcsolódnak az oktatás folyamatába. Több kommunikációs lehetőséget és intenzívebb kapcsolattartást biztosítanak, ezen felül hatékonyabb határidőkezelést, jelenlét-nyilvántartást, naplózást, tananyagmegosztást, feladatkidolgozást és -leadást, illetve változatos értékelést tesznek lehetővé. Az értékelésen belül lényeges a tesztfunkció, ami azonban jelentősen különbözhet más és más VTK használata esetén, ezért a mérésünk során ezek összehasonlítása is célunk volt. A méréshez egy nemzetközileg és itthon is elterjedt ingyenes (Moodle) és egy magyar fejlesztésű, Magyarországon elterjedt, fizetős VTK-t (CooSpace) használtunk.

A kutatás során azt vizsgáltuk, hogy (1) a hallgatók többsége szívesen használja-e tanulási keretrendszert, (2) a keretrendszerrel alkotott véleményük összefüggésben áll-e IKT-kompetenciájukkal, (3) a két keretrendszerben kitöltött tesztek eredményei között és (4) a róluk alkotott hallgatói vélemények között van-e különbség, (5) a hallgatók IKT-kompetenciája és a teszt eredménye között van-e összefüggés, valamint (6) a tesztek eredménye befolyásolta-e a keretrendszerrel alkotott véleményt. Mintánkat nyelvi szintfelmérő tesztet író főiskolai hallgatók képezték (n=59, átlagéletkor=20,25 év). A mérésre 2009. december 10-én került sor. A méréshez kvantitatív (szintfelmérő) és kvalitatív mérőeszközt (kérdőív) egyaránt használtunk.

A teszt és a kérdőív kitöltése online módon, keretrendszerek segítségével történt. A hallgatók 59%-a Moodle-t (n=35), 41%-uk Coospace-t használt (n=24). A hallgatók szétosztása teljesen véletlenszerűen történt, csak arra törekedtünk, hogy megközelítőleg fele-fele arány legyen a két keretrendszer között. Egyik mérőeszközünk egy 40 ítemes nyelvi teszt volt, mely megbízhatónak bizonyult (Cronbach- α =0,88). A tesztet Moodle-n kitöltő hallgatók (n=35) eredménye 59,75%, a Coospace-t használóké (n=24) 54,14%, de ez a különbség nem szignifikáns.

Másik mérőeszközünk egy három részből (alapadatok, online tesztkitöltés és keretrendszer értékelése, IKT-kompetencia) álló kérdőív volt, melyet azonban nem minden tesztet író hallgató töltött ki (n=53). A kérdőívet kitöltők 2%-a most töltött ki először online tesztet, 15%-uk már két alkalommal, 83%-uk pedig már több mint két alkalommal tette ezt. 34%-uk fiú, 66%-uk lány. Új adatainkat összehasonlítjuk a 2009 szeptemberében hasonló, ám nagyobb mintán (n=98, átlagéletkor=19,12 év) felvett adatokkal.

PEDAGÓGIAI TESZTEK IRT SZERINTI ÉRTÉKELÉSE SZÁMÍTÓGÉPES ESZKÖZÖKKEL

Dúl Imre
Szolnoki Főiskola

Kulcsszavak: IRT, számítógépes értékelés, 3PL-modell

Az utóbbi években számos hazai és nemzetközi tanulmány (Csapó, Molnár és R. Tóth, 2008; Scheuermann és Björnsson, 2009) foglalkozott a tanulók tesztelésével és értékelésével, azon belül elsősorban a számítógép alapú tesztelés kérdéseivel. E tanulmányok rámutatnak a pedagógiai értékelés szerepének felértékelődésére, amely erőteljesen visszahat az egész oktatási folyamatra. A 21. századra megújult társadalmi és gazdasági környezetben szükséges kompetenciák és készségek (Bjerkestrand, 2009) kialakítása megköveteli a mérések új formáinak alkalmazását (Kozma, 2009). A tesztelés és értékelés magasabb szintű objektivitását és leghatékonyabb módszereit a modern tesztelmélet szolgáltathatja, azok adekvát megvalósítása leginkább számítógépekkel, hálózatokkal, internettel képzelhető el (Thompson és Weiss, 2009).

Léteznek a Rasch-modell szerinti mérést és elemzést megvalósító, különböző minőségű, bonyolultságú és áru speciális szoftverek. Jelen prezentáció célja annak bemutatása, hogy a valószínűségi tesztelmélet, az IRT (Item Response Theory) alapvető módszereinek alkalmazása, a tanulók képességeinek mérése, illetve a mérésekhez használt teszttémek, illetve tesztek jellemzőinek megállapítása nem igényel feltétlenül ilyen célszoftvert, hanem már aránylag szerény matematikai és informatikai apparátussal is megvalósítható.

Mindenhol rendelkezésre álló, bárki számára hozzáférhető eszközként egy táblázatkezelő szoftvert választottam (pl. Open Office). Elsőként három és négy paraméteres teszttémek IR-függvényeinek viselkedését mutatom be számos diagramon: hogyan változik a valószínűségi eloszlás, ha külön-külön vagy együttesen változtatjuk az item nehézségét, a tanulócsoportot megosztó hatását, valamint a helyes válasz valószínűségének alsó és felső határát. Egy 12 ítemes modellezett mintateszten megmutatom a tanulók tényleges képességeinek becslését lehetővé tevő maximum likelihood függvények képzésének módját, az MLE- (képesség) és SEM- (hiba) mutatók megállapítását (Brown, 1999). Mindezeket az elméleti megfontolásokat a gyakorlatban egy tanulócsoport tényleges tesztelésén keresztül illusztrálom.

Következtetésem, hogy tesztek bemérése, IRT szerinti paraméterezése, tanulók képességmérése ezekkel a tesztekkel akár egyszerű táblázatkezelő szoftver segítségével is megoldható, ami szélesebb körben való alkalmazhatóságot tesz lehetővé. További kutatási célként kínálkozik annak átfogó vizsgálata, hogy milyen célszoftverek léteznek hasonló feladatok megoldására és ezek mennyire elterjedtek, valamint hogy az elterjedten használt tanulásmenedzsment-rendszerek értékelési rendszere mennyiben követi a korszerű értékelési elveket.

**„GYORSULÓ SÁV” VAGY „PARKOLÓPÁLYA”?
A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAM ÉRTÉKELÉSE:
ÉRETTSÉGI EREDMÉNYEK, DIÁKOK, NYELVTANÁROK ÉS
SZÜLŐK VÉLEMÉNYE**

Elnök: Nikolov Marianne
PTE BTK Anglisztika Intézet

Opponens: Józsa Krisztián
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

Az első nyelvi előkészítő évfolyamos diákok érettségi eredményei

Nikolov Marianne
PTE BTK Anglisztika Intézet

Az első nyelvi előkészítő évfolyam hatékonysága a szülők véleményének tükrében

Öveges Enikő
OKM

**„Pont akkor van kevés óra, amikor már lehetne reptetni őket”: Esettanulmány egy
kisvárosi középiskoláról**

Dombi Judit
PTE

**„Küzdünk ezekkel a diákokkal.” A nyelvi előkészítő program megvalósulása egy
nagyvárosi szakközépiskolában**

Horváth Veronika
PTE

**„NYEK-es osztály, NYEK-es problémák”: Nyelvtanárok és diákok véleménye a
nyelvi előkészítő évfolyamról**

Menyhei Zsófia
PTE

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

A nyelvi előkészítő évfolyam a 2004/2005. tanévben 407 iskolában indult 11 834 diákkal, és a 2007/2008. tanévben már 16 991 diák tanult NYEK-en. A program beindítását nem előzte meg kutatás vagy igényfelmérés annak ellenére, hogy a hazai közoktatásban magas óraszám-ban, csoportbontásban, nemzetközi összehasonlításban tekintve alacsony hatékonysággal tanulnak a diákok idegen nyelveket (*Nikolov, 2007; Vágó, 2007*).

A heti 11–18 órás képzés céljai: (1) használható nyelvtudáshoz juttatni a diákokat, hogy emelt szintű nyelvi érettségi vizsgát tudjanak tenni, (2) a tanulóknál kedvező attitűd és motíváció kialakítása a nyelvek, kultúrák és a nyelvtanulás iránt, (3) váljanak autonóm nyelvtanulókká, (4) esélyteremtés, hátránykompenzálás. Ezek megvalósulását vizsgálja a szimpózi-um.

Az első NYEK évfolyamot nagymintás kvantitatív vizsgálatok követték nyomon (*Nikolov, Ottó és Öveges, 2005 a, b; Nikolov és Ottó, 2006, Nikolov és Öveges, 2006*), majd az ötödik tanév végén egy átfogó kérdőíves értékelés készült zárt és nyitott itemekkel, vala-mint az összes végzős diák érettségi adatainak összehasonlítása a nem NYEK-es érettségizők adataival (*Nikolov, Ottó és Öveges, 2009*). A szimpózi-um két előadása az utóbbi nagymintás vizsgálat két szeletét elemzi, egyrészt a szülők véleményét, másrészt az érettségi eredménye-ket. Három további előadás azt elemzi, hogy a fenti kutatás eredményeiről egy-egy középis-kola nyelvtanárainak és diákjainak mi a véleménye. Az adatokat fókuszcsoportos interjúkkal, írásbeli feladatokkal, és strukturált interjúkkal 2009 decemberében gyűjtöttük, majd kvalitatív elemzéssel a legfontosabb mintázatokat emeltük ki.

Az eredményekből összetett kép rajzolódik ki a NYEK-ről. A leglényegesebb, hogy a cé-lok közül kevés valósult meg. Mindössze minden ötödik diák tett sikeres emelt szintű érettsé-git, és kizárólag a középszinten teljesítettek jobban a NYEK-es diákok a nem NYEK-es tár-saikhoz képest (3–13% között), míg az emelt szinten nem volt különbség a teljesítmények között. Az intenzív tanévről lényegesen kedvezőbbek a vélemények, mint az azt követő négy tanévről. Sok diák, szülő, nyelvtanár értékelte gyorsuló sávnak, rendkívüli lehetőségnek, mások parkolópályának, elvesztett időnek. A tanulók 51%-a, a szülők 36%-a nem választaná újból. A felzárkóztatással sincs minden rendben: az intézmények 91%-ában jobb képességű-ek, motiváltabbak a NYEK-es diákok, mint a többi diákjuk.

Az esettanulmányokból három középiskola helyi sajátosságaiba kapunk bepillantást. A résztvevők által megfogalmazott véleményekből kibontakoznak a helyi kontextus sajátossá-gai. Bemutatjuk, hogy a felülről jövő innovációt, a központi célokat hogyan alakítják a nyelv-tanárok és diákok nézetei, meggyőződése a nyelvtanulásról, a képességekről és motivációról, valamint saját szerepükről. A NYEK messze túlmutat a nyelvtanuláson, mivel egy teljes tanévvel meghosszabbítja a középiskolai tanulmányokat, aminek előre nem látott követke-zményei is vannak.

AZ ELSŐ NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAMOS DIÁKOK ÉRETTSÉGI EREDMÉNYEI

Nikolov Marianne
PTE BTK Anglisztika Intézet

Kulcsszavak: nyelvtudás, érettségi, NYEK

Az előadás a 2004-ben kezdő a nyelvi előkészítő évfolyamos (NYEK-es) diákok nyelvtudásáról (Nikolov és Ottó, 2006, Nikolov és Öveges, 2006) ad képet objektív adatok alapján. Az elemzésben az összes NYEK-évfolyamos tanuló érettségi eredményeit hasonlítjuk össze a nem nyelvi előkészítő tanuló eredményeivel (Nikolov, Ottó és Öveges, 2009), az Oktatási Hivatal (OH) 2009 szeptemberi adatbázisából kiindulva. Az elemzés célja az, hogy megtudjuk, milyen nyelvi szintet értek el a NYEK-es tanulók öt tanév alatt, ezt összevessük a négy tanév után érettségizők nyelvtudásával, valamint megvizsgáljuk, hányan teljesítették a NYEK egyik célját: az emelt szintű érettségit a tanult idegen nyelvből. Arra is kíváncsiak vagyunk, hogyan alakulnak az eredmények angol, német és egyéb nyelvekből, hányan érettségiztek több nyelvből.

A résztvevők a NYEK évfolyamon a 2008/2009. tanév végéig sikeresen érettségiztek, valamint az abban a tanévben érettségiző minden diák. Bár az OKM adatai szerint 2004/2005-ben 11834 tanuló kezdett NYEK-en, az OH adatbázisában 9144 érettségiző szerepel, 2690 diákról nincs adat.

A NYEK évfolyamosok összes érettségi vizsgájának túlnyomó többsége (80,8%) az öt tanév során középszintű, ötöde (19,2%) emelt szintű, tehát a NYEK-nek ez a célja alig teljesül. A tanulók túlnyomó többsége (7937 diák, 86,8%) egyetlen nyelvből szerzett érettségit a 13. évfolyam végére, míg 13,13%-uk (1201 fő) két nyelvből, többnyire középszinten. Ez valamivel magasabb arány, mint a normál tanterv szerint haladó érettségizőké, de igen kevés a több nyelvből vizsgázó.

A diákok többsége, akik a középszintű érettségit teljesítették, a 13. évfolyam végén 60 és 76% közötti vizsgaátlagot ért el. Ez az érettségik osztályozási kulcsa szerint jó szintűnek minősül. Emelt szinten ennél valamivel gyengébben sikerültek az érettségik: 58,74 és 72,48% közöttiek az átlagok, ami az osztályozási skálán jeles (60% fölött). A normál tantervű és a NYEK-évfolyamos tanulók érettségi vizsgaeredményeit összehasonlítva kismértékű (3–13% közötti) eltérések találhatók a középszintű érettségik eredményeiben a NYEK-évfolyamosok javára, míg emelt szinten NYEK-esek átlagai alatta maradnak a normál tantervű tanulóknak. A NYEK-évfolyam nyertesei a szakközépiskolások között magasabb arányban vannak jelen. Ebben a képzési típusban – középszinten – mindkét nyelvből jobbak az átlagok, mint a normál tantervű gimnáziumi tanulóké (13%-al), bár az előny szerény.

Az érettségik eredményeinek elemzése nem támasztja alá azt a feltételezést, ami miatt a NYEK létrejött. Egy plusz tanéven keresztül heti 11-18 nyelvóra minimális mértékben járul hozzá a tanulók nyelvtudásszintjéhez. További elemzésekre van szükség ahhoz, hogy kiderüljön, a ráfordítás és a megtérülés milyen arányban van egymással, de ehhez nem rendelkezünk adatokkal.

AZ ELSŐ NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAM HATÉKONYSÁGA A SZÜLŐK VÉLEMÉNYÉNEK TÜKRÉBEN

Öveges Enikő
OKM

Kulcsszavak: kérdőíves vizsgálat, NYEK

A nyelvi előkészítő évfolyam (NYEK) – mely a középiskolai tanulmányok során egy plusz tanévet biztosít a nyelvtanulásra – 2004. évi beindítása óta több vizsgálat tárgya volt (Nikolov, Ottó és Öveges, 2005; Nikolov és Ottó, 2006, Nikolov és Öveges, 2006, Fehérvári, 2007, Nikolov, Ottó és Öveges, 2009). A 2009 tavaszán, két fordulóban elvégzett legutóbbi felmérés az első NYEK-es osztályok öt évét monitorozó vizsgálatok lezárása. Célja a 2004-ben indult NYEK-évfolyam és az azt követő négy tanév értékelése volt abban a tanévben, amikor az első NYEK-évfolyamos tanulók befejezték középiskolai tanulmányaikat. Felmérte a képzési forma indításakor megfogalmazott célok megvalósulását, átfogó képet adott a bevezetés során tapasztalt nehézségekről és az elért eredményekről. Az előadás a szülők véleményeinek elemzését tűzi ki célul.

A vizsgálat első fordulójában minden érintett intézményt felkértünk egy online kérdőív kitöltésére, a második fordulóban pedig a 2004/2005. tanévben készült felmérésben szereplő reprezentatív minta (64 intézmény) iskoláit vontuk be. A felkért intézmények közül 62 vállalkozott a felmérésre, így az első felmérésben használt kódszámok segítségével a kapott eredmények a korábbiak tükrében is értelmezhetőek voltak. A második forduló válaszadó csoportjai (NYEK-en oktató nyelvtanárok, a 2008/2009. tanévben 13. évfolyamos NYEK-es tanulók, szülők) közül a jelen előadás a szülők válaszaira alapozva értékeli a NYEK hatékonyságát. A 62 iskolába a tanulói létszám alapján 1795 papír alapú kérdőívet postáztunk ki, ebből 910 kitöltött példány (51% válaszadási arány) válaszait elemeztük. Az önkéntes alapon és névtelenül kitöltendő kérdőív hat nyitott kérdésével arra kerestünk választ, hogy miért választották a családok ezt a képzést, és milyen eredményeket, nehézségeket láttak a NYEK-évfolyamon (9. év) és az azt követő négy évben. Rákérdeztünk, újra ugyanezt választanák-e, valamint lehetőséget adtunk arra, hogy leírják javaslataikat arra nézve, hogyan lenne a NYEK-képzés még tovább fejleszhető.

A szülők válaszait az azokban található hasonló tartalmak alapján csoportosítottuk, majd elemeztük (Creswell, 2003, Mackey és Gass, 2005, Dörnyei, 2007). A válaszok alapján a szülők több mint fele a NYEK-képzést eredményesnek és hatékornak tartja, azonban egyharmaduk véleménye eltér. Láthatóan szükség van a célok és a lehetőségek tekintetében átgondoltabb és szélesebb körű tájékoztatásra mind döntéshozói, mind iskolai szinten, valamint helyileg több nehézséget orvosolhatna a hatékonyabb kommunikáció, a szorosabb együttműködés a szülők és az intézmény között. A 9. évfolyam idegen nyelvi képzésének magasabb szintű előkészítése mellett érdemes lenne több figyelmet fordítani a differenciált oktatásra és az egyéb tárgyak szerepére ebben az évben, a 10–13. évfolyamok tartalmi és szerkezeti kérdéseire és a kettő közötti átmenet kezelésére is. Az informatika tantárgy szerepe szintén további átgondolást igényel.

„PONT AKKOR VAN KEVÉS ÓRA, AMIKOR MÁR LEHETNE REPTETNI ŐKET”: ESETTANULMÁNY EGY KISVÁROSI KÖZÉPISKOLÁRÓL

Dombi Judit
PTE

Kulcsszavak: esettanulmány, nyelvtanárok, nyelvtanulók

A 2004/2005-ös tanévben induló nyelvi előkészítő évfolyam (NYEK) lehetővé teszi a középiskolák számára, hogy a 9. évfolyamot intenzív nyelvoktatásra szánják. A nyelvi előkészítő képzés OKM által meghatározott céljai a következők: (1) A 9. évfolyamon tanuló diákok olyan használható idegennyelv-tudáshoz jussanak, amely birtokában tanulmányaik végén sikeres emelt szintű nyelvi érettségi vizsgát tehetnek. (2) A tanulóknak kedvező attitűdöt és motivációt alakítson ki a nyelvek, a különböző kultúrák és a nyelvtanulás iránt. (3) A tanulók váljanak képessé nyelvtudásuk önálló fenntartására és továbbfejlesztésére (Nikolov és Ottó, 2006).

A kitűzött célok teljesülésének vizsgálatára, az OKM kérésére, több nagymintás felmérés készült (Nikolov, Ottó és Öveges, 2005; Nikolov és Ottó, 2006, Nikolov és Öveges, 2006, Fehérvári, 2007, Nikolov, Ottó és Öveges, 2009), ezek közül a 2009-ben elkészült átfogó tanulmány az első ötéves ciklus befejeztével átfogó értékelése a programnak.

A jelen kutatás célja, hogy a 2009-es felmérés eredményeire építve elemezzük a tanulók és nyelvtanáruk tapasztalatait egy intézményben, mélységében megismerhessük a résztvevők nézőpontját, véleményét arról, hogy mit jelent számukra a NYEK. A kutatás az alábbi kérdésekre keresi a választ: (1) Hogyan vethetőek össze a 2009-es nagymintás tanulmány eredményei az egyéni tapasztalatokkal egy kisvárosi középiskola esetében? (2) Miként valósultak meg a NYEK törvény által szabályozott céljai ebben az iskolában? (3) Milyen javaslatok vannak a résztvevőknek a problémák megoldására?

Az esettanulmány a kvalitatív kutatási paradigmát követi (Creswell, 2003, Duff, 2008, Mackey és Gass, 2005, Dörnyei, 2007). A résztvevők megfogalmazásainak elemzésével enged bepillantást tapasztalataikba, véleményükbe. A kutatásban egy dél-dunántúli kisváros középiskolájának két angoltanára és hét diákja vett részt 2009 decemberében. A tanárokkal félig strukturált interjú, a diákokkal fókuszcsoportos beszélgetés készült, amelyeket digitálisan rögzítettünk. A diákokkal folytatott irányított beszélgetést írásos feladatok egészítették ki. A feladatok megoldása során a diákok interakcióját is rögzítettük. Az adatok elemzése során négy kategóriába soroltuk a résztvevők diskurzusaiban található elemeket: (1) az első tanév hasznáról, (2) az esélyegyenlőség megvalósulásáról, (3) az érettségi vizsgák eredményeiről, (4) valamint valamelyik tantárgy célnyelven történő tanulásának lehetőségéről.

Az interjúk, a fókuszcsoportos beszélgetés és a diákok által készített írásbeli feladatok tartalmi elemzése alapján differenciált kép bontakozik ki a résztvevők attitűdjeiről és tapasztalatairól, valamint az egyéni különbségekről. Az elemzésből kiderül, hogy ebben az iskolában a diákok jó döntésnek tartják a NYEK-programban való részvételt, és tanáraik is sikeresnek értékelik a programot.

„KÜZDÜNK EZEKEL A DIÁKOKKAL.” A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ PROGRAM MEGVALÓSULÁSA EGY NAGYVÁROSI SZAKKÖZÉPISKOLÁBAN

Horváth Veronika
PTE

Kulcsszavak: esettanulmány, nyelvtanárok, nyelvtanulók

Az esettanulmány egy longitudinális vizsgálat része, mely a nyelvi előkészítő évfolyamos diákok öt tanévének értékelését tűzi ki célul. A tanulmány céljai részben megegyeznek a 2004-ben útjára indított kutatássorozat céljaival (Nikolov, Ottó és Öveges, 2005; Nikolov és Ottó, 2006, Nikolov és Öveges, 2006, Fehérvári, 2007, Nikolov, Ottó és Öveges, 2009), amely a nyelvi előkészítő évfolyam hatékonyságát és a nehézségeket tárja fel a programban résztvevő diákok, nyelvtanárok, iskolavezetők és a szülők megkérdezésével.

Az esettanulmány középpontjában egy dél-dunántúli nagyváros közgazdasági szakközépiskolája áll, résztvevői három végzős és három, a nyelvi előkészítő évfolyamon tanuló diák, valamint két angoltanár. A kutatási kérdések a következő területeken keresik a választ a tanulók és nyelvtanáraik véleményeiben: (1) a nyelvi előkészítő program erős és gyenge pontjai, (2) a program hatékonyságának fejlesztési lehetőségei, (3) az emelt szintű érettségi választása és (4) a gyengébb képességű, hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása.

Az adatgyűjtés a diákokkal egy 45 perces fókuszcsoportos interjúval készült, amely során két életszerű írásbeli feladatot is megoldottak a nyelvi előkészítő programmal kapcsolatos észrevételeikről és javaslataikról. A tanárokkal 45 perces félig strukturált interjú készült 2009 végén.

Az átírt kvalitatív adatok (Creswell, 2003, Duff, 2008, Mackey és Gass, 2005, Dörnyei, 2007) elemzése világosan mutatja, hogy a diákok jobbra elégedettek azzal, amit a program nyújt számukra, de javaslataik rámutatnak a lényeges hiányosságokra. A NYEK hatékonyságának fejlesztési lehetőségei között hasznosnak tartanak egyes tantárgyak angolul történő oktatását, és nem tartják eléggé kommunikatívnak a tanítási módszereket. A gyengén teljesítő tanulók felzárkóztatásának megoldását a magas óraszám megtartásában látják a NYEK-et követő négy tanévben, ami szöges ellentétben áll a célokkal.

A tanárok kötelezővé tennék az emelt szintű érettségit a programban résztvevők számára, így válna szerintük elérhetővé, hogy több diák tegye azt le, bár sokak számára nem tartják reális célkitűzésnek. A program gyenge pontjait abban látják, hogy nem a megfelelő diákok kerülnek be a képzésbe, amit egységes felvételi vizsgával küszöbölnének ki. Mindkét résztvevői csoport véleményeiben egyértelműen megfogalmazódik, hogy a felelősséget kifelé, másokra hárítják, nem látják saját szerepüket abban a folyamatban, amelynek részesei. A nyelvtanárok nem a felzárkóztatásra, hanem a problémás diákok kiszűrésére törekednek munkájuk hatékonyabbá tételéhez.

„NYEK-ES OSZTÁLY, NYEK-ES PROBLÉMÁK”: NYELVTANÁROK ÉS DIÁKOK VÉLEMÉNYE A NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAMRÓL

Menyhei Zsófia
PTE

Kulcsszavak: esettanulmány, nyelvtanárok, nyelvtanulók

Az előadásban bemutatott kutatás a nyelvi előkészítő évfolyam átfogó értékelését (Nikolov és Ottó, 2006, Nikolov és Öveges, 2006, Nikolov, Ottó és Öveges, 2009) követő esettanulmány (Duff, 2008) egy budapesti középiskola nyelvtanárai és diákjai bevonásával. A vizsgálat célja, hogy mélyebb betekintést nyújtson az intézményben bevezetett intenzív nyelvi program előnyeiről és nehézségeiről a résztvevők véleményének tükrében.

A vizsgálatban két nyelvtanár vett részt, akik egy félig strukturált interjú keretein belül fejtették ki véleményüket az ötödik tanév végén elkészült átfogó értékelés (Nikolov, Ottó és Öveges, 2009) eredményeiről, azok relevanciájáról saját intézményükre nézve. Míg egyes kérdések a program bizonyos céljait érintették (hátrányos helyzetű diákok felzárkóztatása; emelt szintű érettségi), mások a célokkal kapcsolatos problémákra irányultak (differenciálás a nyelvórán; NYEK-es érettségizettek eredményei, elégedettsége a programmal), illetve javaslatokra adtak lehetőséget. A résztvevő nyolc diák két fókuszcsoporthoz tartozott, majd a tanári interjú kérdéseire hasonló kérdésekre válaszolt, ami lehetővé tette a résztvevők véleményeinek összehasonlítását.

Az esettanulmány eredményei számos hasonlóságot mutatnak az átfogó értékelés legfontosabb pontjaival, ugyanakkor a résztvevők tanításról és tanulásról alkotott nézeteire is rávilágítanak. A vizsgálat résztvevői egyetértenek abban, hogy a magasabb óraszámok miatt a nyelvi előkészítő év gyorsabb nyelvi fejlődést eredményez a hagyományos képzéshez képest. A nyelvtanárok véleménye szerint azonban a tanulók nem mérik fel, nem használják ki a nyelvi előkészítő év nyújtotta lehetőségeket. Mindezt a tanulók lustaságával, gyenge képességeivel, nem megfelelő hozzáállásával, életkori sajátosságaival, szociális háttérével indokolják. A nyelvtanulási folyamatot lényegesen befolyásoló tanári szerepükre (például a motivációra, a tanmenet diákok szükségleteihez szabására, a differenciált oktatásra) nem fektetnek hangsúlyt. A diákok válasza arra engednek következtetni, hogy tisztában vannak a program jelentőségével, ugyanakkor szükségét érzik a motiváló, aktuális nyelvi tartalmakban gazdag, interaktív nyelvóráknak.

Az esettanulmány tanulságai messze túlmutatnak a konkrétan megfogalmazott eredményeken és problémákon. A diákok látják, hogy nyelvtanáraik szakmai felkészültsége hogyan befolyásolja motivált viselkedésüket, míg a nyelvtanárok nem reflektálnak kritikusan saját gyakorlatukra, hanem a problémákat saját hatáskörükön, szakmai kompetenciájukon kívüliként értékelik és a diákokra hárítják.

POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: Csíkós Csaba
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

Innováció a múzeumpedagógiában

Koltai Zsuzsa
Pécsi Tudományegyetem, FEEK

„Socialisare necesse est”. Nevelési eredményvizsgálatok a Pécsi Tudományegyetem 1. Számú Gyakorló Általános Iskolájában

Dombiné Borsos Margit
PTE 1. Sz. Gyakorló Általános Iskola

Új generációs tanulási módszerek és tanulási környezetek szerepe az oktatásban

Molnár György
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet, Műszaki Pedagógia Tanszék

A felsőfokú szakképzés pedagógiája oktatáspolitikai és munkaerőpiaci aspektusból

Kazarján Erzsébet
Schola Europa Akadémia SZKI, Pannon Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Tehetségdiagnosztizálás egy fővárosi kerületben

Maadadiné Borbély Mária
Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény

A dráma igazi arca

Berencsi Benjamin
Gróf Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző és Tudástechnológiai Kar

INNOVÁCIÓ A MÚZEUMPEDAGÓGIÁBAN

Koltai Zsuzsa

Pécsi Tudományegyetem, FEEK

Kulcsszavak: múzeumpedagógia, innováció, múzeumi tanulás

A múzeumi tanulással és múzeumpedagógiával kapcsolatosan rendkívül gazdag és színvonalas nemzetközi szakirodalmi bázis alakult ki az elmúlt évtizedekben. A *George Hein*, *Barry Lord*, *Eileen Hooper-Greenhill*, *Hazel Moffat*, *Vicky Woollard*, *John H. Falk*, *Lynn D. Dieking*, *Ivan Karp*, *Richard Sandell* és más szakemberek által végzett vizsgálatok napjainkra létjogosultságot teremtettek a múzeumi tanulás kutatásának.

A kutatás során feltételeztük, hogy bár jelentős, a múzeumi tanulással kapcsolatos elméletek fogalmazódtak meg az elmúlt évtizedekben, ezek csak csekély mértékben határozzák meg hazánkban a múzeumpedagógiai gyakorlatot. A vizsgálat során a téma hazai és nemzetközi szakirodalmának vizsgálatát végeztük el, megismertük a hazai és külföldi múzeumok múzeumpedagógiai gyakorlatát, valamint ötven hazai múzeumpedagógussal készítettünk egyéni, strukturált interjút.

Az eredmények alapján a hazai múzeumpedagógiai/múzeumi közművelődési gyakorlatot leginkább a település típusa, valamint az adott régió határozza meg. A közép-magyarországi régió, és azon belül a főváros a múzeumpedagógia elméleti és módszertani innovációjának motorja. A vizsgált minta alapján jelentős az összefüggés a vita, a drámapedagógia, a külföldi múzeumpedagógiai gyakorlat ismertsége, az újszerű múzeumpedagógiai módszerek alkalmazása és a település típusa között. Különösen a drámapedagógia és a vita módszerének alkalmazása alapján számottevő a különbség a vidék és a főváros között.

A vizsgálat eredményei alátámasztották azt a feltételezést, miszerint bár gazdag múzeumpedagógiai elméleti háttér bontakozott ki külföldön, ez csak elenyésző mértékben határozza meg a hazai múzeumpedagógiai gyakorlatot. Az elméleti megalapozottság alacsony szintje a magyar nyelvre fordított külföldi szakirodalom hiányával, valamint a magyar nyelvű szakirodalom és a múzeumi tanulással kapcsolatos hazai kutatások korlátozott számával függ össze. Ugyanakkor az elmúlt években jelentős mértékben gyarapodott a hazai múzeumpedagógiával kapcsolatos szakirodalom, elsősorban a Múzeumi és Oktatási Központ és az ELTE PPK publikációs tevékenységének köszönhetően. A vizsgálat szerint a külföldi szakirodalom és a jó gyakorlat közvetítésében jelentős szerepe van a Múzeumok és Látogatók Alapítványnak is.

A napjainkra megváltozott társadalmi és kulturális viszonyok, valamint a digitális technika fejlődésének következtében szükség lenne a múzeumpedagógusok hagyományos kompetenciarendszerének újragondolására. A múzeumpedagógia hatékonyságának növelése érdekében ugyanakkor szükség van a múzeumpedagógusok pedagógiai tudatosságának erősítésére.

**„SOCIALISARE NECESSE EST”. NEVELÉSI
EREDMÉNYVIZSGÁLATOK A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM 1.
SZÁMÚ GYAKORLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLÁJÁBAN**

Dombiné Borsos Margit

PTE 1. Sz. Gyakorló Általános Iskola

Kulcsszavak: nevelés, eredményvizsgálat, pedagógiai mérés

Az elmúlt 15–20 év társadalmi-gazdasági, valamint kulturális és politikai változásai alapvetően átrendezték azt a környezetet, ahol az általános iskola szerepe korábban stabil és szinte megkérdőjelezhetetlen volt. Ma már nincsenek szentesített értékrendek, ellenkezőleg, elhúzódozó értékválságnak vagyunk részesei. Ma már nincsenek megkérdőjelezhetetlen tekintélyek, ellenkezőleg, kérészéletű áltekingintélyek próbálják céljaikat, eszményeiket a társadalomra erőltetni, többek között a kritikátlan és csak a nézettségre, vagyis a haszonra ügyelő kereskedelmi tömegkommunikáció segítségével. Ebben a – nem kevés képmutatással, eufemizmussal – neutrálisan csak posztmodernnek nevezett jelenkorban próbál az iskola megfelelni szocializációs feladatának. A pedagógusoknak nevelni kell, szükséges és kötelező; nem mondhatnak le sem személyes elkötelezettségükről, sem az intézményes nevelés hatékonyságába vetett hitükről.

Az előadás arról a vizsgálatról szól, amit a Pécsi Tudományegyetem 1. Számú Gyakorló Általános Iskola nevelési igazgatóhelyetteseként 2002 és 2008 között irányítottam, amelynek segítségével pontosabb ismereteket szerezhettünk diákjaink neveltségéről, személyiségfejlődésükről, a szocializációs folyamatban betöltött saját szerepükről; illetve arról, hogy a nevelési programunkban megfogalmazott célokat helyesen tűztük-e ki, eredményeink közelítenek-e ezekhez. A mérés tartalmi összetevőinek meghatározásában a *Lénárd Sándor* által ismertett struktúrát választotta a tantestület: (1) szocializáció, (2) közösségi aktivitás, (3) karitativitás, (4) értékek védelme, (5) fegyelmesség, (6) a művelődéshez való viszony, (7) esztétikai tevékenységek, (8) egészséges életmód.

Az előadás az elmúlt évek vizsgálódásainak – nem teljes körű – eredményeit mutatja be. Azokat az adatokat ismerteti, amelyekből megismertük tanítványaink vélekedését, értékelését saját iskolai életükről, az iskola és a köztük lévő kapcsolat néhány eleméről, értékválasztásaikról, művelődési szokásaikról, állampolgári szerepre készülődésük aktuális állapotáról stb. Az eredmények ismertetése mellett utalok a vizsgálat során felmerült nehézségekre is.

ÚJ GENERÁCIÓS TANULÁSI MÓDSZEREK ÉS TANULÁSI KÖRNYEZETEK SZEREPE AZ OKTATÁSBAN

Molnár György

*Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet, Műszaki Pedagógia Tanszék*

Kulcsszavak: IKT, interaktivitás, vizualitás, elektronikus tanulási környezet

Az infokommunikációs ipar robbanásszerű fejlődése következtében katalizált folyamatok az elektrotechnika és a távközlés területére is rányomták bélyegüket. Ezek közvetlen deriváltjává vált az Információs és Kommunikációs Technikák névvel fémjelzett terület, melyek oktatásban is hasznosítható területeit elengedhetetlen megismerni a hagyományos tanulási környezetek mellett az atipikus tanulási formák terén is egyaránt.

A poszter bemutatja és röviden jellemzi az Információs és Kommunikációs Technológiák (IKT) legújabb vívmányait és azok adaptálásának lehetőségét a tanítási-tanulási folyamatokba, különös tekintettel az interaktív rendszerekre, a hálózati, web alapú és a mobil kommunikációs megoldásokra: az egyszerre több résztvevő által is használható interaktív táblák a hozzájuk kapcsolható elektronikus eszközök, az e-portfólió alkalmazásai lehetőségei, a 3D-s fejlesztések oktatásba illeszthető szegmensei, a virtuális tanulási környezetek, vagy a konnektívista szemlélet által kínált új lehetőségek.

A meglehetősen gyorsan fejlődő technikai tartalmak és funkciók mellett sokszor elmarad az eredményes használatukhoz nélkülözhetetlen szakmai kompetenciák elsajátítása vagy fejlesztése. S ezek az új generációs ifjúsági társadalmi rétegek, a digitális kompetencia tekintetében a „bennszülöttek” számára is gyakran problémát jelenthetnek a tanulási folyamatban, legyen szó akár a formális, akár az informális válfajáról.

A sokéves oktatási tapasztalatok és pedagógus hallgatók körében végzett empirikus felmérések alapján összegezhető megállapítások a szerző hipotéziseit támasztották alá, ezzel együtt nem tekinthetők általános érvényűnek. Az eredmények ezzel együtt a neveléstudományi megközelítések számára kiindulópontként szolgálhatnak az IKT-val támogatott tanulási környezetek stratégiájának időközi felülvizsgálatában és a jövőbeni orientációs irányok kijelölésében.

A FELSŐFOKÚ SZAKKÉPZÉS PEDAGÓGIÁJA OKTATÁSPOLITIKAI ÉS MUNKAERŐ-PIACI ASPEKTUSBÓL

Kazarján Erzsébet

Schola Europa Akadémia SZKI, Pannon Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: szakmai gyakorlat, mobilitási programok, nonformális tanulás

Magyarországon a rendszerváltást követően olyan jelentős politikai, gazdasági és társadalmi változások történtek, amelyek következtében a munkaerő-piaci igények radikálisan megváltoztak. A globalizálódással az európai régió egésze – így hazánk is – szembesült azzal, hogy csak azok a nemzetek számíthatnak versenyelőnyre, akik alkalmazkodóképes és jól képzett munkaerővel rendelkeznek. Oktatási intézményeink többsége még mindig csak az elmélet szintjén fogalmazta meg válaszait az új kihívásra. A gyakorlat azt mutatja, hogy az eddigi képzési tartalmak egyre korszerűtlenebbekké válnak, így egyre távolodnak a munkaerőpiac új elvárásaitól. A hiányzó képességek és készségek, valamint a nem megfelelő motivációs struktúra miatt a frissen érettségizett fiatalok nem tudnak alkalmazkodni a folyton változó munkaerő-piaci igényekhez, elhelyezkedési esélyeik minimálisak. A fiatal felnőttek (szak)képzése egyre nehezebb feladat elé állítja az oktatási rendszereket Európában, és egyre nagyobb feladatot ró a hazai oktatáspolitikára is. A gazdasági, társadalmi életben érvényesülő folyamatos változások nyomán átértékelődött az oktatás, a képzés, amely magas igényeket támaszt a tudás minősége iránt. Azonnal felhasználható, naprakész tudást követel meg azoktól, akik versenyképesek akarnak maradni. Az ifjúsági probléma újragondolása, a fiatal felnőttkori tanulás és a (fiatal) felnőttekkel való foglalkozás, a tanuló felnőtté való nevelése paradigmaváltást igényel a pedagógiában. Kialakulóban van egy új módszertani kultúra terjedése, amely szorosan összefügg a formális–nonformális–informális nevelés és oktatás problémakörével.

A kutatás során külön vizsgálati módszerek alkalmazását igényelte a nonformális és az informális tanulás és tanítás hazai és nemzetközi szakképzésben betöltött szerepének vizsgálata. Az utóbbi öt évben a Schola Europa mobilitási pályázatainak részt vevő diákok vizsgálatának legalkalmasabb módszere a pedagógiai kísérlet volt, mivel egzakt összehasonlítást tett lehetővé. A kísérleti csoport változásait a kontrollesoportban lejátszódott változásokkal összehasonlítva értékeltük. Egyértelmű összefüggés mutatható ki a tanulás folyamatában alkalmazott nem hagyományos módszerek alkalmazása és a diákok munkaerő-piaci integrációja között, ezért elengedhetetlen a felsőfokú szakképzés számára egy új módszertani kultúra kidolgozása és elterjesztése.

TEHETSÉGDIAGNOSZTIZÁLÁS EGY FŐVÁROSI KERÜLETBEN

Maadadiné Borbély Mária

Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény

Kulcsszavak: tehetség, tehetségazonosítás, kérdőív

A magyar oktatásra évtizedek óta a lemaradó tanulókkal való intenzív foglalkozás volt jellemző, ám nem túl nagy hatékonysággal. Ugyanakkor a gazdasági megszorítások miatt viszonylag kevés figyelmet fordítottak a tehetségek kezelésére. Az új oktatáspolitikai irányzatok ennek az állapotnak kívánnak véget vetni. A tehetségek felfedezése elsősorban a hátrányos helyzetű tanulók körében problematikus. Ezért döntöttünk úgy, hogy ebben a tanévben két, többségében nehéz családi háttérrel rendelkező, és az Országos kompetenciamérésben gyengén szerepelő általános iskolában kezdjük meg a tehetségdiagnosztizálást. Célunk a kerület általános iskoláiban tanuló fiatalok teljes körű tehetségszűrése és a beazonosított tehetséges tanulók megfelelő fejlesztő programba irányítása volt. A tehetségazonosítás két lépésben történik: (1) Első szűrés; (2) Az első körben kiszűrtek részletes, alapos tehetségazonosítása.

Az első méréshez rövid kérdőíveket készítettünk a szülők, a tanulók és a tanárok számára egyaránt. A kérdőívek összeállításánál elsőrendű szempont volt, hogy minél kevésbé terhelje a megkérdezetteket, továbbá egyértelműen és gyorsan feldolgozható legyen. Mindegyik kérdőívben arra kérdeztünk rá, hogy az adott tanulót (illetve a tanuló saját magát) tehetségesnek tartja-e, mely területeken, valamint a tanuló milyen tevékenységéből következtet erre. A pedagógusok körében az összes osztályban tanító tanárt megkérdeztük. A tanulói kérdőívben azt is megtudakoltuk, hogy mit gondol, szülei és tanárai vajon tehetségesnek tartják-e őt.

Mindkét iskolában a gyerekek közel háromnegyede, a szülőknek ennél valamivel kevesebb része töltötte ki a kérdőívet. A vizsgált két iskola eredményei nagyon hasonlóak. Mindhárom válaszadói kör szerint tehetségesnek bizonyult a gyerekek 15%-a. A tehetségesnek nem tartott tanulók aránya mindössze 2%. Összehasonlítottuk az egyes tehetségterületek jelölésének gyakoriságát mindhárom kérdőív szerint. A három válaszadói csoport mindegyike leggyakrabban a testi tehetségterületet jelölte meg. Az intraperszonális és interperszonális területeket – különösen a szülők és a tanulók – alig jelölték. A tanulók felülbecsülték szülei és tanárai pozitív véleményét. A ténylegesnél sokkal többen vélekedtek úgy, hogy őket szülei és tanárai tehetségesnek tartják. A mérés során feltehetőleg problémát okozott a tehetség fogalmának értelmezése mindhárom célcsoportnál.

A „tehetséges-e” kérdésre adott válaszok alapján $2 \times 2 \times 2 = 8$ féle csoport képezhető. Először azok körét szeretnénk tovább vizsgálni, akik – annak ellenére, hogy szülei és pedagógusai tehetségesnek ítélik őket – saját magukat nem tartják tehetségesnek. Lehetséges, hogy a válaszadók egy része önbizalomhiánnyal küszködik. A részletes vizsgálatokat ezután fogjuk elvégezni. Az eddigi eredményeinkről a neveléstudományok előadások keretében és írásban is tájékoztattuk.

A DRÁMA IGAZI ARCA

Berencsi Benjamin

Gróf Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképző és Tudástechnológiai Kar

Kulcsszavak: drámapedagógia

2008 szeptemberében megkezdett kutatásom célja megállapítani, hogy a drámapedagógia milyen hatással van az általános és középfokú tanulmányaikat végző tanulókra. A képzés szintjétől függetlenül, kontroll- és fókuszcsoportban vizsgáltam a diákok drámafoglalkozások során is formált személyiségét, a társadalomhoz való viszonyukat, közösségi szellemüket, változásait.

A kutatás célja, hogy a drámapedagógia kiemelkedő előnyeit a közoktatási intézmények alkalmazhassák, jelentős magatartás- és szorgalombeli változást indukálhassanak különösebb fegyelmező intézkedések nélkül (amely jelenség különösen megfigyelhető az érettségi vizsga előtt álló diákoknál). Ennek fontosságát a magyar közoktatás színvonalának emelése, a pályaorientálás megkönnyebbítése és az alulműveltség kialakulásának megelőzése, a jövő nemzedékének új módszertani felnevelése adja.

A diákok magatartásbeli és szakmai változásait vizsgáltuk, melyet csoportos foglalkozáson, szituációs játéknál figyeltünk meg (színpadi gyakorlat, beszédkultúra, ének, tánc). A zárt gyermekek „kinyílnak”, a nyíltak központi szerepet játszanak. Szorgalombeli változásukat a tanulmányi átlagok változásán figyelhetjük meg. A társadalomhoz való viszonyukat dráma-előadásuk és szintén csoportos elbeszélésük során figyelhetjük meg.

Kutatási kérdéseimet főleg pedagógiai, a gyermekek fejlődési zavarait, a társadalomba való beilleszkedési zavarokkal küzdők helyzetét vizsgáló szakirodalomra alapoztam. Fontos a kutatás során a képzési szint, az iskolatípus és a településtípus figyelembe vétele.

TANULÁSI MOTIVÁCIÓ ÉS VERSENGÉS: BARÁTOK VAGY ELLENSÉGEK?

Fülöp Márta

MTA Pszichológiai Kutatóintézet, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Az előadás elméleti része a legújabb motivációs szakirodalom tükrében mutatja be a versengési motivációt és azokat a feltételeket, amelyek mellett a versengés a leginkább szolgálja a tanulási folyamatokat.

Az elméleti részt három, egymástól eltérő kutatási módszert alkalmazó vizsgálatsorozat releváns eredményeinek bemutatása követi. (1) Kulturális összehasonlító vizsgálat, amelynek célja az volt, hogy diákok beszámolóinak kvalitatív elemzése alapján feltárja, mennyire van jelen a versengés az iskolában Japánban, Magyarországon és az USA-ban, illetve középiskolás diákok meglátása szerint a versengés milyen szerepet játszik a mindennapi életben. (2) Zárt kérdéses kérdőíves vizsgálat a versengés tanórai motivációs szerepéről középiskolások és egyetemisták körében. (3) A versengés és együttműködés tanórai szerepéről végzett, triangulációt alkalmazó vizsgálat: tanóra-megfigyelés, illetve tanárokkal és diákokkal felvett fókuszcsoportos interjúk eredményeinek összegzése.

Az előadás a legújabb szakirodalom és a bemutatott vizsgálatok eredményei alapján választ kíván adni arra a kérdésre, vajon érdemes-e és kell-e a versengést mint motivációs eszközt alkalmazni az iskolában.

A SZOCIALITÁS NÉHÁNY ASPEKTUSA

Elnök: Zsolnai Anikó
*SZTE Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
MTA-SZTE Képességkutató Csoport*

Opponens: Nagy József
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

Megküzdési stratégiák vizsgálata 10 és 12 éves tanulók körében

Zsolnai Anikó
*SZTE Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
MTA-SZTE Képességkutató Csoport*

A szociálisprobléma-megoldó képesség működésének jellemzői 8 és 15 éves diákok körében

Kasik László
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A társas viselkedés környezeti meghatározói

Jámbori Szilvia
SZTE BTK Pszichológia Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A szociális kontextus, a hátrányos helyzet és a tanulási motiváció összefüggése

Fejes József Balázs
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

A mesék szerepe a szociális kompetencia fejlődésében

Szombathelyiné Nyitrai Ágnes
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

Napjainkban egyre több hazai pedagógiai és pszichológiai vizsgálat foglalkozik a szocialitás különböző aspektusaival. Számos adat áll rendelkezésünkre a megfigyelhető szociális aktivitásról, a társas viselkedést meghatározó pszichikus komponensek életkori és nemek szerinti működési sajátosságairól, egymásra gyakorolt hatásokról, fejlődésükről, valamint a környezeti tényezők (főként a család, a kortársak és a pedagógusok) befolyásoló szerepéről. A kutatási eredmények nagymértékben segíthetik az intézményes nevelés lehetőségeinek, céljainak, módszereinek és feladatainak újragondolását, valamint különböző fejlesztő programok, kísérletek kidolgozását és alkalmazását.

A szimpóziium előadásai közül kettő egy-egy empirikus keresztmetszeti vizsgálat eredményeit ismerteti: az első 10 és 12 éves tanulók önmaguk és társaik számára frusztrált helyzetben alkalmazott megküzdési stratégiáinak, a második 8 és 15 éves diákok szociálisprobléma-megoldó képességének működési jellemzőit. A harmadik előadás a szocialitás legfontosabb családi és iskolai meghatározóinak főbb jellemzőit, valamint az elégtelen szocializáció lehetséges családi okait mutatja be. A negyedik előadás a szociális kontextus, a hátrányos helyzet és a tanulási motiváció összefüggéseit foglalja össze főként nemzetközi szakirodalom és kutatási eredmények alapján. A szimpóziium utolsó előadása egy első osztályos gyerekek körében mesékkel végzett szociáliskompetencia-fejlesztő kísérlet elméleti alapjait és legfontosabb eredményeit mutatja be.

MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁK VIZSGÁLATA 10 ÉS 12 ÉVES TANULÓK KÖRÉBEN

Zsolnai Anikó

*SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
MTA-SZTE Képességkutató Csoport*

Kulcsszavak: szocializáció, frusztrált helyzetek, megküzdési stratégiák

Korábbi keresztmetszeti és longitudinális kutatásaink során óvodás korú gyerekek önmagukra és társaikra nézve frusztrált helyzetekben alkalmazott megküzdési stratégiákat vizsgáltuk. Számos életkori és nemek szerinti eltérés azonosítható már ebben az időszakban, például nő a fizikai agresszió gyakorisága a fiúk körében, és jelentős különbség alakul ki nagycsoportos korra a fiúk és a lányok között a negatív érzelmek megnyilvánulásában.

2010 februárjában 10 és 12 évesek (N=105) körében végeztünk hasonló vizsgálatot egy általunk kidolgozott mérőeszközzel (önjellemezés és pedagógusváltozat). A kérdőív 19, különböző iskolai szituációhoz kapcsolódó kérdést tartalmaz. A kérdések egy része az óvodások mérőeszközében is szerepelt (például társ bántalmazása, saját tulajdon elvétele), egy részük kapcsolódik a DIFER-hez (például kapcsolat- és feladattartás). A többi kérdés összeállításánál Saarni (1999) érzelmi és szociális készségekkel kapcsolatos modelljét használtuk fel. Az egy-egy stratégiát szemléltető válaszokat előre megfogalmaztuk (például segítségkérés, agresszív reakció, elkerülés). A mérőeszköz gyermek- és pedagógusváltozata is jó megbízhatóságú, a Cronbach-féle reliabilitásmutatók 0,85 és 0,92 közöttiek.

Az önjellemezés alapján az idősebb gyerekek körében szignifikánsan ($p < 0,05$) gyakoribb a másik fizikai bántalmazása, ugyanakkor gyakrabban egyezkednek társaikkal, valamint ritkábban kerülnek el a mások számára frusztrált helyzeteket. Mindkét életkori mintán a lányok gyakrabban mutatják ki negatív érzelmeiket, kevesebb agresszív választ adnak, s a fiúk mindkét életkorban ritkábban alkalmazzák az elkerülő stratégiát.

A gyerekek és a pedagógusok értékelése közötti korreláció erőssége közepes ($r_{10 \text{ év}} = 0,45$; $r_{12 \text{ év}} = 0,53$). A pedagógusok értékelése alapján az idősebbekre gyakrabban ($p < 0,05$) jellemző a fizikai agresszió (nem szerint a fiúkra), kevésbé tudják kontrollálni negatív érzelmeiket (szintén a fiúkra jellemzőbb), valamint az idősebbek gyakrabban kerülnek el mind a számukra, mind a társ számára frusztrált helyzeteket.

Az általános iskolai tanulókkal végzett vizsgálat eredményei egyrészt a korai, óvodás kori fejlesztés és a folyamatos fejlesztés szükségességére hívják fel a figyelmet, hiszen mind az életkori, mind a nemek közötti különbségek az óvodai eltérésekhez nagyon hasonlóak: idősebb korban gyakoribb az agresszív válasz, a fiúk gyakrabban alkalmazzák fizikai agressziót, a lányok elkerülőbbek és gyakrabban fejezik ki negatív érzelmeiket.

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÓ KÉPESSÉG MŰKÖDÉSÉNEK JELLEMZŐI 8 ÉS 15 ÉVES DIÁKOK KÖRÉBEN

Kasik László

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kulcsszavak: szociális kompetencia, szociálisprobléma-megoldó képesség, dimenziók

Napjainkban számos nemzetközi kutatás célja a szociálisprobléma-megoldó képesség, a társas viselkedést meghatározó szociális kompetencia kognitív komponensének vizsgálata. Az eredmények alapján e képesség kulcsszerepet játszik a szociális kompetencia működésében, szoros összefüggésben áll annak más (szociális és emocionális) összetevőivel. Az életkor előrehaladtával egyre erősebb a kapcsolata a tanulmányi eredményességgel, ezért óvodai és iskolai fejlesztésére számos programot dolgoznak ki nemzetközi szinten. Tudomásunk szerint hazai pedagógiai kutatás még nem foglalkozott működési jellemzőivel, s nem tudunk olyan programról vagy kísérletről sem, amelynek e pszichikus komponens fejlesztése a célja.

Kutatásunk során e képesség életkori és nemek szerinti működési jellemzőit tártuk fel 8 és 15 éves tanulók körében (N=128) egy angol nyelvű mérőeszköz általunk adaptált gyermek- és pedagógusváltozatával (SPSI-R: Social Problem-Solving Inventory-Revised, D'Zurilla, Nezu és Maydeau-Olivares, 2002). A 25 kijelentésből álló kérdőív öt dimenzió mentén méri a képesség működését: a problémamegoldással kapcsolatos pozitív és negatív orientáció, racionalitás, érzelmi viszonyulás és elkerülés. A kérdőív mindkét minta és értékelő esetében jó megbízhatóságú, a Cronbach-féle reliabilitásmutatók 0,89 és 0,93 közöttiek.

Akárcsak a hasonló életkorú gyerekekkel végzett külföldi vizsgálatok esetében, az általunk mért korosztályoknál is a dimenziók szerinti életkori különbségek minden esetben szignifikánsak ($p < 0,05$). A fiatalabbak gyakrabban ítélik problémáikat pozitívnak (hosszú vagy rövid időn belül megoldható), ugyanakkor gyakrabban kerülnek el problémáikat vagy halogatják azok megoldását, döntéseik viszont érzelmközpontúbbak. Az idősebbek gyakrabban vélik negatívnak a szociális problémáikat és döntéseikre jellemzőbb a racionalitás (pl. több lehetséges okot keresnek, több megoldási lehetőséget gondolnak végig). Mindkét korosztály esetében a lányok döntéseit gyakrabban határozzák meg érzelmeik, pozitívabban viszonyulnak a társas problémákhoz, ugyanakkor gyakrabban kerülnek el azokat, mint a fiúk. Az idősebb fiúk lány kortársaiknál racionálisabban döntenek, illetve gyakrabban vélekednek negatívan társas problémáikról.

A pedagógusok értékelése és a gyerekek önjellemzése közötti korreláció mindkét életkori mintán alacsony ($r_{8 \text{ év}}=0,35$; $r_{15 \text{ év}}=0,32$). A pedagógusok véleménye alapján az idősebbek problémamegoldása gyakrabban racionális, mindkét mintán gyakrabban döntenek a lányok érzelmeik alapján és az idősebb tanulók ritkábban kerülnek el társas problémáikat.

Úgy véljük, a vizsgálat eredményei új információkkal gazdagítják a szociális kompetencia működéséről szóló eddigi ismereteinket. A tervezett nagymintás mérés, valamint az összefüggés-vizsgálatok (más pszichikus komponensek, környezeti tényezők) adatai feltehetően Magyarországon is hozzájárulnak ahhoz, hogy e képesség fejlesztésére minél több programot dolgozzanak ki.

A TÁRSAS VISELKEDÉS KÖRNYEZETI MEGHATÁROZÓI

Jámbori Szilvia

SZTE BTK Pszichológia Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kulcsszavak: szülői nevelési stílusok, anyai depriváció, iskolai szocializáció

Az elméleti előadás a családi és az iskolai környezet szerepét mutatja be a szocialitás alakulása szempontjából. Az előadás első részében a családi szocializáció sajátosságait, a szülői nevelési stílusok és attitűdök társas viselkedést befolyásoló szerepét, valamint a szülő-gyermek interakció kortárskapcsolatokra gyakorolt hatását mutatjuk be. Ismertetjük azokat a családi környezeti ártalmakat is, amelyek rövid és hosszú távú hatásai a szociális fejlődést akadályozhatják. Az előadás második részében az iskolai szocializáció azon elemeivel foglalkozunk, amelyek hatása megmutatkozik a későbbi szociális életszíntereken is: az osztálylégkör, a tanár-diák kapcsolat és az igazságos iskolai légkör.

Számos kutatás szerint a szülők nevelési stílusa, attitűdje, elvárásai és hiedelmei jelentősen meghatározzák, milyen modellt mutatnak gyermekeik számára, mennyire bátorítják társas megmozdulásaikat, valamint mennyire teremtenek számukra olyan környezetet, amely kedvez a különböző képességek, készségek kibontakozásának. A szülők meghatározó szerepét elsősorban olyan vizsgálati eredmények bizonyítják, amelyekben valamilyen oknál fogva a gyermekeknek nélkülözniük kellett a szülői gondoskodást. A társas kapcsolatok későbbi alakulására, a személyiségfejlődésre a hosszabb ideig tartó szeparációnak van hatása. Az állapot legnagyobb veszélye, hogy a gyermek a későbbiekben is tartózkodni fog attól, hogy szorosan kötődjék bárkihez, és ez mindenképpen rombolja társas kapcsolatait. Fél a visszautasítottágtól és csak felszínes kapcsolatok kialakítására lesz képes, amelybe nem kell érzelmileg bevonódnia.

Az igazságos iskolai élmények, a tanárok viselkedése kihat a diákok későbbi tekintélyszemélyekkel kapcsolatos viselkedésére is. Megfigyelések bizonyították, hogy minél inkább igazságosnak érzélik a diákok tanáraik viselkedését, annál pozitívabb attitűdöt alakítottak ki az iskola intézményéhez. Természetesen ezek a pozitív attitűdök más, iskolán kívüli intézményekre is áttevődhetnek.

A SZOCIÁLIS KONTEXTUS, A HÁTRÁNYOS HELYZET ÉS A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ ÖSSZEFÜGGÉSE

Fejes József Balázs

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szociális kontextus, hátrányos helyzet, tanulási motiváció

Napjainkban a tanulás és a tanítás nem kognitív tényezőit érintő kutatások előretörése az oktatástudomány egyik jellemző tendenciája, amit az eddigiekben a főként izoláltan vizsgált szociális, affektív és kognitív területek összefűzésének igénye kísér. A hátrányos helyzet következményeként kialakult iskolai sikertelenség magyarázatában e területek összekapcsolása a korábbiaknál részletesebb, átfogóbb magyarázatot kínálhat a kudarcokhoz vezető mechanizmusokról. Bár a hazai pedagóguskutatások eredményei szerint az alulteljesítés egyik kulcsfontosságú tényezője a tanulási motiváció hiánya, amit a pedagógusok elsősorban a nem megfelelő családi háttérre vezetnek vissza, azonban e kérdéskörre a hazai szakirodalomban viszonylag kevés figyelem irányul.

Az előadás – elsősorban a nemzetközi szakirodalom alapján – a szociális kontextus tanulási motivációra gyakorolt hatására fókuszál, kiemelt figyelmet fordít azokra a körülményekre, amelyek a hátrányos családi háttér következtében a társas környezetben keresztül fejtik ki hatásukat. A fogalmi keretek tisztázását követően a szülőkkel, a pedagógusokkal és a kortársakkal kialakított interakciók tanulási motivációt befolyásoló szerepét tekinti át, majd elemzi, milyen eltérések figyelhetők meg az alacsony és az átlagos vagy magas szocioökonómiai státusszal rendelkező családok gyermekeinek társas érintkezéseiben. Az előadás nem kezel kiemelten egyetlen motivációs konstrukciót sem, helyette a meghatározó, a motivációs elméletektől független összefüggések megragadására tesz kísérletet.

A nemzetközi szakirodalom empirikus kutatásai szerint a szülők szerepét illetően a szülők viselkedése, a szülők gyermekeikkel kapcsolatos gondolkodása és a szülő-gyermek kapcsolat játszik jelentős szerepet a gyermekek iskolai teljesítményével kapcsolatos nézeteinek alakulásában, ugyanakkor mindhárom területen megfigyelhetők különbségek a szülők szociokulturális háttere alapján. A pedagógus szerepe a feltételezések szerint a szülőkéhez hasonló mechanizmusokon érezteti hatását, és valószínűleg az iskolába lépéskor kiemelten fontos a tanulási kedv szempontjából. A kortárskapcsolatok szerepéről áll rendelkezésünkre a legkevesebb információ, ugyanakkor egyértelmű, hogy a családi háttér és a képességek szerinti tanulócsoportok létrehozása kedvezőtlen következményekkel jár.

A terület nemzetközi szakirodalmának áttekintése, a szociális kontextussal összefüggő mechanizmusok részletes feltérképezése kiindulópontként szolgálhat mind a családi környezetre, mind az iskolai közegre koncentrált hátránykompenzáló programok kidolgozásához.

A MESÉK SZEREPE A SZOCIÁLIS KOMPETENCIA FEJLŐDÉSÉBEN

Szombathelyiné Nyitrai Ágnes
Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Kulcsszavak: szocialitás, kritériumorientált fejlődéssegítés, mesélés

A szociális kompetencia eredményes működése az egyén boldogulásának egyik alapvető feltétele. Az utóbbi években egyre nő azoknak a gyermekeknek az aránya, akiknek a szocialitása már az óvodás korban sem fejlődik megfelelő ütemben, ezért szükséges a szociális kompetencia tervszerű, tudatos, elsősorban preventív jellegű fejlesztése.

A kompetencia alapú kritériumorientált pedagógia a folyamatos tartalmakkal tudatosan működtetett, komplex fejlődéssegítést tartja eredményesnek. Mivel a DIFER-készségek fejlődésének kitüntetett időszaka a 4–8 éves életkor, mindenképpen fontos megvizsgálni a korosztály számára kedves mesék fejlődéssegítésben való alkalmazásának lehetőségeit. Ezt először az összefüggés-kezelés és a tapasztalati következtetés, valamint a relációszókincs vonatkozásában tettük meg. A fejlődéssegítés módszerül választott csoportos beszélgetések alkalmazásával kapcsolatos eredményeink kimutatták, hogy a szocialitás és az összefüggés-kezelés fejlődése közötti korreláció magas ($r=0,51$). Ezek az adatok ráirányították figyelmünket a két terület közös fejlesztési lehetőségeire, amely három nagy területen valósítható meg.

A mesék mint összefüggés-láncolatok emberi viselkedések motívumait és következményeit jelenítik meg, segítve ezzel mind a motívumrendszer, mind a tudásrendszer alakulását. A mesékben a viselkedésformák rendkívül széles spektruma jelenik meg, ezek differenciáltsága, egymásra gyakorolt hatása a szociális kompetencia fejlődésének segítése szempontjából komoly jelentőséggel bírhat. Az előadás első részében 100 mese jellemzőit mutatjuk be e vonatkozásban.

A mesélés mint intim kommunikációs helyzet a reális önismeret és mások megismerése terén segíti a fejlődést. Az általunk alkalmazott módszer alapja a mesékről való tematikus csoportos beszélgetés. Ez az interakciós helyzet a helyzetkezelési minták és a hozzájuk kapcsolódó tapasztalatszerzési lehetőségek gazdag tárházát kínálja a gyermekek számára mind a tartalmat, mind a kommunikációs stílust illetően. E módszer kipróbálásáról egy óvodások körében végzett elővizsgálat (N=127 gyermek) és az OTKA K 68798 keretében zajló egyéves fejlesztő kísérlet eredményei (N=390, első osztályos gyermek) állnak rendelkezésünkre. Az előadás második részében az összefüggés-kezelés és a szocialitás fejlődése közötti kapcsolódásokat ismertetjük.

NYELVPEDAGÓGIAI KUTATÁSOK

Elnök: Nikolov Marianne
PTE BTK Anglisztika Intézet

ELŐADÁSOK:

12. évfolyamos középiskolások német nyelvi szókincsének mélysége

Sominé Hrebik Olga
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Az angol emelt szintű érettségi és két akkreditált nyelvvizsgarendszer feladatainak összehasonlítása próba-vizsgázoí teljesítmények tükrében

Szabó Gábor
PTE Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület

A kohéziós erők szerepe az írásminőség értékelésében angol B2 szintű nyelvvizsgán

Lukácsi Zoltán
Euro Nyelvvizsga Kft.

Pedagógiai korpusz alkalmazása az idegen nyelvi szókincs mérésben

Lehmann Magdolna
Pécsi Tudományegyetem, Anglisztikai Intézet

Nyelvtanulásra vonatkozó meggyőződések vizsgálata 7. és 11. évfolyamos tanulók körében

Mokbelné Bacsa Éva
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
Csíkos Csaba
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

12. ÉVFOLYAMOS KÖZÉPISKOLÁSOK NÉMET NYELVI SZÓKINCSENEK MÉLYSÉGE

Sominé Hrebik Olga

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulás, szókinccstudás, szóasszociációs teszt

A szavak elsajátítása kitüntetett területe az idegen nyelvek tanulásának és tanításának. A hazai szakirodalomban az idegen nyelvi szótudás vizsgálatával foglalkozó publikációk száma azonban viszonylag csekély, a középiskolások német nyelvi szókinccstudására irányuló kutatások pedig még kevésbé jellemzőek.

Vizsgálatunkban 12. évfolyamos tanulók német nyelvi szókinccsének mélységéről gyűjtöttünk adatokat. Abból a feltételezésből indultunk ki, hogy a nyelvtanulás eltérő intenzitása a szavak belső strukturálódásában is különbségeket eredményez, a német nyelvi tanítási órák száma alapján képzett részminták szignifikáns eltérést mutatnak: (1) a szókinccmélység-teszt válaszmintázatai, (2) a különféle válaszok gyakorisága tekintetében.

A modern pszichológiai felfogások szerint a szavak az agyban úgynevezett mentális szótárban vagy lexikonban tárolódnak (Boldizsár, 2007; Gósy és Kovács, 2001; Pléh, 2006). Ez a szótár egész életünk során folyamatosan, gyorsan változik. A mennyiségi gyarapodás mellett idővel a szókészleten belüli kapcsolatok minősége is változik: a szavak jelentéséről való tudásunk differenciáltabbá válik, a szójelentések közötti kapcsolatok száma is megnő, az információk új és új struktúrákba rendeződnek. A szójelentések belső struktúráját vizsgáló ún. szóasszociációs tesztek alkalmasak különböző életkorú csoportok anyanyelvi vagy idegen nyelvi szókinccmélységének feltárására (Schoonen és Verhallen, 2008).

A vizsgálatban összesen 205 fő, normál ($N_1=65$) és speciális ($N_2=71$) óraterv szerint, valamint kéttannyelvű ($N_3=69$) képzésben tanuló diák vett részt. A méréshez egy korábbi kutatásban (Vidákovich és Cs. Czachesz, 2006) alkalmazott magyar nyelvű szóasszociációs tesztet dolgoztunk át német nyelvre. Az adaptációkor – az eredeti mérőeszköz jellemzőihez igazodva – a szavak előfordulási gyakoriságát vettük figyelembe, de tekintettel kellett lennünk a tanulók nyelvtudásszintjére is.

Az adatok elemzése – a várakozásainknak megfelelően – egyrészt azt mutatja, hogy (1) a nagyobb nyelvtanulási tapasztalattal bíró, kéttannyelvű tanulók válaszmintázatainak a szerkezete szilárdabb, a megoldásaik egyöntetűbbek, mint a másik két minta tanulóiéi, a legbizonytalanabbak pedig a legkevesebb tanulási tapasztalattal rendelkező, normál minta válaszmintázatai. Másrészt (2) a kontextustól független, definíciószerű elemek bejelölése leginkább a kéttannyelvű mintára és legkevésbé a normál mintára jellemző. A normál minta választásaiban gyakrabban szerepelnek különböző fogalmi érintkezésekkel magyarázható, lazább és kevésbé kontextusfüggetlen jelentéskapcsolatok.

A kutatás a szókinccmélység vizsgálata, az asszociációs teszt eredményeinek elemzése terén fontos módszertani tanulságokkal járt. Adalékot szolgáltatott továbbá annak igazolásához is, hogy az intenzív nyelvtanulás jobban segíti a szókincc belső struktúráinak ismétlődő átrendeződéseit és ezáltal a szótudás minőségi fejlődését.

AZ ANGOL EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGI ÉS KÉT AKKREDITÁLT NYELVVIZSGARENDSZER FELADATAINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA PRÓBAVIZSGÁZÓI TELJESÍTMÉNYEK TÜKRÉBEN

Szabó Gábor

PTE Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület

Kulcsszavak: nyelvtudásmérés, érettségi, nyelvvizsgák

Az emelt szintű érettségi vizsga, bár a célba vett KER-szintek tekintetében hasonlóságot mutat az akkreditált nyelvvizsgákkal, azoktól eltérő körülmények között fejlesztik ki. Ebből adódóan az érettségi és a nyelvvizsgák összehasonlítása szakmai szempontból különösen értékesnek tekinthető. Az Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központja (OH-NYAK) több kutatási projektet is kezdeményezett, amelyek célja az emelt szintű érettségik és az államilag elismert nyelvvizsgarendszerek különböző szempontú összehasonlítása volt. A jelen előadás az egyik ilyen projektről ad számot, amelynek során az angol emelt szintű érettségi vizsga, az ECL (European Consortium for the Certificate of Attainment in Modern Languages) és a Cambridge ESOL (English for Speakers of Other Languages) nyelvvizsgarendszer FCE (Cambridge First Certificate in English) elnevezésű B2 szintű olvasás- és íráskészséget mérő feladatai kerültek összehasonlításra oly módon, hogy mindhárom feladatsort próbavizsgázók oldották meg. A kutatási tervnek megfelelően egy-egy vizsgázói csoport oldotta meg a két akkreditált nyelvvizsga feladatait, illetve valamennyi próbavizsgázó megoldotta az érettségi feladatokat.

Az olvasási készséget mérő feladatok, illetve a vizsgázók adatainak elemzése klasszikus és modern tesztelméleti módszerekkel történt, amelyeket szakértői értékítéletek egészítettek ki. A modern tesztelmélet elemzési módszereire nem csupán azért volt szükség, mert a klasszikus tesztelemzés erőteljesen populációfüggő, hanem azért is, mert ennek segítségével a két különböző csoport által írott ECL- és FCE-eredmények is összehasonlíthatóvá váltak egymással. Az íráskészséget mérő feladatok, illetve a vizsgázók által elért eredmények elemzése szakértői értékítéletek és a leíró statisztika segítségével történt.

Az eredmények alapján az olvasási készség tekintetében nem állapítható meg szignifikáns különbség a három vizsga szintje között, jóllehet az érettségi feladatokon a vizsgázók némileg gyengébb eredményeket értek el. Az íráskészség tekintetében ugyanakkor az érettségi feladatokon szignifikánsan magasabb eredményeket értek el a vizsgázók, mint a két államilag elismert nyelvvizsga feladatain. A fenti eredmények azonban óvatosan kezelendők, s a kutatás korlátai miatt kívánatos a vizsgálatok kiterjesztése.

A KOHÉZIÓS ERŐK SZEREPE AZ ÍRÁSMINŐSÉG ÉRTÉKELÉSÉBEN B2 SZINTŰ ANGOL NYELVVIZSGÁN

Lukácsi Zoltán
Euro Nyelvvizsga Kft.

Kulcsszavak: szövegkohézió, értékelési szempontok, verbális protokoll

Írott szövegek értékelésekor a kohézió hazai és külföldi nyelvvizsgák esetében is megkerülhetetlen szempont. A kohéziós erők írásminőségre gyakorolt hatását illetően a szakirodalom megosztott. A tanulmányok egy része nem tudott összefüggést kimutatni a dolgozatok minősége és a kohéziós erők száma, illetve típusai között (*Johnson, 1992; Zhang, 2000*); a kutatások másik fele szerint viszont az írott produktumok minősége a helyesen alkalmazott kohéziós erők számának függvénye (*Lahuerta és Martinez, 2004; Liu és Braine, 2005; Watson, Todd, Khongput és Darasawang, 2007; Witte és Faigley, 1981*). Az ellentmondásos eredmények a kohézió íráskészségmérésben betöltött szerepének érvényességét és megbízhatóságát problematizálják.

Vizsgahelyzetben megfogalmazott udvarias leveleken végzett elemzésben (n=30) nem találtam jelentőséggel bíró összefüggést a *Halliday és Hasan (1976)* rendszere szerint értelmezett kohéziós erők száma vagy típusa, valamint a megítélt nyerspontok között. Az elemzési keretrendszer és az értékelési szempontok nem teljes megfelelése mellett is számos kutatási kérdés körvonalazódik:

- Milyen szempontokat vesznek figyelembe az értékelők a „Koherencia és kohézió” értékelésekor?
- Milyen szerepet játszanak a kohéziós erők az értékelők számára az értékelési folyamatban a „Koherencia és kohézió” pontjának megítélésekor?
- Hogyan jellemezhető a „Koherencia és kohézió” összetevőinek egymáshoz való viszonya?
- Mekkora az egyetértés az értékelési skála, illetve az értékelők által megfogalmazott „Koherencia és kohézió” fogalom között?

Előadásomban a fenti kutatási kérdésekre kapott válaszokat mutatom be. A kutatás elsődleges eszköze egy verbális protokoll, melyben egy éles vizsgán írt dolgozatot értékelt, gondolatait hangosan megfogalmazva négy, nagy tapasztalattal rendelkező értékelő. A kutatás második felében végzett interjú kérdéseire adott válaszok az eredmények érvényességét erősítik, elhárítva az idealizáltság és kirakatértékelés korábban felvetett veszélyét (*Benke, 2007; Lumley, 2005*). A közölt adatokból felmerülő mintákból arra lehet következtetni, hogy a nyerspontokban mutatkozó eltérések ellenére az értékelők azonos szempontok figyelembe vételével hozzák meg ítéleteiket. Az egyes értékelők nem azonos folyamat eredményeként jutottak el a pontok véglegesítéséig (*Bukta, 2007; Lumley, 2005*), és viszonylagos ellentmondás rajzolódott ki az értékelési skála elemei és az értékelők egyébként egybehangzó „Koherencia és kohézió” fogalma között.

PEDAGÓGIAI KORPUSZ ALKALMAZÁSA AZ IDEGEN NYELVI SZÓKINCSMÉRÉSBEN

Lehmann Magdolna

Pécsi Tudományegyetem, Anglisztikai Intézet

Kulcsszavak: nyelvi mérés, szókincs, korpusz

A legfrissebb kutatási eredmények gyakorlatban történő alkalmazása mellett a tesztkészítés egyik fontos jellemzője kell, hogy legyen a változó szükségletekhez és feltételekhez való folyamatos alkalmazkodás és a javító célzatú fejlesztés. Ezt az irányelvet szem előtt tartva előadásom célja annak bemutatása, hogyan alakítottam ki az angol szakos hallgatók receptív szókincsének mérési eljárását a hallgatók valós lexikális igényeihez igazítva. Azt vizsgáltam, milyen szókincsekre van szüksége az angol szakos hallgatóknak ahhoz, hogy sikeresen végezhessék tanulmányaikat angol nyelven. Ehhez a hallgatók számára kurzusaikon kötelező olvasmányokból összeállított reprezentatív szövegmintán végeztem korpuszelemzést. A korpuszt CORES-nak neveztem el (Corpus of Readings in English Studies). A korpusz elemzésével nyert adatok azután forrásként szolgáltak egy olyan új, szókincsmérő eszköz kidolgozásához, mely jobban tükrözi az angol szakos hallgatók valós lexikai igényeit, mint a nemzetközileg kidolgozott és korábban alkalmazott szókincsmérő eszközök.

A CORES jövőbeli alkalmazási lehetőségei nagyban elősegíthetik a hallgatók tanulási autonómiáját és a vizsgákra való önálló felkészülést, gyakorlási és szókincsfejlesztési lehetőséget jelenthet az angol szakos hallgatók számára a tanórán és azon kívül egyaránt. A kutatás eredményei fontos információval szolgáltak a szókincsmérés területén arról, mely szavak ismeretének mérésére kell hangsúlyt fektetni, ha a mérés célja az angol szakon sikeres tanulmányok folytatásához nem megfelelő receptív szókincssel rendelkező hallgatók kiszűrése. Az angol szakos hallgatók speciális lexikális igényeinek figyelembe vételével a CORES alapú szókincsmérő eszköz hatékonyabb, egyedi kontextusra szabott szókincsmérést tesz lehetővé. A korpusz alapján összeállított gyakorisági és kulcsszó-listák, amennyiben a hallgatók szabadon hozzáférhetnek majd az Anglisztikai Intézet honlapján, a tanórán kívüli tudatos szókincsfejlesztés fontos elemeivé válhatnak.

NYELVTANULÁSRA VONATKOZÓ MEGGYŐZŐDÉSEK VIZSGÁLATA 7. ÉS 11. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN

Mokbelné Bacsa Éva *, Csikos Csaba **

* SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

** SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanulói meggyőződés, nyelvtanulás

A tanulásra vonatkozó tanulói meggyőződésekkel kapcsolatos kutatások az utóbbi évtizedben igen jelentőssé váltak. Mind a területáltalános episztemológiai meggyőződések, mind a területspecifikus tanulási meggyőződések kutatásában jellemző a papír-ceruza kérdőívek használata. Kutatásunkban egy magyar nyelvű kérdőív kifejlesztését tűztük ki célul, amely (1) alkalmas osztálytermi használatra, formatív értékelési funkciót betöltve, (2) angol nyelven publikált kérdőívek itemeit használja föl és (3) lehetővé teszi az egyéni (egyes szám első személyű) és általános (egyes szám harmadik személyű) itemek párhuzamos bemérését.

A vizsgálatban 7. és 11. osztályos tanulók vettek részt, öt középiskola (85 fő) és hat általános iskola (125 fő) tanulói közül. A nyelvtanulásra vonatkozó meggyőződések mérő kérdőívek közös bázisa a BALLI (Beliefs About Language Learning Inventory; Horwitz, 1987). Kérdőívünk ezen kívül hat további kérdőív itemeit tartalmazza. Összesen 120 itemet használtunk föl, amelyek 60 itemnek két változatát (egyes szám első és harmadik személyű megfogalmazás) jelentették. A vizsgált személyek mindegyike a három kérdőívváltozat egyikét kapta, amely 2x20 itemet tartalmazott. Minden állítás ötfokú Likert-skálán szerepelt, és valamennyi az angol nyelv tanulására vonatkozott.

A hat értékelhető részkérdőív reliabilitása a korábbi nemzetközi vizsgálatokban megszo-
kott értéktartományba tartozott: 0,64-0,73, az egyik kivételével, amelynek Cronbach- α értéke 0,34. Egy továbbfejlesztett, rövidített kérdőív tehát alkalmas lehet osztálytermi felhasználásra, és további pedagógiai kísérletekben a kísérlet függő vagy független változója szerepének betöltésére.

Az egyes szám első és harmadik személyű állítások empirikus különbségei a Demetriou (1997) által feltételezett kettős metakognitív rendszer alátámasztására alkalmasak. A kettős-meggyőződés-struktúra további bizonyítékait adják a többváltozós összefüggésvizsgálatok: klaszteranalízis és faktoranalízis. Példa olyan itemre, ahol jelentős volt az átlagok közötti különbség a kétféle megfogalmazásmód esetén: 'Sok ismétlés és gyakorlás szükséges a sikeres tanulásához'. Ezt az állítást a tanulók mindkét évfolyamon sokkal inkább igaznak érezték általános megfogalmazásban, mint önmagukra vonatkozó, egyes szám első személyű állításként.

Eredményeink alapján egy új, magyar nyelvű, az angol nyelv tanulására vonatkozó (de más nyelvekre, sőt, más tartalmi területekre is átfogalmazható) kérdőívhez jutottunk, amely a pedagógiai gyakorlatot mint önálló mérőeszköz segíti, elméleti szempontból pedig Demetriou posztulátumának empirikus megközelítésére alkalmas.

A kutatást a 81538. sz. OTKA pályázat támogatásával végeztük.

MÉDIA ÉS IKT A TANÍTÁSI-TANULÁSI FOLYAMATBAN

Elnök: Ollé János
ELTE PPK Oktatás-Informatikai Szakcsoport

ELŐADÁSOK:

A 14-18 éves korosztály médiaműveltség vizsgálatának internettel és mobiltelefonnal kapcsolatos eredményei

Herzog Csilla
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, EKF Eger Média tudományi Tanszék
Zentai Gabriella
Békés Megyei Tudásház és Könyvtár Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézményegysége

Blog mint tudásközvetítő, közösségformáló, kapcsolatépítő eszköz az órai munkában

Molnár Pál
ELTE TTK Multimédia pedagógiai és Oktatástechnológiai Központ

Mítosz vagy valóság? A netgeneráció jellemzői Magyarországon

Fehér Péter
ELTE BTK Informatikai és Könyvtártudományi Intézet, Informatika Tanszék
Hornják Judit
Teleki Blanka Közgazdasági Szakközépiskola

A video mint az osztálytermi kutatások hatékony eszköze: Az elmúlt két évtized nemzetközi tapasztalatai az új hazai kutatási lehetőségek tükrében

Győri János
ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Páva Rita
ELTE PPK

A 14-18 ÉVES KOROSZTÁLY MÉDIAMŰVELTSÉG-VIZSGÁLATÁNAK INTERNETTEL ÉS MOBILTELEFONNAL KAPCSOLATOS EREDMÉNYEI

Herzog Csilla*, Zentai Gabriella**

**SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, EKF Eger Média tudományi Tanszék*

***Békés Megyei Tudásbázis és Könyvtár Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézményegysége*

Kulcsszavak: médiaműveltség, internet, mobiltelefon

A társadalomtudósokat és a közvéleményt a televízió elterjedése óta foglalkoztatja a médiumok befolyásoló ereje és azok társadalmi hatásai (László, 2005). Napjainkban a tizenévesekkel kapcsolatban egyre hangsúlyosabb szerepet kap az „új médiumoknak” számító tömegkommunikációs eszközök kapcsolat- és hatáskutatása (Olson, Kutner, Warner, Almerigi, Nicholi és Beresin, 2007; Kirtley, 2005). Mivel egy gyors ütemű és állandó átalakulásban lévő folyamat jelenségeiről van szó, fontos kérdés, hogy az internethasználat és a mobiltelefon terjedése milyen változásokat generál a társadalmi élet különböző területein. Milyen lesz például az új médiumok hatása a társas kapcsolatokra, a kommunikációs formákra, az iskolai munka és a szórakozás világára?

Nagy mintás vizsgálatunkban (N=2954) a 14–18 éves korosztály médiaműveltségének feltárására vállalkoztunk. Két részmintával dolgoztunk: az egyik részmintába azok a tanulók kerültek (N=1961), akiknek volt Mozgóképkultúra és médiaismeret órájuk, a másikba azok (N=995), akiknek nem. Legfőbb kutatási kérdésünk, hogy az általános és középiskolai médiaoktatás mit és mennyiben képes hozzátenni a legkülönbözőbb szocializációs hatásokra kialakult, a mindennapokban folytonosan használatban lévő médiaműveltséghez.

A 2009-ben végzett kutatásunkban a következő kvantitatív mérőeszközöket használtuk: a háttérváltozók kutatásához kérdőíves módszert, a magyar közoktatásban 2003/2004-től bevezetett Mozgóképkultúra és médiaismeret tárgyhoz kapcsolódóan tudáselemek, ismeretek, készségek, képességek vizsgálatára saját fejlesztésű papír-ceruza tesztet. Előadásunkban a saját fejlesztésű kérdőív új médiumokkal kapcsolatos eredményeit mutatjuk be. A két csoport vélekedéseit és attitűdjeit a következő szempontok szerint hasonlítottuk össze: az internet és a mobiltelefon használatának célja, a digitális írástudás szintje, a médiafogyasztás ideje és módja, a technológiákkal kapcsolatos bizalom és attitűdök, az internet szabadidőre és társadalmi kapcsolatokra gyakorolt hatása.

Eredményeink szerint a tanulók életében jelentős szerepet töltenek be az új médiumok, és ezekkel sokoldalú tevékenységeket is folytatnak. Az eddig feldolgozott adatok alapján a két minta között nincs szignifikáns különbség az internet otthoni bevezetésének célja, az internethasználat társas tevékenységként folytatott módja, a használatra fordított idő, a szülői mediáció különböző formái, az otthonon kívüli internethasználat és az iskolai internetezés tekintetében. A megkérdezettek szintén nagyon hasonló válaszokat adtak a világhálón folytatott tevékenységekre vonatkozó kérdéseinkre is. A kérdőíves módszer során kapott eredményeink arra alkalmasak, hogy megalapozott kiindulópontként szolgáljanak a médiaműveltség további kvantitatív és kvalitatív vizsgálataihoz.

A BLOG MINT TUDÁSKÖZVETÍTŐ, KÖZÖSSÉGFORMÁLÓ, KAPCSOLATÉPÍTŐ ESZKÖZ AZ ÓRAI MUNKÁBAN

Molnár Pál

ELTE TTK Multimédiapedagógiai és Oktatástechnológiai Központ

Kulcsszavak: online tanulóközösségek, együttműködő tanulás, blog

Előadásomban egy felsőoktatási környezetben folytatott, közösségi alapú, online együttműködési alkalmazás használatával végzett hallgatói munka jellemzőit ismertetem. A kísérleti jelleggel indított kurzuson a KRE BTK Keleti Nyelvek és Kultúrák Szak másod- és harmadéves hallgatóinak egy vegyes csoportja vett részt (n=19). A kurzus célja, hogy a hallgatókkal úgy ismeresse meg az online, közösségi alapú alkalmazások használatát és a kapcsolódó módszereket, hogy kulturális témában készüljenek, gyűjtsenek anyagot, írjanak, osszák meg írásaikat és reflektáljanak egymás írásaira hétről hétre egy számukra kialakított nyílt, blog alapú felületen. A kurzus során a hallgatók által használt blog mint tanulási környezet funkcionált, melynek főbb jellemzői a következők voltak (*Kárpáti, Molnár és Molnár, 2009*):

- a tanulók előzetes tudására épít,
- az ismeretanyag bemutatása közvetlen felfedezésen alapul, cselekvéses tanulás jellemzi,
- folyamatos (ön)kifejezési lehetőséget biztosít,
- könnyű kapcsolódást nyújt a környezetet használó különböző hazai és külföldön élő csoportokhoz, közös munkát azonos digitális taneszközökkel,
- a munkát a tanár és a tanulók egyaránt jól követhetik,
- írásaikat, megjegyzéseiket, párbeszédeiket a tanulási környezet megőrzi.

A hallgatók írásai a dialógikus tanulás (*Paavola és Hakkarainen, 2005*) tudásközvetítő objektumai, melyek tudásalkotó együttműködésük által válnak a tanulás eszközzé. Ezek köré szerveződnek hozzászólások formájában a diskurzusok, melyek egyben összekötő elemek is a hallgatók közötti interakciókban. A hallgatók gyakorlóközösséget (*Wenger, 1999*) alkotnak, hálózatokba szerveződnek, ez meghatározza az egymás közötti interakciókat, együttműködések és a tanulás, valamint a visszacsatolás módját.

A feltáró jellegű kutatással arra kerestem a választ, hogy a hallgatók hogyan használják a blogot az ismeretek bővítésére, megosztására és az egymás közötti kommunikációra, hogyan alakulnak a félév során a hallgatók interakciói, milyen arányban használnak multimédia-elemeket írásaik illusztrálására, valamint milyen kapcsolati mintázatot mutatnak a hallgatók közötti interakciók.

A vizsgálat során az online környezet által rögzített adatok alapján elemeztem kvantitatív módon a bejegyzéseket és hozzászólásokat, a hallgatók közötti interakciók és az általuk alkotott közösség feltérképezéséhez a kapcsolatháló-elemzés módszertanát (*Scott, 1991; Wassermann és Faust, 2001*) alkalmaztam, amelynek segítségével például megtudhatjuk, hogy a hallgatók közül kik voltak központi és perifériális helyzetben, milyen volt a hallgatók közötti interakciók iránya és intenzitása, a hallgatók milyen közösséget alkotnak.

Az eredményeket felhasználva a kutatás következő szakaszában a hallgatói munkát kiterjesztjük a közösségi média több csatornájának tanulási célú felhasználására, további diskurzusok és visszacsatolás generálására, valamint a hallgatói munkák és a hallgatók kapcsolathálójára közötti összefüggések vizsgálatára.

MÍTOSZ VAGY VALÓSÁG? A NETGENERÁCIÓ JELLEMZŐI MAGYARORSZÁGON

Fehér Péter *, Hornyák Judit **

* ELTE BTK Informatikai és Könyvtártudományi Intézet, Informatika Tanszék

** Teleki Blanka Közgazdasági Szakakadémia

Kulcsszavak: netgeneráció, internet, web 2.0

A nemzetközi szakirodalomban az ezredforduló körül jelentek meg az első utalások arra, hogy felnövekvőben van egy olyan nemzedék, amely már beleszületett egy infokommunikációs eszközökben gazdag környezetbe (Tapscott, 1996, 2008; Prensky, 2001). Ezen víziókat felmutató munkák tanulmányozása (és a TENEGEN nevű Leonardo Program támogatása) ösztönzött bennünket arra, hogy tudományos igényű vizsgálatba kezdjünk annak feltárására, mennyiben felel meg a hazai helyzet az itthon is egyre többet idézett angolszász szakirodalom által felvázolt képeknek.

A kutatás első lépéseként a 2009 október-novemberében történt adatfelvétel (N=1089) egyes eredményeit dolgoztuk fel, majd – részben erre is támaszkodva – 2009 februárjától újabb online adatfelvételt bonyolítottunk le. A kutatás céljai a következők:

- a netgeneráció számítógép-használati szokásainak vizsgálata,
- a netgeneráció internet- és mobileszköz-használati szokásainak vizsgálata,
- a szabadidős tevékenységek és a szociális kapcsolatok elemzése.

Kérdőívünk 35 kérdést tartalmazott, amelyek fő témakörei:

- a felmérésben részt vevő tanulók háttéradatai (nem, életkor, lakóhely, iskolatípus, szülők végzettsége, internet-hozzáférés, van-e saját számítógépe),
- otthoni tevékenységek körének feltérképezése,
- közösségi oldalak/msn/skype használata,
- Internethasználati szokások feltérképezése.

A kutatás fő hipotéziseként azt fogalmaztuk meg, hogy a vizsgált életkori csoport (az 1985 után születettek – az ún. 'netgeneráció') tulajdonságai jelentősen különböznek a külföldi szakirodalom által vázolt mintától. Az eredmények szerint az angolszász országok jelenleg középiskolás korosztályának (pl. Kennedy, Dalgarno, Gray, Judd, Waycott és munkatársai, 2007) is csak egy része valóban digitális bennszülött, a magyar netgenerációnak tartott nemzedék tagjainak nagy többsége továbbra is csupán digitális bevándorló.

A magyar netgeneráció az alábbi jellemzőkkel írható le:

- Alapvetően szórakozás (film- és zeneletöltés, beszélgetés, játék) céljára használja a számítógépet és az internetet, illetve a mobileszközöket.
- Kiemelten fontos számukra egy bizonyos közösséghez, csoporthoz tartozás, ezen csoportok értékrendjének elsajátítása, normáinak követése – akár kritikátlanul is.
- Az internetes adatbázisokat, az interneten történő ügyintézését nem használják.
- Tudásszerzésre, ismeretbővítésre, az iskolai tanulás kiegészítésére önállóan alig használják a web lehetőségeit. (Az okok feltárása további vizsgálódások kiinduló pontja lehet.)

Az előadás során részletesen, statisztikai elemzések alapján ismertetjük az eredményeket, és felvázoljuk a magyar netgeneráció valódi profilját a témakör első, átfogó hazai empirikus kutatása alapján. Az eltérések okainak megállapítása további kutatásokat igényel, amelyek eredményeként egyúttal az is meghatározható, milyen lépések szükségesek ahhoz, hogy ezen korosztály leendő munkaerő-piaci versenyképessége erősödjék, behozza lemaradását és felzárkózzék külföldi társaihoz.

A kutatást támogatta: Prompt-H Számítástechnikai Kft.

A VIDEÓ MINT AZ OSZTÁLYTERMI KUTATÁSOK HATÉKONY ESZKÖZE: AZ ELMÚLT KÉT ÉVTIZED NEMZETKÖZI TAPASZTALATAI AZ ÚJ HAZAI KUTATÁSI LEHETŐSÉGEK TÜKRÉBEN

Győri János *, Páva Rita **

* ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

** ELTE PPK

Kulcsszavak: tantermi kutatás, videokutatás, multikulturális oktatás

Noha már korábbi pedagógiai kutatásokban is gyakran alkalmazták a videót, ennek a vizsgálati eszköznek az előnyeire – és egyben az ezzel végzett kutatások módszertani nehézségeire – először igazán *Stigler és Hiebert* (1999) TIMMS-háttérkutatása irányította a figyelmet. Munkájuk során (TIMSS 1995 Video study) arra törekedtek, hogy az IEA-kutatás eredményeinek értelmezéséhez olyan háttérkutatási adatokat biztosítsanak, amelyek annak segítségével magyarázzák az egyes vizsgálati populációk – például kelet-ázsiai és amerikai tanulók – közötti iskolai eredményességben mutatkozó különbségeket, hogy mi az, ami valóban az iskolában, a tanteremben zajlik. Ehhez alkalmazták a videokamerát, az első olyan kutatási eszközt, amely a helyszínen akár nem is jelenlévő kutatók széles csoportja számára teszi térben és időben megoszthatóan elérhetővé, illetve életszerűen követhetővé és bármikor pontosan visszaidézhetővé, elemezhetővé a tantermi történéseket, ami végső soron a pedagógiai jelenségek újfajta megértését teszi lehetővé.

A hazai szakmai környezetben azonban eddig nem terjedtek el a videót is alkalmazó pedagógiai kutatások. Nyilvánvalóan az is hátráltatta a videokutatások elterjedését, hogy maguk a tantermi megfigyelések sem tartoztak a preferált kutatási módszerek közé. Napjainkban azonban Magyarországon is egyre nagyobb az érdeklődés a tantermi kutatások, ezen belül a videóval végzett kutatások iránt. Ez azonban szükségessé teszi, hogy a hazai szakmai közösség is minél többet és mélyebben megismerhesse a videokutatások elméletét, történetét, módszereit, eredményeit.

Előadásunkban először a videóval végzett pedagógiai kutatások elméleti alapjait foglaljuk össze, majd továbbra is az elmélet kontextusába ágyazva bemutatjuk, hogy az elmúlt két évtized milyen gyakorlati eredményeket hozott a videóval kivitelezett pedagógiai kutatások terén: milyen új lehetőségekhez és eredményekhez vezetett a nemzetközi szakmai szintéren, illetve milyen elméleti és módszertani kérdéseket vetett fel a videokutatások által felhalmozott kutatási anyagok értékelése, értelmezése. Ezt követően bemutatjuk, hogy nemrég megkezdett multikulturális pedagógiai kutatásunkban milyen megfontolásokból, milyen kutatási tervezéssel és miként használjuk fel a videót mint kutatási eszközt. A már elért és a továbbiakban remélt eredmények ismertetését követően összegezzük, miért látnánk hasznosnak, ha ez a kutatási eszköz szélesebb körben is elterjedne a hazai pedagógiai kutatások körében.

TANÍTÁS- ÉS KUTATÁSMÓDSZERTAN

Elnök: Molnár Edit Katalin
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

Adatbányászat a neveléstudomány területén (Educational Data Mining)

R. Tóth Krisztina
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Adatrejtés és titkosítás témakörének oktatási tapasztalatai a gépészmérnök szakos hallgatóknál

Kiss Gábor
Óbudai Egyetem

Pedagógiai kurzusok tanítása és értékelése portfóliós- és projekt technikával

Hercz Mária
Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar

Az egyéni ePortfólió kialakítását befolyásoló tényezőkről való hallgatói gondolkodás a felsőoktatásban

Ollé János
ELTE PPK Oktatás-Informatikai Szakcsoport

Számítógéppel támogatott osztálytermi kollaboratív vitatérképezés és gondolattérképezés összehasonlító elemzése

Molnár Pál, Kárpáti Andrea
ELTE TTK Multimédiapedagógiai és Oktatástechnológiai Központ

ADATBÁNYÁSZAT A NEVELÉSTUDOMÁNY TERÜLETÉN (EDUCATIONAL DATA MINING)

R. Tóth Krisztina

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: adatbányászat, pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A technológia kínálta innovatív lehetőségek egyre nagyobb szerepet játszanak az oktatásban: előtérbe került a számítógéppel támogatott oktatás, tesztelő szoftverek, egyre elterjedtebb a web 2.0-ás eszközök tanórai használata. Ezeknek az eszközöknek, szoftvereknek az alkalmazásakor nagy mennyiségű adat áll elő automatikusan a tanulók tudásáról, attitűdjéről, tanulási stílusáról, és egyéb, a neveléstudományt érintő kérdésekről.

Az így keletkezett, háttérben automatikusan mentett adatok feldolgozása az adatok sokfélesége, a változók nagy száma miatt problémákba ütközhet mind a klasszikus, mind a valószínűségi tesztelméleti módszerek használatakor. A számítástudomány területéről származó adatbányászati algoritmusok lehetőséget kínálnak ezen problémák megoldására, az oktatáskutatás során alkalmazott módszerek finomítására és új modellek építésére. Az előadás célja az adatbányászat főbb alkalmazási területeinek, módszereinek bemutatása a neveléstudomány területén, gyakorlati példákkal illusztrálva.

Az adatbányászat (data mining, knowledge discovery in databases) nagyméretű adathalmazból összefüggések, mintázatok kinyerését jelenti (Romero és Yacef, 2007). Módszereit – az adott terület jellemzőihez adaptálva – számos kutatási területen alkalmazzák (pl.: bioinformatika, közgazdaságtan, nyelvészet, neveléstudomány). A neveléstudomány területén alkalmazott adatbányászat (Educational Data Mining, EDM) egy olyan terület, amely a tudományos vizsgálat középpontjába olyan módszerek fejlesztését helyezi, amelyek lehetővé teszik a tanulói teljesítmények mélyebb megértését a változók közötti komplex összefüggések elemzésével és a tanulási környezetekből kinyert egyedi adatokból újabb (pedagógiai szempontból releváns) tudományos következtetések levonását (Baker, 2009).

Az EDM fontosabb alkalmazási területei (Baker és Yacef, 2009): (1) a tanulói modellek tökéletesítése; (2) adott terület tudás-struktúra modelljének feltárása; (3) a tanítási/pedagógiai módszerek hatékonyságának vizsgálata; (4) empirikus bizonyíték keresése pedagógiai elméletek finomítására, kiterjesztésére, továbbá változók tanulásra gyakorolt hatásának mélyebb megértésére. Noha ugyanezen területeken alkalmazhatók az említett két tesztelméleti módszerei is, az EDM-algoritmusok alkalmazásával (pl. neurális hálók, döntési fák stb.) többszempontú, komplexebb elemzések végezhetők.

Az EDM használatára példa Beck és Mostow (2008) munkája, céljuk általános iskolai tanulók (n=346) szóolvasásának vizsgálata volt. A diákok a szóolvasást történetek (6,9 millió szó) olvasásával, oktatószoftver segítségével sajátították el. A rögzített adatok (pl. az olvasási idő, a félreolvasás és segítségkérés) felhasználásával exponenciális modellt építettek, majd a modell alapján, logisztikus regressziót alkalmazva, a tanulókat két csoportba tudták sorolni: az egyik csoport az adott történet újraolvasásával, a másik újabb történetek olvasásával tudta hatékonyabban elsajátítani a szóolvasást.

A kutatás a TÁMOP 3.1.9/08/01 kutatási program, az Oktatásméleti Kutatócsoport és az MTA-SZTE Képeségkutató Csoport keretében zajlott.

AZ ADATREJTÉS ÉS TITKOSÍTÁS TÉMAKÖRÉNEK OKTATÁSI TAPASZTALATAI GÉPÉSZMÉRNÖK SZAKOS HALLGATÓKNÁL

Kiss Gábor
Óbudai Egyetem

Kulcsszavak: adatrejtés, titkosítás, oktatási tapasztalatok

Az informatika alapjai című tárgy keretén belül az egyetemen a hallgatók megismerkednek a történelemben leggyakrabban használt adatrejtségi és titkosítási módszerekkel, valamint a mai alkalmazási lehetőségekkel. Ezek nagy részének szemléltetése tábla mellett elég nehézkes, a modern szteganográfiánál lehetetlen. A kép, illetve hang formátumban való információrejtés a táblán megmutathatatlan, csak részben lehet elmagyarázni a működését, ezért szükség van egy multimédiás alkalmazás használatára. A jobb megértést elősegítőként készítettem egy célprogramot, mely segítségével be lehet mutatni a mai szteganográfiai (adatrejtségi) módszereket kép, illetve hang fájlok esetében. Ezzel nemcsak teljes egészében mutatható meg az algoritmus, de látható, illetve hallható eredményt is ad emellett, hogy a diákok könnyebben elsajátítják ezeket az ismereteket. A kriptográfia témaköréhez is készítettem alkalmazásokat, melyekkel a történelem során használt fontosabb titkosítási algoritmusok bemutatása, illetve a titkosított adatok visszafejtése lehetségessé válik. Szemléltethető például a cézár-kód használata és feltörésének egyszerűsége. Kipróbálható a monoalfabetikus titkosítás használata és meg lehet kísérni az ezzel a módszerrel titkosított szöveget visszafejteni. A Vigenére-titkosítást szemléltető program folyamatosan kiemeli, mely sorokat és oszlopokat használjuk a kódolásnál. A Cardano-rács szemléltetéséhez készült programmal készíthető egy megfelelő kialakítású forgatható rács, melynek alkalmazásával lehet a titkosítandó üzenet betűit a megfelelő helyre tenni.

Az általam készített programok hasznosságának megismerésére lehetőséget nyújtott az intézménybe felvett diákok nagy létszáma. A gépész szakos hallgatók számára az előadás két külön csoportban és időpontban zajlott. Az egyik előadáson az oktatás során használtam az elkészített programokat, a másik előadáson ezek használata nélkül tárgyaltam az anyagot. A zárthelyi eredményeket elemezve kiderült, hogy abban a csoportban, ahol a multimédiás programok az előadás részei voltak, a diákok több mint egy jeggyel jobb eredményt értek el átlagosan, szemben azzal a csoporttal, akiknél az említett alkalmazásokat nem használtam a szemléltetés során. A szóráshányados kiszámításával meghatároztam, hogy hány százalékban indokolják az előadáson használt programok a zárthelyin elért eredményt. A kiszámított értékek azt mutatják, hogy az előadáson bemutatott programok körülbelül 32%-ban indokolják a jobb eredmény elérését, mely közepesen erős kapcsolatot jelent. Ennek fényében indokolt ehhez a témakörhöz a multimédiás szemléltetőprogramok használata a tananyag sikeresebb elsajátításának érdekében.

PEDAGÓGIAI KURZUSOK TANÍTÁSA ÉS ÉRTÉKELÉSE PORTFÓLIÓS- ÉS PROJEKT TECHNIKÁVAL

Hercz Mária

Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar

Kulcsszavak: felsőoktatás-pedagógia; portfóliós értékelés; projektmunka

Globalizálódó világunkban ismét fókuszba került az emberi erőforrás jelentősége, melynek hatékony és eredményes alakítása, élethosszig tartó kompetenciákkal és pozitív emberi-etikai jellemzőkkel való ellátása az iskola feladata. Az iskolai oktatás – bármely szinten – csak annyira lehet jó, amennyire a benne tanító pedagógusok azok. A jó pedagógus fogalma a 21. századra jelentősen átalakult, a vele szemben támasztott követelmények európai szinten egyre pontosabbak, ajánlássá, törvénnyé válnak a képzők számára. A pedagógusképzés nemzetközi tendenciáinak tanulmányozásakor körvonalazódik, hogy szükséges a tanítás tartalmi és módszertani változtatásának szükségessége is. A bolognai folyamat hazánkban a képzés szerkezetét és tantárgyi összetételét változtatva elindult ezen az úton, a módszertani változások azonban kevésbé látványosak. Legnagyobb nehézsége valószínűleg az, hogy a hagyományos vizsgarendszer megőrzése mellett miként lehet a hallgatók kompetenciáit fejleszteni, a tanulást és tanítást élvezetesebbé tenni, s egyben megalapozni a szakmai szocializációt. Véleményünk szerint az egyik lehetséges válasz a portfóliós és a projekttechnika alkalmazása. A nemzetközi gyakorlatban elterjedt tanítási formákat hazánkban is egyre több helyen alkalmazták, számos felgőgásuk és megvalósításuk ismert. Előnyeiket és hátrányaikat összehasonlítva a kutatások egyöntetűen bizonyítják eredményességüket az alkalmazásképes tudás és a szakmai kompetenciák fejlesztésében, az elméleti tudás egységessége azonban sokszor megkérdőjelezhető.

A tanítás hagyományos és ettől eltérő módszerei véleményünk szerint nem egymást kizáró, hanem egymást feltételező rendszerelemekként értelmezendők. Előadásunk célja bemutatni a pedagógiai tantárgyak tanítása során alkalmazott tanítási formát, melyben a projekttechnikát különféleképpen kapcsoltuk össze a portfóliós értékelés más-más típusával. Feltételeztük, hogy e módszerkombináció hatékonyan alkalmazható azokban a tantárgyakban, amelyekben a hallgatók szakmai szocializációja és kompetenciáinak fejlesztése kiemelt cél.

Az elmúlt öt évben három felsőoktatási intézményben, több mint tíz tantárgy tanítása során volt módunk kipróbálni eredményességét. A kutatás összesen 24 tanulócsoportot érintett, melyek közül volt néhány fős és volt száznál nagyobb is. Előadásunkban vázoljuk a megvalósított modellvariációkat, majd gyakorlati példákon keresztül bemutatjuk tanítási tapasztalatainkat az alkalmazás pozitívumaira és problémáira fókuszálva. Az elkészült munkák minősége és a hallgatói visszajelzések egyértelműen bizonyították a módszer hatékonyságát. Bár mind tanári, mind hallgatói oldalról a megszokotthoz képest több munkát igényelt, az eredmények mindkét felet kárpótolták a többletmunkáért. Az alkalmazás különösen növelte a tanulás hatékonyságát az átlagtól jelentősen eltérő képességű és motivációjú csoportokban, valamint a levelező tagozaton.

A tapasztalatok számos továbbgondolandó kérdést vetettek fel: a tömeges és az egyedi alkalmazás dilemmáját, a pedagógus és nem pedagógus oktatók, a csoportmunkában és a kooperatív technikákban jártas és nem jártas hallgatók körébe való bevezetés problémáit.

AZ EGYÉNI E-PORTFOLIÓ KIALAKÍTÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐKRŐL VALÓ HALLGATÓI GONDOLKODÁS A FELSŐOKTATÁSBAN

Ollé János

ELTE PPK Oktatás-Informatikai Szakcsoport

Kulcsszavak: e-portfólió, formatív értékelés

A portfólió alapú értékelés a felsőoktatásban a kompetenciafejlesztésre épülő tantervek kialakításának, illetve a kétciklusú képzési rendszerhez való módszertani igazodásnak természetes következménye. A hagyományos, papír alapú portfóliókat egyre gyakrabban váltják fel az online keretrendszerekre épülő e-portfóliók. A megosztható tartalmak formátumbeli sokszínűsége mellett előtérbe kerül a produktumok értékelésének módszertana is, amelyre a konfigurálható online rendszerek számos optimális megoldást kínálnak. A tapasztalatok alapján a portfólió alapú értékelés egyik legfontosabb kérdése, hogy az adott produktumot ki és mikor, illetve meddig láthatja és milyen szempontok alapján véleményezheti. Az oktató kötelező értékelő tevékenysége mellett szerepet kaphatnak a csoporttársak, illetve a tartalom előállításának folyamatától független személyek, akár az internet teljes nyilvánossága is.

A kutatás során arra kerestük a választ, hogy a hallgatók a diagnosztikus, a formatív és a szummatív értékelésükben egyaránt fontos szerepet játszó e-portfóliójuk összeállítása során hogyan gondolkodnak saját tevékenységükről, eredményességükről és várható értékelésükről.

Párhuzamosan dolgozó szemináriumi csoportoknak évközi gyakorlati feladatként felajánlottuk az egyéni e-portfólió összeállítását. A hallgatók szabadon dönthettek, hogy elkészítik az egyéni, tematikus jellegű portfóliójukat vagy sem. Amennyiben elkészítik, szintén szabadon dönthettek, hogy ez csak az oktató, vagy a csoporttársak, esetleg az internet teljes közönsége számára váljon elérhetővé és véleményezhetővé. A portfólió készítését folyamatos naplózás mellett kellett elvégezni. Akik nem vállalták a feladatot, azok számára a döntés részletes indoklására volt szükség. A portfóliók tartalomelemzése és egy kisebb kérdőíves vizsgálat válaszai alapján a következő kérdésekre kerestük a választ:

(1) A csoport, illetve az egyének milyen sajátosságai befolyásolják érdemben az e-portfólió önkéntes készítésének gyakorlatát?

(2) Milyen szempontokat mérlegelnek a hallgatók a produktumok és megosztási szintjeik kiválasztásakor?

(3) Kik és milyen formában alakítják a hallgató portfóliókészítéséről való gondolkodását?

A vizsgált személyek (n=124) kontakt tevékenységrendszerrel működő szemináriumi csoportokból kerültek ki. A csoportok között előfordult régóta együtt tanuló hallgatócsoport, illetve korábban közös kurzust nem látogató hallgatói csoport is.

A felsőoktatásban mint felnőttképzésben a hallgatók életkorából adódóan az e-portfólió összeállításában jelentős szerep jut a tudatosságnak, így vélelmezhetően az e-portfólió szabad összeállítása során megjelenő gondolkodás sajátosságainak leíró vizsgálata segítséget adhat az értékelő eljárás helyes bevezetésében, illetve hosszabb távú alkalmazásában.

SZÁMÍTÓGÉPPEL TÁMOGATOTT OSZTÁLYTERMI KOLLABORATÍV VITATÉRKÉPEZÉS ÉS GONDOLATTÉRKÉPEZÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

Molnár Pál, Kárpáti Andrea

ELTE-TTK Multimédiapedagógiai és Oktatótechnológiai Központ

Kulcsszavak: kollaboratív vita- és gondolattérkép, számítógéppel támogatott együttműködő tanulás, vizuális tudásépítő alkalmazások

Előadásunkban két, számítógéppel támogatott kollaboratív együttműködő tudásépítő vizuális alkalmazás empirikus adatokon és kérdőíves felméréseken alapuló összehasonlító elemzését mutatjuk be. Mindkét alkalmazást felsőoktatási környezetben próbáltuk ki, a kollaboratív vitatérképezést a 2009 tavaszi félévben (n=9), a kollaboratív gondolattérképezést a 2010 tavaszi félévben (n=9). Vitatérképezéshez a KP-Lab – Knowledge Practices Laboratory (Tudás és Gyakorlat Laboratóriuma) nevű, az Európai Unió 6. Keretprogramja által támogatott, 2006-tól 2011-ig tartó projekt keretében kifejlesztett MapIt nevű vizuális kollaboratív vitatérkép-készítő alkalmazást használtuk, a gondolattérképezéshez a Mindmeister nevű kollaboratív gondolattérkép-szerkesztő online szolgáltatást. A két alkalmazás felhasználásának célja azonos volt, osztálytermi, valós idejű közös ötletgyűjtés hallgatói csoportmunkához (Molnár és Kárpáti, 2009).

Az alkalmazások használatának alapja a dialogikus tanuláselmélet, (Hakkarainen és Paavola, 2004, 2007), vagyis a megosztott objektum(ko)n keresztül történő, diskurzus alapú, közösségi, hálózatos tanulás. A hatékony mentorálás, az együttműködő tudásleltékezés, vita és megbeszélés, a csapattréning és a tudásforrások egyidejű, közös használatának elősegítésére fejlesztették ki a MapIt vitakövető szoftvert. A szoftver jól kapcsolható a fogalom- és gondolattérképezésnek, valamint a folyamatok képi ábrázolásának az oktatás világában egyre népszerűbb technikáihoz is. A Mindmeister az interneten elérhető, online kollaboratív alkalmazások egyik legelső és legkidolgozottabb képviselője.

Az előadásban ismertetjük a kollaboratív vitatérkép- és gondolattérkép-készítés megközelítését a két alkalmazáson keresztül, konkrét esettanulmányokkal. Kitérünk a két vizuális térképezési módszer azonos és eltérő jellemzőire, a bennük rejlő lehetőségekre és az alkalmazásuk általunk feltárt nehézségeire. Megfigyeléseink és kérdőíves felmérésünk alapján a hallgatók szívesen használták mindkét alkalmazást, mindkét eszközzel gazdag, közösen felépített vizuális objektumokat hoztak létre, melyek alapjául szolgáltak a további csoportmunkáknak. Azonban mindkét eszköznek megvannak a korlátai, melyekről érdemes tudni, ha számítógéppel támogatott kollaboratív csoportmunkához szeretnénk használni bármelyik eszközt és módszert az órán.

A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK SEGÍTÉSE

Elnök: Fazekasné Fenyvesi Margit
*ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak
Pedagógiaja Tanszék*

ELŐADÁSOK:

**A viselkedészavarok nyomában...vagy mi is van a fülünk körül? (a 2007-es SNI
kontrollvizsgáldás margójára)**

Csaplár Péterné
Nevelési Tanácsadó

A fogyatékossgal élő diplomások esélyei

Laki Ildikó
MTA SZKI, SZTE JGYPK

Mozgássérült tanulók fogalmazásának értékelésére kidolgozott stratégia

Pintér Henriett
Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete

**Tanulási kudarcnak kitett – diszlexiás – tanulók olvasási és szövegértési
problémáinak mérése a szakrendszerű oktatásban**

Békés Anna
Weöres Sándor Általános Iskola és Gimnázium

A VISELKEDÉSZAVAROK NYOMÁBAN... VAGY MI IS VAN A FÜLÜNK KÖRÜL? (A 2007-ES SNI KONTROLLVIZSGÁLÓDÁS MARGÓJÁRA)

Csaplár Péterné

Nevelési Tanácsadó

Kulcsszavak: gyógypedagógia, sajátos nevelési igények, magatartási, tanulási zavarok

A tanulási képességeket vizsgáló bizottságok, nevelési tanácsadást, fejlesztőpedagógiai tevékenységet folytató intézmények esetforgalmában az elmúlt években változatlanul nagy és magas a tanulási és magatartászavar panaszja miatt vizsgálatra vagy terápiára küldött gyermekek száma. A szakember gyors és hathatós segítségében bízó szülő és pedagógus számára ijesztő, hogy a tanulási zavarok mellett előforduló gyakori magatartási zavaroknak nem kellő mértékű a javulási aránya. A tanulási problémákkal küszködő gyerekek körében magas arányban fordulnak elő a legkülönbébb formában megnyilvánuló viselkedészavarok. A szakemberek nem minden esetben gondolnak arra, hogy a probléma háttérében beszédészlelési zavar is állhat. Ez sok esetben rejtve marad, mert a magas intelligencia szinttel rendelkező gyerekek jól kompenzálják – legtöbbször csak a középiskolában, vagy a felsőoktatásban derül fény a problémára.

A 2007-es SNI kontrollvizsgálatoknál nyílt arra lehetőség, hogy az egyre gyakrabban felvetődő kérdést a beszédészlelés szemszögéből is megvizsgáljam. A szakirodalomban olvasható, és a gyakorlatban is egyre terjedő Gósy Mária beszédészlelési vizsgálati protokolljának GOH műszeres és egyes GMP- teszteredményei arra vezettek, hogy a viselkedészavarok okaként egyre gyakrabban a beszédészlelési zavar is felelőssé tehető. A vizsgálatban 180 gyermek anyagát dolgoztam fel. A kutatásban a 2007-ben lezajlott országos SNI-kontrollvizsgálatban részt vevő gyermekek, öt Bács-Kiskun megyei település diákjai vettek részt. Az előadás rávilágít arra, hogy a 6–12 éves korosztályt rendkívüli mértékben érinti a probléma, mert a vizsgált populációban a beszédészlelési zavarral küszködők aránya igen magas.

A beszédészlelés-zavarok rendezése nem csak a gyermek magatartásában, hanem tanulmányi eredményének befolyásolásában is nagy szerepet kap azzal, hogy a beszéd, az olvasás, az írás – különösen a helyesírás –, valamint az idegen nyelv, a kommunikáció és a viselkedés elsajátításához is elengedhetetlenül szükséges. Az eredmények sokkolóak, mert a zavar befolyásolja a gyermek viselkedését, beilleszkedését a szűkebb családi, a tágabb óvodai-iskolai környezetbe, s később a társadalomba.

A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ DIPLOMÁSOK ESÉLYEI

Laki Ildikó

MTA SZKI, SZTE JGYPK

Kulcsszavak: fogyatékoság, társadalom, oktatás

Előadásom a fogyatékossgal élő fiatalok oktatásban való részvételi lehetőségeiről és munkaerő-piaci esélyeinek megteremtéséről szól. Alapvető feltételezésem, egyben meggyőzősédem, hogy a fogyatékossgal kapcsolatban a hazai politikák ugyan kedvező fordulatot vettek az 1990-es évek után, de továbbra is megoldatlan a fogyatékossgal élők helyzete az oktatásban és a munkaerőpiacon egyaránt.

Az előadás egy közeljövőben befejezendő kutatást mutat be: 150 munkaadón keresztül, valamint 50 diplomás fogyatékossgal élő látás-, hallás- és mozgássérült fiatal és fiatal felnőtt (22–35 év közötti) életén keresztül ismerteti a különböző problémás területeket. A szervezeti és egyéni vizsgálatok arra is választ adnak, hogy mely területek kívánnak azonnali beavatkozást (például akadálymentes épületek és kommunikáció), cselekedeteket. A különböző gyakorlati szintű ismertetések mellett kitüntetett szerepet kapnak azok az elméleti keretek is, amelyek a foglalkoztatás és foglalkoztathatóság, továbbá az attitűd és befogadás különböző aspektusait elemzik, értékelik az érintett csoportok vonatkozásában. Az eredmények a munkaerő-piaci szereplőkről igen kedvezőtlen képet alkotnak, ennek oka több oldalról közelíthető meg. A szervezetek fogyatékosügyi politikája, szándéka és valós cselekvései a foglalkoztatottakra vonatkozóan egyaránt metszeteket jelentenek az értékeléshez. Előadásom befejező egységében erre kívánok leginkább reflektálni, megajánlva a szükséges változásokat, változtatásokat.

Összességében az elmúlt években jelentős változás következett be a társadalom véleményformálásában az egyes társadalmi csoportokkal szemben, beleértve a fogyatékossgal élőket is. Ez mindenféleképpen pozitívan értékelendő, de még mindig jelentős a megoldásra váró feladatok köre. Ennek a változásnak néhány mozgatórugóját alakítottuk ki kutatásunk során, remélve, hogy a későbbiekben megfelelő kiindulási ponttá válhat a témával összefüggésben a különböző területek, kutatások és elemzések számára. A kutatás eredményeit első sorban továbbgondolkodásra, cselekvésre ösztökélő szándékkal ismertetem; további cél az is, hogy közös lépéseket, megoldásokat találjunk.

MOZGÁSSÉRÜLT TANULÓK FOGALMAZÁSÁNAK ÉRTÉKELÉSÉRE KIDOLGOZOTT STRATÉGIA

Pintér Henriett

Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete

Kulcsszavak: értékelés, szövegalkotás, speciális nevelés

A sajátos nevelési igényű tanulók fogalmazásának fejlesztésére kidolgozott eljárások a nemzetközi szakirodalomban ismertek ugyan (Graham, Lienemann, 2006), a mozgássérült tanulók számára alkalmazott fogalmazástanítási eljárásokra viszont alig találunk példát (Peterson-Karlan, Paret, 2008). Ugyanakkor a mozgássérült tanulók anyanyelvi képességének a fejlesztése komoly kihívást jelent a pedagógus számára, mivel a sérültségükből eredően jelen vannak a kognitív és a motoros funkciók zavarai. Ezek a problémák gyakran egyedi sajátosságok és a legtöbb esetben az ilyen problémával küzdők tanulási képességei egymáshoz képest is jelentős eltérést mutatnak. Így bármilyen – nyelvi és gondolkodást serkentő – fejlesztő beavatkozás eredménye sokszor nehezen mérhető. Éppen emiatt a tanulási teljesítmények is csak esetlegesen adhatnak útmutatást a fejlesztés hatékonyságáról. A fejlesztés eredményeképpen bekövetkező tanulói fejlődésre vonatkozóan éppen ezért célszerű egyéni értékelést kidolgozni.

Az előadás célja, hogy bemutasson egy speciális mozgássérült intézményben, kis létszámú tanulók számára kidolgozott értékelési szempontsort a tanulók fogalmazási teljesítményének az értékeléséhez. A tanulók (n=9) második éve (3–4. osztályban) vesznek részt fogalmazásfejlesztésben. Ez az értékelés az eddig elért teljesítményük mérésére készült, amely értékelőlapok formájában minden tanulóról visszajelzést ad fogalmazásuk teljesítményéről. Az értékelés kvalitatív része a fogalmazás részfolyamatait – a szövegalkotás tartalmi műveleteit, a tanult szövegtechnika és a tanult nyelvtani ismeretek alkalmazását – a kvantitatív része pedig ezen részfolyamatok érdemjegybeli (1-től 5-ig) tükröződését mutatja. Az értékelő lapokat differenciált formában állítottuk össze: az egyik az önállóan fogalmazó, a másik a fogalmazásban lassabban haladó tanulók számára készült. Ezzel az eljárással nyomon követhetővé válik a tanulók egyéni teljesítménye is a kvalitatív értékelésen keresztül, illetve a kétféle értékelési eljárás lehetőséget ad a fogalmazásban azonosan haladó tanulók csoportos értékelésére is, amely több tanuló fogalmazásában elért teljesítményét is egymással is összehasonlíthatóvá teszi (külön a lassabban haladók, külön a gyorsabban haladók teljesítményének összemérésére vonatkozóan). Az értékelő lap a pedagógus (konduktor-tanító) számára (1) áttekinthetővé teszi az eltérő képességű tanulók fogalmazási teljesítményeinek mérését, (2) a különböző részfolyamatokra lebontott egységei segítséget nyújtanak a szülőnek is, hogy képet kaphassanak a tanuló fogalmazási teljesítményéről és fejlettségéről, továbbá (3) alkalmas lehet az egyes órai fogalmazások értékelésére is.

A fogalmazás értékelésére szolgáló eszköz a fogalmazásfejlesztés második évében kísérletet tesz a speciális intézményben tanuló osztályban arra, hogy az elért eredményeket regisztrálja és folyamatosan nyomon kövesse.

TANULÁSI KUDARCNAK KITETT – DISZLEXIÁS – TANULÓK OLVASÁSI ÉS SZÖVEGÉRTÉSI ÉS TANULÁSI-TANÍTÁSI PROBLÉMÁINAK MÉRÉSE

Békés Anna

Weöres Sándor Általános Iskola és Gimnázium

Kulcsszavak: szakrendszerű oktatás, olvasás, diszlexia

Előadásomban – főképp a történelem tantárgynak a kerettantervben megfogalmazott szövegértési követelményeit szem előtt tartva – bemutatom, milyen nehézségekkel szembe-sülhet egy tanulási kudarcnak kitett tanuló a közoktatás utolsó szakaszában. Ismertetem a szakirodalom alapján a diszlexia fogalmi tartalmának eltéréseit (kognitív pszichológia vs. speciális pedagógia) valamint az ún. gyenge olvasás (áldiszlexia) definícióit. A közoktatásban dolgozó pedagógus számára egyfelől nem megkülönböztethető a diszlexiás és a gyenge olvasó tanuló, másrészt a szakrendszerű oktatásban, főképp a középiskolai szakaszban a hangsúly a szövegértési kompetencia fejlesztésére helyeződik, amelyet a lassú tempójú és pontatlan olvasás megnehezít. Fontos tehát, hogy a szaktanár dignosztizálni tudja, hol és milyen területen kell(ene) fejlesztenie diákjait.

Az általam kidolgozott mérőeszközt kis elemszámú mintán próbáltam ki. A mérőlapot szaktanárok (történelem szakosok) számára készítettem, úgy, hogy tanítási órán használhas-sák. Az eredmények összesítésével képet kaphatunk az alábbiakról:

1) Az adott tanulócsoport olvasási tempójának átlaga (összevethető az érettségi írásbeli feladatok elolvasásához szükséges idővel).

2) A tankönyvekben előforduló köznyelvi szavak olvasásának pontossága: nehezíti-e a pontos olvasást a szó hosszúsága; a tankönyvekben gyakran használt betűtípusok valamelyike (pl. kurzív); vagy az ugyancsak gyakran használt színes háttér vagy világosabb betűszín.

3) Meg tudják-e határozni önmagában, szöveggörnyezet nélkül a tanulók a tankönyvekben előforduló néhány köznyelvi szó jelentését.

4) A tankönyvekben előforduló idegen/régies szavak olvasásának pontossága – itt is szempont, hogy: nehezíti-e a pontos olvasást a tankönyvekben gyakran használt betűtípusok valamelyike (pl. kurzív); a színes háttér vagy világosabb betűszín; meg tudják-e határozni a tanulók szöveggörnyezetből az olvasott idegen/ régies szó jelentését; képesek-e a tanulók diktálás után hibátlanul leírni a kerettantervben szereplő idegen tulajdonneveket (személynév és földrajzi név).

5) Nevesíthető, kik azok a tanulók, akiknek szövegértését nehezítik az olvasási problémák.

A mérés eredményei lehetőséget biztosítanak a szakrendszerű oktatásban a nevelési tanácsadók számára jól használható pedagógiai vélemények megírására, a gyenge olvasók korrepetálásának megtervezésére és az olvasási nehézségek miatt tanulási nehézséggel küzdő tanulók kompenzációs stratégiáinak megerősítésére/felépítésére.

POSZTERSZEKCIÓ

Elnök: Korom Erzsébet
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

ELŐADÁSOK:**Angol íráskészség mérése az értékelők szempontjából**

Bukta Katalin
SZTE Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

„Rejtett” módon tanulnak az autisták?

Balogh Virág
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Németh Dezső
SZTE BTK Pszichológia Intézet

A kötődés hatása az iskolai előmenetelre

Kovács Sándor
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Normál és két tanítási nyelvű osztály tanulóinak fogalmazásvizsgálata és értékelése

Kisné Bernhardt Renáta
Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar

A magzati tesztoszteron hatása a tantárgy-preferenciákra

Kovács Sándor, Balogh Virág
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A matematika szintfelmérő hatásai és következményei az oktatásra és a segédanyagok elkészítésére

Lászlóné Kenyeres Krisztina
Dunaujvárosi Főiskola

ANGOL ÍRÁSKÉSZSÉG MÉRÉSE AZ ÉRTÉKELŐK SZEMPONTJÁBÓL

Bukta Katalin

SZTE Angoltanár-képző és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Kulcsszavak: idegennyelvi íráskészség mérése, értékelők, verbális protokoll

Az íráskészség kialakulása szorosan kapcsolódik az oktatáshoz; ez a készség mind az anyanyelven, mind az idegen nyelven szervezett oktatási keretekhez kötődik. Az idegen nyelvi íráskészség mérése az anyanyelvi íráskészség méréséből fejlődött ki. Magyarországon az anyanyelvi és az idegen nyelvi íráskészség mérésének kutatása szerény mértékű. Angol fogalmazások értékelésével az értékelők szemszögéből, valamint az értékelők képzésével és az értékelés természetével hazánkban eddig kevesen foglalkoztak. Jelen kutatás témaválasztásával a hasonló hazai kutatásokhoz járul hozzá egyrészt az angol fogalmazások értékelési folyamatainak mélyebb feltárásával, másrészt a kutatás módszertanával, melyet idegen nyelvi tudásszint mérésére hazánkban nem alkalmaztak eddig széles körben. A fogalmazások értékelőinek értékelési folyamatait gondolkodásuk megfigyelésével lehet vizsgálni. A kutatásban résztvevők képzését követően az értékelők 10 angol nyelvű fogalmazást hangosan gondolkodás módszerével értékelték. Az így kapott verbális protokollok elemzése betekintést nyújt az íráskészség értékelésének folyamatába. A gondolkodás megfigyelésének egyik módja a verbális protokoll módszere, amely során a gondolatokat hangosan kimondják és rögzítik. Az így nyert adatokat a kutatás kérdéseinek figyelembe vételével feldolgozzák és elemzik. A hangosan gondolkodtatás módszerével gyűjtött adatok segítségével nyomon követhető a fogalmazások értékelőinek döntései, valamint a pontszámokon kívül döntéshozatalukba is betekintést nyerhetünk.

„REJTETT” MÓDON TANULNAK AZ AUTISTÁK?**Balogh Virág*, Németh Dezső****

*SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

**SZTE BTK Pszichológia Intézet

Kulcsszavak: implicit tanulás, készségtanulás, tanulási zavarok, autizmus

A kutatás az autizmussal élő gyermekek implicit készségtanulási képességét vizsgálta. E tanulási formát „rejtettnek” nevezzük, hiszen a résztvevők nincsenek tudatában a tényleges tanulásnak. A vizsgálat során a Howard és Howard által 1997-ben kidolgozott Alternating Serial Reaction Time (ASRT) módszert használtuk.

Az autizmus egy idegrendszeri fejlődési zavar, melyben a viselkedés bizonyos területein sérülés figyelhető meg, a viselkedés szelektíven sérült, így feltételezhető, hogy a háttérben húzódó mentális rendszerek is szelektív sérülést mutatnak. Ezért az autizmus kutatása a viselkedést szervező kognitív mechanizmusok, az autizmusban jellemző tanulási zavarok megértését is szolgálja. Az implicit tanulás olyan tanulás, amelynek során szabályokat, összefüggéseket sajátítunk el, de ennek nem vagyunk tudatában, tehát a tanulás „rejtett” módon történik. A folyamat többnyire végrehajtó és stratégiai folyamatok nélkül, nem tudatosan zajlik. Az implicit készségtanulás képezi az alapját számos motoros és kognitív funkciónak, továbbá a tanulási és emlékezeti funkciók háttérmechanizmusának tekinthető. Az explicit tanulás során a személy aktív módon odafigyel az anyagra, megpróbál hipotéziseket és szabályokat megfogalmazni, melyek segíthetik őt a tanulásban. Az autista gyerekeknel az explicit tanulás hatékonysága jelentős mértékben alacsonyabb az egészséges gyerekekéhez képest.

Kutatásunk fókuszában autizmussal élő és egészséges gyermekek implicit tanulása állt. Vizsgálatunkban az autisták az egészségesek kontrollszintjének megfelelő, ép implicit tanulást mutattak. Eredményünk megegyezik Barnes és munkatársainak (2008), valamint Gordon és Stark (2007) kutatási eredményeivel. Vizsgálatunkban azonban az autizmussal élők komolyabb kihívásnak feleltek meg, hiszen kutatásunkban négyelemű ASRT feladatot használtunk (míg Gordon és Stark klasszikus Serial Reaction Time feladatot, Barnes és munkatársai pedig háromelemű ASRT-t használt). Ebből arra következtethetünk, hogy az autizmussal élők nehéz implicit tanulási feladaton is képesek az egészségesek szintjén teljesíteni.

Kutatásunk hozzájárul a tanulási funkciók és azok zavarainak jobb megértéséhez, valamint támpontot nyújthat az autizmussal élők fejlesztéséhez, amennyiben figyelembe vesszük, hogy implicit módon egészséges tanulásra képesek, és így fejlesztésük során több implicit tanulási technikát alkalmazunk.

A KÖTŐDÉS HATÁSA AZ ISKOLAI ELŐMENETELRE

Kovács Sándor, Balogh Virág
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: kötődés, tantárgyi szorongás, tanulmányi előmenetel

A Budapesti iskola analitikus elméletalkotói ráirányították a figyelmet az anya-gyerek kapcsolat fontosságára, ami az analitikus elméletek, elsősorban a tárgykapcsolat-elméletek központi kérdésévé vált. Az analitikusok a szeretet fogalmán keresztül közelítették meg a kötődést. Winicott ismerte fel az anyai tükrözés fontosságát a kötődésben, ami továbbél a mai kognitív elméletekben. Bowlby felismerte a kötődés adaptív értékét, a gyerek kötődési rendszerének és az anya gondozási rendszerének evolúciós eredetét. A kognitív elméletek a korai anya-gyerek kapcsolatban a naiv tudatelmélet és az érzelmi szabályozás kialakulását hangsúlyozzák, ami megteremti az empátia és az érzelmi intelligencia alapjait. Amikor a kötődés szociálpszichológiai aspektusát vizsgáljuk, akkor komplex önbeteljesítő mechanizmust láthatunk. A biztonságosan kötődők több törődést kérnek, és ennek következtében valószínűen többet is kapnak, mint a bizonytalan kötődők. A biztonságos kötődőknek erősebb a belső motivációjuk.

Internetes kérdőíves vizsgálatunkban az RSQ Kapcsolati kérdőívvel mért kötődést hasonlítottuk össze a 8. és 12. évfolyamos magyar, matematika és testnevelés osztályzatokkal, valamint az adott órákon átélt szorongással ($N_{fiú}=223$; $N_{lány}=240$). Az RSQ kérdőívet három faktorra bontottuk (Aggodalmaskodás, Cronbach $\alpha=0,614$; Függetlenség, Cronbach $\alpha=0,745$; Érzelmi távolság, Cronbach $\alpha=0,661$).

A bizonytalan kötődés pontszáma fiúknál korrelál a magyar ($r=0,25$, $p<0,01$) és a testnevelés ($r=0,34$, $p<0,01$) órákon mutatott szorongással, valamint fordított a kapcsolat a 12. évfolyamon testnevelésből elért érdemjeggyel ($r=-0,13$, $p=0,05$). Lányok esetén csak a magyarórán átélt szorongással találtunk szignifikáns korrelációt ($r=0,17$, $p=0,01$). Mivel feltételeztük, hogy nem lineáris a kapcsolat, ezért a mintát T-próbával szétbontottuk szórásnyi távolság fölötti és alatti csoportra. A magyarórán átélt szorongás átlaga (öt fokú Likert-skálán mérve) biztonságos kötődőknél 1,8, bizonytalan kötődőknél 2,7 ($p=0,00$). A testnevelésórán átélt szorongás is hasonló mintázatú (biztonságos átlag=1,6; bizonytalan átlag=2,7; $p=0,00$). A lányok esetében a 12. évfolyamos magyar osztályzatoknál a biztonságosan kötődők átlaga 4,42, míg a bizonytalanul kötődőké 3,96 ($p=0,02$).

Feltételezzük, hogy a biztonságos kötődés a jobb szociabilitás, a magasabb érzelmi intelligencia közvetítésével fejti ki hatását a tantárgyakkal való kapcsolatra és az osztályzatokra. A kötődésnél a tükrözés az, ami hatásosan elősegíti a biztonságos kötődés kialakulását. A tanítás során a folyamatos figyelem és feedback az alapja a diákok sikeres tanulmányi előmenetelének.

NORMÁL ÉS KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ OSZTÁLY TANULÓINAK FOGALMAZÁSVIZSGÁLATA ÉS ÉRTÉKELESE

Kisné Bernhardt Renáta

Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti Kar

Kulcsszavak: fogalmazás, értékelés, összehasonlítás

Az anyanyelvi és idegen nyelvi kompetenciák kialakítása, fejlesztése szerves részét képezi a hazai oktatásunk mindennapi gyakorlatának, amit a 2007-es Nemzeti alaptanterv is meghatároz. Az idegen nyelvi és anyanyelvi kommunikatív kompetencia fejlesztése egymással szorosan összekapcsolódik, ezért integrált módon történő fejlesztésük egyre inkább előtérbe kerül (*Kuti-Morvai, 2007*). A szövegértés, szövegalkotás területein kézenfekvő a kapcsolódási pontok keresése, melyekkel lehetőség adódik az integratív fejlesztésre. Másrészt a jelenlegi – mind a hazai, mind a nemzetközi – kutatások nagy része foglalkozik az első és második nyelv elsajátításával (*Cummins, 1986*), az anyanyelv és idegen nyelv elsajátítás hasonlóságai, illetve különbségeivel (*Krashen, 1983*), a nyelvek transzferhatásával, az idegennyelvtanulás és -tanítás mennyiségi és minőségi jellemzőivel (*Dörnyei, 1991, 2006*). Ezen témák kimeríthetetlen bázisát jelentik egyrészt a kétnyelvűség, valamint a két tanítási nyelvű oktatás (mint az instrumentális, formális kétnyelvűvé válás lehetősége) területén végzett kutatási eredmények. A két tanítási nyelvű iskolák létrejöttével és a tartalom alapú nyelvtanítási módszer elterjedésével „a nyelvtudás nem a nyelvtanulás célja, hanem eszköz ahhoz, hogy tágabb értelemben vett tudást szerezzenek vele, miközben a nyelvtudás szintje is emelkedik” (*Bognár, 2005*)

Mind az anyanyelvi (*Kádárné, 1990, Molnár 2000*), mind az idegen nyelvi íráskészség (pl. *Józsa, 2003*) szintjének felmérése kapcsán születtek átfogó, reprezentatív tanulmányok hazánkban. Azonban az első és a második nyelven történő szövegalkotás összehasonlítására, az anyanyelven és idegen nyelven készült írásművek vizsgálatára még kevesebb kutatási eredmény szolgál (*Kecskés-Papp, 2000, Kiszely, 2006*).

Jelen vizsgálat (mely egy átfogó vizsgálat próbamérése) célja, hogy összehasonlítsa a normál és két tanítási nyelvű osztályba járó (6., 8. és 10. évfolyamos) diákok anyanyelvi és idegen nyelvi (angol nyelvű) fogalmazásait, melyek értékelése az adott évfolyamon előírt kimeneti követelménynek megfelelően, az IEA-szemponrendszer, valamint egyéb szerkesztettségi mutatók (pl. terjedelem, mondatszerkesztettségi sajátosságok) alapján történt. A kutatás során arra a kérdésre kerestük a választ, kimutatható-e szignifikáns összefüggés a magyar és angol nyelvű fogalmazások szintje között, illetve az idegennyelvtanulás intenzitása és a fogalmazási teljesítmény között. Az eredmények alapján a két tanítási nyelvű osztályba járó diákok magasabb anyanyelvi és idegen nyelvi teljesítményt mutatnak valamennyi vizsgált évfolyamon, mint a normál osztályba járó tanulók.

A MAGZATI TESZTOSZTERON HATÁSA A TANTÁRGY-PREFERENCIÁKRA

Kovács Sándor, Balogh Virág
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: ujjarány, magzati tesztoszteron, reáltárgyak

Geschwind és *Galaburda* (1985) modellje szerint a prenatális tesztoszteron a bal félteke növekedését lassítja, a jobb félteke növekedését elősegíti. *Witelson* (1991) szerint a lateralizáció a perinatális időszakban a tesztoszteron corpus callosumra kifejtett hatása miatt van. A magzati nemi hormonok szintje hatással van az agy szerkezetére, megváltozik a szinaptikus kapcsolatok és a neuronok száma. *Manning* (1998) összefüggést talált a magzati tesztoszteronszint és a gyűrűsujj (2D) és a mutatóujj (4D) aránya között. Minél alacsonyabb az ujjarány, minél hosszabb a gyűrűsujj, annál magasabb a magzati tesztoszteronszint. E téma főbb kutatási területei: sportteljesítmény, agresszió, szenzoros élménykeresés, reprodukciós siker, nemi orientáció, autizmus, ADHD, személyiségjegyek. Számos vizsgálat során összefüggést találtak a magzati tesztoszteron és a matematikai, a téri, illetve az olvasási teljesítmény között. A férfiasabb ujjarányú fiúknak jobb a számolási teljesítménye (*Brosnan*, 2008), eredményesebbek a mentális forgatási feladatokban (*Sanders* és *mtsai.*, 2005), valamint magasabb a numerikus intelligenciájuk (*Luxen* és *Buunk*, 2005). A nőiesebb ujjarányú nőknek jobb az olvasási teljesítményük (*Brosnan*, 2008) és a verbális intelligenciájuk (*Luxen* és *Buunk*, 2005).

Internetes kérdőíves vizsgálatunkban összefüggéseket kerestünk az ujjarányok és a tantárgyak kedveltsége, az elért érdemjegyek, illetve az órákon átélt szorongás között. Hipotézisünk szerint a reáltárgyak a nőiesebb ujjarányval, a reáltárgyak és a testnevelés a férfiasabb ujjarányval korrelálnak. Szignifikáns különbségeket találtunk a férfiak és a nők ujjarányai között ($n=486$; férfiak esetén $2D:4D_{jobb}=0,98$, $s=0,048$; nőknél $2D:4D_{jobb}=0,993$, $s=0,045$; $p<0,01$). A nők esetén szignifikáns különbséget találtunk a jobb kézen mért ujjarányokban a reál és a humán tárgyakat preferáló személyek között ($2D:4D_{humán}=0,998$, $n=144$; $2D:4D_{reál}=0,985$, $n=94$, $p=0,01$). A mintánkban a nők esetén az átlagfizetések is különböznek a reálérdeklődésük javára (reál=166.000 Ft, humán=120.000 Ft, $p=0,02$). A jobb kézen mért ujjarány szignifikánsan kisebb, férfiasabb azoknál a lányoknál, akik 8. osztályban jeles osztályzatot kaptak testnevelésből ($p=0,01$) és matematikából ($p=0,05$).

Kutatásunkkal fel szeretnénk hívni a figyelmet arra, hogy a biológiai hatások észlelhetők a tantárgyi preferenciák területén is, valamint hangsúlyozni szeretnénk, hogy hazánkban a reáltárgyak választásának adaptív értéke van.

MATEMATIKA SZINTFELMÉRŐ TESZTELÉS HATÁSAI ÉS KÖVETKEZMÉNYEI AZ OKTATÁSRA ÉS SEGÉDANYAGOK KÉSZÍTÉSÉRE

Lászlóné Kenyeres Krisztina

Dunaiújvárosi Főiskola

Kulcsszavak: országos felmérés, GeoGebra, vizuális ábrák

A középiskolából hozott hiányos tudást kezelni kell a felsőoktatásban. Szükség volt és van is arra, hogy felmérjük az elsős hallgatók tudását. A Budapesti Műszaki Egyetem kezdeményezésére a 2009/2010. I. félévében került sor országos szinten az első matematika- és fizikafelmérésre. A 2009-es vizsgálat elsődleges célja annak feltárása volt, (1) milyen tudásszinttel rendelkeznek a felsőoktatásba belépő hallgatók, (2) ez megfelelő-e a választott szak követelményeinek; és (3) a felvételi pontszám megfelelő információt ad-e a hallgatók tudásáról. További célunk a korábbi következtetéseink ellenőrzése, és további empirikus adatokkal való alátámasztása.

A vizsgálat eredményei igazolták korábbi sejtéseinket. A hallgatók tudása egyre gyengébb, hiányosabb. A felmérésnek köszönhetően tisztában vagyunk a diákok tudásával és ennek szem előtt tartásával alakíthatjuk a tananyagokat, a tanítási módszereket. A felmérés adatainak segítségével sikerült rádőbbiteni a középiskolai vezetőket, tanárokat és a felsőoktatást arra, hogy a matematika oktatása súlyos problémákkal küszködik, és szükség van a változtatásra.

Főiskolánkon elkezdünk kidolgozni új segédanyagokat, amelyek segítségével érthetőbbé lehet tenni a felsőoktatásban tanított matematikát. A mai fiatalok érdeklődését számítógépes programokon, vizuális ábrákon keresztül lehet felkelteni. Ezért a segédanyagokat a GeoGebra program segítségével készítettük el, amely ingyenesen letölthető. A következő tanévtől az e-learninges tantárgyak tananyagában szeretnénk alkalmazni ezeket a programokat és továbbfejleszteni őket.

ASSESSMENT OF VISUAL AND VERBAL LITERACY**Wolfgang Schnotz***University of Koblenz-Landau*

After learning to read in primary school, students progressively use their reading skills for the acquisition of new knowledge. However, textbooks as well as written material in everyday life contain besides verbal information also pictorial information, which requires besides verbal literacy also visual literacy. Although the combination of visual and verbal literacy is a widespread requirement in schooling and in society, little is known about the development of these skills. The BITE (Bild-Text-Integration) project supported by the German Science Foundation, carried out by the University of Koblenz-Landau and the Max-Planck-Institute for Human Development, investigates this development through two longitudinal studies. Based on a cognitive theoretical model, test items for different hierarchical levels of text-picture integration were developed and evaluated with students from grade 5 to 8 of three different levels of schools in order to develop Rasch-homogenous performance scales. In order to identify structural characteristics and procedural requirements influencing item difficulty, rational task analyses were performed for all test units and used to predict item parameters. Results are now subject to further cognitive studies on items processing with the help of eye-movement analyses. A point is made that assessment studies should combine psychometric and experimental methods.

MENTÁLHIGIÉNÉ ÉS SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS

Elnök: Nagy Lászlóné
Csoport SZTE TTK Biológiai Szakműszertani Csoport, MTA-SZTE Képességkutató

ELŐADÁSOK:

Az egészségműveltség, egészségmagatartás diagnosztikus mérésének lehetősége oktatási környezetben

Nagy Lászlóné
SZTE TTK Biológiai Szakműszertani Csoport, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

A Dohányzás vagy Egészség Kiegészítő Óvodai Program hatásvizsgálata

Bartha Enikő
AVKF, Neveléstudományi és Módszertani Intézet, Vác; ELTE PPK, Pszichológiai Intézet
Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék
Berkes Tímea, Sági Andrea, Urbán Róbert
ELTE PPK, Személyiség- és egészségpszichológia Tanszék
Demjén Tibor
OEFI

Étkezési zavarra utaló magatartások vizsgálata a normál testsúlyú serdülők körében

Veress Erzsébet
Békés Megyei Tudásbázis és Könyvtár

Munkahelyi elégedettség a Vám-és Pénzügyőrség személyi állományának és a Rendészeti Szakközépiskolák oktatóinak empirikus vizsgálata alapján

Hidvégi Péter
Eszterházy Károly Főiskola

Komplex személyiségfejlesztő játékfoglalkozások új tematikája

Nádasi Zsófia
MPANNI

AZ EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG, EGÉSZSÉGMAGATARTÁS DIAGNOSZTIKUS MÉRÉSÉNEK LEHETŐSÉGE OKTATÁSI KÖRNYEZETBEN

Nagy Lászlóné

SZTE TTIK Biológiai Szakmódszertani Csoport, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: egészségműveltség, egészségmagatartás, diagnosztikus mérés

Napjainkban egyre sürgetőbb társadalmi igényként fogalmazódik meg az egészségműveltség, egészségmagatartás fejlesztése, melynek megvalósításában kiemelkedően fontos szerepet tölthet be az iskola, mivel ott minden gyermek elérhető (Ander, 1986; Barabás, 2006). Az egészség támogató iskola segít a tanulók egészségműveltségének, egészségmagatartásának kiépítésében (Lee és mtsai, 2007). Több nemzetközi jó példa is igazolja, hogy egy kellő részletességgel kidolgozott egészségműveltség-koncepció és az iskolai oktatáshoz kapcsolódó, körültekintően kidolgozott részletes egészségnevelési standardok megalapozhatják az egészség támogató iskola kialakítását.

Magyarországon az elmúlt évek tantervi reformját követően a központi tantervekben (NAT, kerettantervek) mint keresztantervi terület kiemelt helyet kapott az egészségtudatos magatartásra nevelés, és a kétszintű biológia érettségi vizsgának is fontos részét képezi az Ember és egészsége című témakör anyaga. 2004-től kezdve az iskolák pedagógiai programjának részét kell, hogy képezze az egészségnevelési program. A tanulók egészségműveltségének, egészségmagatartásának oktatási környezetben való diagnosztikus mérését lehetővé tevő fogalmi és értékelési kereteket és a részletes egészségnevelési standardokat azonban még fogalmazzák meg. Ezek kidolgozásához elengedhetetlen a kapcsolódó nemzeti és nemzetközi szakirodalmak, dokumentumok tanulmányozása, elemzése. E feltáró munka eredményeiről számol be az előadás.

Először értelmezzük az egészségműveltség, egészségmagatartás fogalmakat, bemutatjuk kapcsolatukat a természettudományos műveltség és a műveltség fogalmakkal, majd tisztázzuk összetevőiket, tartalmi dimenzióikat. Ezt követően kerül sor az áttekintett nemzeti egészségnevelési standardok ismertetésére. Közös jellemzőjük, hogy leírják az elvárásokat arra vonatkozóan, mit kell tudniuk és mire kell képesnek lenniük a tanulóknak megadott iskolaszakaszok végén a személyes, családi és közösségi egészség elősegítéséhez. Keretet adnak a tantervek fejlesztéséhez, kiválasztásához, a tanításhoz és a tanulók méréséhez az egészségnevelés különböző területein. A standardokhoz különböző iskolaszakaszokra megadott teljesítési indikátorok tartoznak, melyek lehetővé teszik a tanulóknak, tanároknak és szülőknek, hogy megállapítsák a tanulók előrehaladását az egészségműveltség eltérő aspektusait közvetítő különböző tantervi (és azon kívüli) területeken.

Kutatásunk következő állomása a magyarországi központi tantervekhez illeszkedő nemzeti értékelési keretrendszer és egészségnevelési standardok, indikátorok kidolgozása lesz a 2., 4. és 6. évfolyam végére, majd ezt követi a standardokat lefedő feladatok, mérőeszközök kifejlesztése. Ezek lehetnek az első lépések afelé, hogy iskoláink egészségtámogató iskolákká és diákjaink egészségművelt, felelős állampolgárokká váljanak.

A vizsgálatot a TÁMOP 3.1.9/08/01 pályázat, az SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport és az MTA-SZTE Képességkutató Csoport támogatta.

A DOHÁNYZÁS VAGY EGÉSZSÉG KIEGÉSZÍTŐ ÓVODAI PROGRAM HATÁSVIZSGÁLATA

**Bartha Enikő *, Berkes Tímea **, Sági Andrea **, Urbán Róbert **,
Demjén Tibor *****

* AVKF, Neveléstudományi és Módszertani Intézet, Vác; ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék, Budapest

** ELTE PPK, Személyiség- és egészségpszichológia Tanszék, Budapest

*** OEFI

Kulcsszavak: hatásvizsgálat, dohányzás-megelőzési program, teljesítmény

Az Országos Egészségfejlesztési Intézet 1994-ben elindított egy óvodásoknak szóló programot. A szakemberek óvodapedagógusok segítségével kidolgoztak olyan foglalkozásokat, amelyek mesékkel és speciálisan kifejlesztett eszközökkel azt a célt szolgálják, hogy a kisgyermek életkori sajátosságaihoz igazodó megfelelő szintű információt adjanak a témában, befolyásolják az egészséges életmód választását megkönnyítő attitűd formálását. A program további célja egyrészt, hogy segítse a passzív dohányzás kényszere elleni aktív fellépést, másrészt, hogy kedvezően befolyásolja az óvodás korú gyermekek és szülei attitűdjét a dohányzásról való leszokással kapcsolatban.

A vizsgálat célja, hogy kimutassa a program hatékonyságát a dohányzásra vonatkozó ismeretek, attitűdök és készségek megváltoztatásában az óvodások és a szülők körében egyaránt. A randomizált kontrollcsoportos hatásvizsgálat megkezdése előtt elővizsgálatot végeztünk. A mintavétel rétegzett mintavétellel történt. A gyerekekkel klinikai interjú, a szülőkkel és a pedagógusokkal kérdőíves vizsgálatot folytattunk. A vizsgálatot három alkalommal végeztük el: közvetlenül a program elkezdése előtt, közvetlenül utána és három hónappal a program befejezése után. A hatásvizsgálatban 287 gyermek vett részt (149 fő a kísérleti csoportban, 138 fő a kontrollcsoportban), átlagéletkoruk 73,6 hónap.

A viselkedési készségek változását a passzív dohányzás helyzetére adott válasszal mértük. Az első adatfelvételnél a kísérleti és kontrollcsoport eredményei között nem volt szignifikáns különbség, a második és a harmadik adatfelvétel során a χ^2 -próba szignifikáns különbséget mutatott. Az ismeretek változását részben azzal mértük, hogy környezeti inger (köhögés) hatására felidéződnek-e a dohányzás hosszú távú következményei. A két csoport teljesítménye között az első alkalommal nem volt szignifikáns különbség, míg a 2. és 3. adatfelvételnél szignifikáns különbséget találtunk. Mindkét alkalommal a kísérleti csoportba tartozók nagyobb aránya magyarázta a köhögést a dohányzással. A gyermekek teljesítményét teljesítménypontszámmal is meghatároztuk. A programban részt vevő gyerekek teljesítménymutatóértékei szignifikánsan magasabbak voltak a program után közvetlenül és a program után három hónappal, mint a kontrollcsoport teljesítménymutatói.

A program hatására változtak a gyermekek attitűdjei, tudatosabban ítélték el a dohányzás kellekeit, gyakrabban ítélték rossznak, egészségtelennek a dohányzást. A „Dohányzás vagy Egészség” Kiegészítő Óvodai Program jól megtervezett és kivitelezett program, amely a gyermekek életkori sajátosságait szem előtt tartva, érdekes eszközöket alkalmazva, igen változatos módszerekkel hívja fel az óvodások figyelmét a dohányzás veszélyeire és elkerülésének lehetőségeire.

A kutatást támogatta: Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, AVKF, Neveléstudományi és Módszertani Intézet

ÉTKEZÉSI ZAVARRA UTALÓ MAGATARTÁSOK VIZSGÁLATA A NORMÁL TESTSÚLYÚ SERDÜLŐK KÖRÉBEN

Veress Erzsébet

Békés Megyei Tudásbázis és Könyvtár

Kulcsszavak: serdülők, étkezési zavar, önfogadás

Vizsgálatunk célja megismerni az étkezési zavarra utaló magatartások összefüggését a testtel való elégedetlenséggel (aggodalom a testsúly és az alak miatt), a kontrolligénnyel, az érzelmi-indulati háztartással a normál testsúlyú (az anorexia és a bulimia nervosa kritériumait még el nem érő) Békés megyei serdülők körében.

A kutatáshoz az önjellemző (papír-ceruza) kérdőíves módszert választottuk. Az alkalmazott vizsgálati battéria az alábbi kérdéssorokat tartalmazta: EDE-Q (önbizalom, önfogadás, félelem az elhízástól), Kérdőív Serdülők Számára (általános szorongás, depresszió, étkezési zavarok, öngyilkossági készletés, autonómia, érzelmi instabilitás), JTCI Kérdőív (önirányítottság/self-directedness) valamint szociodemográfiai kérdőív (nem, életkor, anya legmagasabb iskolai végzettsége), kiegészítve az étkezési szokásokra, a testmagasságra és a testsúlyra vonatkozó kérdésekkel.

A résztvevők (7. és 10. évfolyamos tanulók) átlagéletkora 14,4 év (szórás 1,5 év; terjedelelem 12–19 év). Az átlagos testsúly 57,8 kg (szórás 12,4 kg; terjedelelem 34–109 kg), az átlagos testmagasság 1,68 m (szórás 0,09 m; terjedelelem 1,40–1,90 m).

Eredményeink összhangban vannak más jelenkori kutatások eredményeivel (*Farhat, 2010; Zaitsoff, 2010; Barone, 2010* és mások). A vizsgált étkezési problémák szignifikáns prediktorai az önfogadási zavar, a negatív érzelmi-hangulati állapot (depresszió, öngyilkossági készletés), az önszabályozás gyengesége és az önbizalomhiány. Ezek együttesen a variancia több mint felét (53,72%) magyarázzák.

Serdülőkorban gyakoriak az emocionális mélypontok, a szorongásos-depresszív állapotok, evészavarok. A veszélyeztető tényezők kellő időben történő azonosításával a pedagógusok megelőzhetik a súlyosabb pszichopatológiai állapotok kialakulását.

MUNKAHELYI ELÉGEDETTSÉG A VÁM- ÉS PÉNZÜGYŐRSÉG SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYÁNAK ÉS A RENDÉSZETI SZAKKÖZÉP- ISKOLÁK OKTATÓINAK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA ALAPJÁN

Hidvégi Péter

Eszterházy Károly Főiskola

Kulcsszavak: munkahelyi elégedettség, egészségfejlesztés

Az ember életében jelentős helyet foglal el a munkája, amely áthatja a munkán kívüli létezése egészét is. Ezért igen fontos, hogy megteremtsük a minél megfelelőbb, harmonikusabb és eredményesebb munkavégzés feltételeit, ami a szervezet érdekeivel és céljaival is meg-egyezik.

Kutatási céloom országos viszonylatban feltárni a vám- és pénzügyőrök, valamint a rendészeti szakközépiskolák oktatóinak stressz-szintjét, munkahelyi motivációját, a munkahelyi légkört, a szervezettel való elkötelezettségüket és az előrejutás lehetőségét. 2009 tavaszán kérdőíves kutatást végeztem. A 900 kiküldött kérdőív-
ből 763 érkezett vissza, amelyből 715 kérdőív értékelhető. A minta összetétele:

- 1) 481 fő vám- és pénzügyőr, akik több mint egy éve szolgálatot teljesítenek;
- 2) 122 fő vám- és pénzügyőr, akik kevesebb mint egy éve vannak a Vám- és Pénzügy-
őrség állományában;
- 3) 99 fő rendészeti iskolában és 13 fő vám- és pénzügyőri iskolában oktató.

A felmérés kérdőíves módszerrel történt, zárt kérdésekkel. Demográfiai adatok (9 item); Siegrist stressz kérdőív és magánéleti stressz (28 item); Motiváció (6 item); Munkahelyi légkör (9 item); Munkahelyi elégedettség (8 item); Szervezeti elkötelezettség és előrejutás lehetősége (10 item). Empirikus kutatásom második részét interjú képezi (N=75).

Négy olyan részkérdőív van, amelyek itemei összegezhetők, így reliabilitásmutató szá-
molható. Ezek reliabilitása 0,65–0,87 közötti Cronbach- α értékeket mutatott. A négy össze-
gezhető részkérdőív alapján összehasonlítottam a hivatásos és az oktatói állományt. Jelen elő-
adásomban a Vám- és Pénzügyőri Iskola és a Rendészeti Szakközépiskola tanárainak munka-
helyi elégedettségét mutatom be. A vezetési stílus nagyban befolyásolja a dolgozók munka-
helyi elégedettségét. Mindkét vizsgált minta esetében a barátságos vezetési stílus erősebb
elégedettséget eredményez ($p=0,049$). A munkahely elhagyását befolyásolja, hogy az oktató
mennyire elégedett munkájával, munkahelyével. Azonban gyenge kapcsolatban áll egymással
az elégedetlenség és a munkahely elhagyása. Az elégedettségi szint és a munkahelyi fluk-
tuáció között szignifikáns különbség van az oktatói és a hivatásos állományban egyaránt. A
munkahely elhagyásában számtalan egyéb tényező is befolyásolja a dolgozó döntését. Vizs-
gálatom során bebizonyosodott, hogy az oktatásban eltöltött évek számával nő az elége-
dettség.

Az interjúban olyan kérdésekre kerestem a választ, amelyek célja a munkahelyi elégedett-
ség vagy elégedetlenség forrásának feltárása. A vám- és pénzügyőrök esetében a kapott ered-
mények tükrében egy egészségfejlesztési tervet szeretnék kidolgozni a már meglévő egész-
ségfejlesztési irányvonalakat figyelembe véve.

KOMPLEX SZEMÉLYISÉGFEJLESZTŐ JÁTÉKFOGLALKOZÁSOK ÚJ TEMATIKÁJA

Nádasi Zsófia
MPANNI

Kulcsszavak: központi idegrendszeri sérült gyermek, személyiségfejlesztés, játékfoglalkozások

A játék minden gyermek életében természetes, szükséges és vitathatatlanul fejlesztő hatású. A különböző játéktevékenységek közben alakul például az önállóság, az önbizalom, az érzelmek kifejezése, a motoros képességek, a kommunikáció, a helyzetfelismerő, döntési és együttműködési képesség. A központi idegrendszer sérülésének következtében mozgássérültté vált gyermekek számára azonban a komplex fejlődés szinte egyetlen területe sem automatikus, a mozgásos tapasztalatszerzés elmaradása miatt, sok más mellett, játszani is tanulni kell.

Feltételezésünk szerint a központi idegrendszer sérülése következményeképp mozgássérültté vált gyermekek helyzetfelismerő és helyzetmegoldó képességeihez szükséges személyiségelemek fejlődése elmaradhat. Ide soroljuk a kreativitást, a kezdeményezőkézséget, a fantáziát, a kitartást, az akaraterőt, a bátorságot, a felelősségérzetet, a türelmet, az empátiát, az önismereti igényt, valamint a kifejező- és önkifejező készséget, a szereplésre vágyást, a kudarcérvülést, a sikerorientáltságot és az együttműködési képességet.

A konduktív nevelés célja, hogy mozgósítsa a gyermek belső motivációit, létrehozza a pozitív változást eredményező intenciót, és széles facilitációs eszközrendszerével minden irányú fejlődést érjen el. Úgy gondoljuk, hogy a konduktív nevelés alapelveit megtartó, speciálisan a szociális kompetenciára fókuszáló személyiségfejlesztő játékok pozitívan befolyásolják a mozgássérült gyermekek helyzetfelismerő és helyzetmegoldó képességeit. Már pár alkalom után is megfigyelhető, hogy a foglalkozásvezető képes háttérbe vonulni, teret adva ezzel a gyermekek szabad játékának.

Felmérést készítünk a tanév elején és végén csoportos, páros és egyéni irányított és szabad játék során a gyermekekkel, vizsgálva az említett személyiségelemek meglétét és dominanciáját. Kérdőívet töltetünk ki a gyermekek szüleivel, konduktoraival, a csoportban gyakorlatot teljesítő hallgatókkal a tanév eleji állapotról, illetve a tanév végén is. Egy tanéven át közel 25 alkalommal személyiségfejlesztő játékfoglalkozások során videofelvétellel és közvetlen megfigyeléssel, teljes jegyzőkönyvvel figyeljük meg a gyermekek spontán megnyilvánulásait, majd ezeket elemezzük. A foglalkozásokat minden esetben elemző, értékelő beszélgetés követi a főiskolai hallgatók csoportjával, a gyakorlatvezető konduktor és a csoportvezető oktató részvételével.

Célunk, hogy a mozgássérült gyermekek is képesek legyenek önállóan, örömmel játéktevékenységet kezdeményezni, szervezni, egymással kooperálni, illetve fejlődő helyzetfelismerő és problémamegoldó képességeiket később kamatoztatva könnyebben tudjanak beilleszkedni a társadalomba. Célunk továbbá, hogy a konduktor alapszakon tanuló hallgatók pontosan felismerjék a gyermekek képességstruktúráját adott térben és időben, majd képesek legyenek komplex személyiségfejlesztő foglalkozásokat tervezni, vezetni, értékelni.

OLVASÁSKUTATÁS

Elnök: Csíkos Csaba
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

Az olvasási motiváció mérése: egy egyetemisták körében végzett pilot vizsgálat eredményei

Szenczi Beáta
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Olvasásra vonatkozó meggyőződések vizsgálata 6., 8., 10. és 12. évfolyamos gimnazisták körében

Kelemen-Molitorisz Anikó
Főpolgármesteri Hivatal Oktatási Ügyosztály
Csíkos Csaba
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Magyar tanulók motívumainak és olvasási eredményeinek összefüggései a PIRLS-mérésekben

Molnár Éva
*SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport,
Oktatásméleti Kutatócsoport*
Székely László
Szent István Egyetem Matematikai és Informatikai Intézet

Olvasási képesség fejlettségének mérése online környezetben kisiskolás tanulók körében

R. Tóth Krisztina, Hódi Ágnes
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

AZ OLVASÁSI MOTIVÁCIÓ MÉRÉSE: EGY EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN VÉGZETT PILOT VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

Szenczi Beáta

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: motiváció, olvasás, mérőeszközfejlesztés

Az olvasási motivációt a nemzetközi szakirodalom képességspecifikus motívumok összességéként értelmezi. Sokösszetevős rendszer, komponensei mindazok a motívumok, amelyek az olvasási tevékenység megindításában és fenntartásában szerepet játszanak. A kezdeti kutatások egy-egy motívumot vizsgáltak és értelmeztek az olvasásra vonatkozóan, az olvasás háttérében álló teljes motívumrendszer, a komponensek listája és a közöttük lévő kapcsolatrendszer ugyanakkor mindezidáig ismeretlen. Az olvasási motiváció fejlesztése ugyanakkor fontos feladatként jelentkezik, minthogy az olvasás iránti motiváltság jó előrejelzője a szövegértés fejlettségének, ugyanakkor a fejlett szövegértési képesség önmagában nem jár együtt magas fokú motiváltsággal. A motívumrendszer feltárása az olvasási motiváció fejlesztésének alapfeltétele.

Kutatásunk célja, hogy az olvasási motiváció sokösszetevős rendszerként való vizsgálatának lehetőségeit feltárjuk. Egy hazai és külföldi mérőeszközökből adaptált kérdőív-tételeket tartalmazó mérőeszköz kipróbálására vállalkozunk, mely az olvasási motiváció szakirodalmi által leggyakrabban tárgyalt hat komponensét vizsgálja: olvasás énkép (Cronbach- α : 0,83), olvasás attitűdök (Cronbach- α : 0,72), az olvasás szociális motívumai (Cronbach- α : 0,77), az olvasás gyakorlati értéke (Cronbach- α : 0,67), olvasás közben átélt flow élmény (Cronbach- $\alpha_{szabadidős}$: 0,88; Cronbach- $\alpha_{tudásszerző}$: 0,88) és az olvasási kudarcok attribúciói. Öt motívum vizsgálatára ötfokú Likert-skálás kérdőív-tételeket használtunk, az attribúciók felmérésére nyílt végű kérdést alkalmaztunk. Mintánkban 85 egyetemista ($n_{fiú}= 27$, $n_{lány}= 58$) vett részt. Az adatfelvételre 2010 február elején került sor.

Eredményeink szerint a mérőeszköz egy skála kivételével alkalmas az említett motívumok mérésére. Az olvasás gyakorlati értéke skálán kívül a faktoranalízis alátámasztotta a skálák létezését, a reliabilitásmutatók megfelelőek. A gyakorlati érték skála és a hozzá tartozó kérdőív-tételek újragondolása a faktoranalízis és a reliabilitásmutatók alapján indokolt lehet. A motívumok között közepes és erős szignifikáns összefüggések állnak fenn ($r=0,3-0,7$), a szabadidős és tudásszerző olvasás közben átélt flow-élmények gyakorisága között azonban nem találtunk összefüggést. Szignifikáns nemek közötti különbség mutatható ki az énkép (fiúk: 3,89, lányok: 4,2), az attitűdök (fiúk: 3,36; lányok: 3,66) és a szociális motívumok (fiúk: 3,25; lányok: 3,66) esetében.

Az elemzések igazolták, hogy az olvasási motiváció sokösszetevős rendszer, melynek komponensei egymással szoros kapcsolatban állnak. Kutatásunk eredményeként az olvasási motiváció említett összetevőinek vizsgálatára alkalmas mérőeszköz jött létre. További kutatási feladatként jelentkezik az olvasásban szerepet betöltő egyéb motívumok feltárása és a közöttük lévő kapcsolat- és hatásrendszerek vizsgálata.

OLVASÁSRA VONATKOZÓ MEGGYŐZŐDÉSEK VIZSGÁLATA 6., 8., 10. ÉS 12. ÉVFOLYAMOS GIMNAZISTÁK KÖRÉBEN

Kelemen-Molitorisz Anikó *, Csíkos Csaba **

* Főpolgármesteri Hivatal Oktatási Ügyosztály

** SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: olvasás, meggyőződések

Kutatásunk az olvasásra vonatkozó meggyőződések empirikus felmérését célozza; jelentőségét alátámasztja az episztemológiai meggyőződésekre irányuló megnövekedett kutatói érdeklődés (Hofer, 2006). A meggyőződések a teljesítménycélokra és a tanulási stratégiákra keresztlátást mutatnak a teljesítményre (Muis, 2007; Muis és Franco, 2009). A tanulók által használt olvasási stratégiák önbevalláson alapuló mérésére számos kérdőív született (pl. IRA: Paris és Jacobs, 1984, magyar adaptációja: Csíkos, 2008; MARSÍ: Mokhtari és Reichard, 2002). Ezek konkrét feladat-megoldási helyzetből függetlenül történő kitöltése az olvasásra vonatkozó meggyőződések mérését teszi lehetővé. A MARSÍ (Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory) kérdőív magyar nyelvre adaptált változata megfelelő megbízhatósággal működött két budapesti szakközépiskola 9. és 11. évfolyamos tanulóinál (Kelemen-Molitorisz, 2009).

Kutatásunk célja a gimnazista tanulók olvasásra vonatkozó meggyőződéseinek felmérése volt. Hipotéziseink: (1) A tanulók korosztályonként eltérő gyakoriságú stratégiahasználatról számolnak be. (2) Legritkábban az olvasást támogató stratégiákat használják beszámolójuk szerint. (3) A kérdőívvel nyert eredmények összefüggnek a tanulók társadalmi-kulturális hátterével.

A mérést 2009 őszén végeztük. A vizsgálatban két gimnázium 254 tanulója vett részt. A mérőeszköz első részében a tanuló demográfiai és családi-kulturális háttéradataira kérdeztünk rá. A második részt a MARSÍ kérdőív magyar adaptációja alkotta, amelyben 30 állítás szerepelt, amelyekre ötfokozatú Likert-skálán kellett a tanulóknak reagálniuk aszerint, hogy az adott tevékenység milyen gyakran jellemző rájuk tankönyv olvasás közben.

Az elvégzett ANOVA eredménye alapján a hatodikosok stratégiahasználatát a felsőbb évfolyamokhoz képest gyakoribbnak bizonyult, ez utóbbiak között azonban nem adódott jelentős különbség. Mind a négy évfolyamon a problémamegoldó stratégiák használata bizonyult a leggyakoribbnak, ezt az átfogó olvasási stratégiák, majd az olvasást támogató stratégiák használata követte. A lányok, illetve az olvasni jobban szerető tanulók gyakoribb stratégiahasználatról számoltak be, mint a fiúk, illetve azok, akik kevésbé szeretnek olvasni. A tanuló neme és az olvasás szeretete között szignifikáns interakciót tapasztaltunk, vagyis a két független változó interakcióba lép egymással a függő változóra gyakorolt hatásukban. Az olvasás szeretete gyakoribb stratégiahasználattal járt együtt, az éta-négyzet értéke a teljes kérdőívben és a problémamegoldó stratégiák alsóskáláján egyaránt közepes (0,03). A tizenkettedikes tanulók közül azok, akiknek kevesebb könyvük van, illetve alacsonyabb az édesanyjuk iskolai végzettsége, magasabb stratégiahasználatról számoltak be, mint társaik.

Az olvasásra vonatkozó meggyőződések feltérképezésének eredményei a szövegértés javítását célul kitűző fejlesztő programokban alkalmazhatók, illetve a tanulásra vonatkozó meggyőződések megismeréséhez is hozzájárulhatnak.

A kutatás az OTKA 63360 sz. projektje támogatásával valósult meg.

MAGYAR TANULÓK MOTÍVUMAINAK ÉS OLVASÁSI EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI A PIRLS-MÉRÉSEKBEN

Molnár Éva *, Székely László **

* SZTE Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport
Okotáselméleti Kutatócsoport

** Szent István Egyetem Matematikai és Informatikai Intézet

Kulcsszavak: olvasás, tanulási motívumok, PIRLS

Az elmúlt évtizedekben lebonyolított OECD- és IEA-mérések eredményei ráirányították a figyelmet a kutatásokban felmért területek fontosságára, az alapképességek szisztematikus vizsgálatára. Az olvasás vizsgálata már az 1970-es évektől kezdődően része a nemzetközi méréseknek, a hazai nagymintás vizsgálatokban már 1986-tól szerepelt ez a kutatási terület. Az alapképességek mellett a tanulók háttéradatainak felmérése is a nagymintás mérések részét képezi, átfogóbb értelmezését nyújtva ezzel a kapott eredményeknek (OECD 2000). A nemzetközi jelentések alapján az olvasással kapcsolatos motívumok (olvasási énkép, olvasási attitűd) nagyban befolyásolják a tanulást, a szövegértés hatékonyságát (Haahr, 2005).

Az előadásban a PIRLS-eredmények másodelemzését mutatjuk be, újabb szempontokkal egészítve ki a hazai és a nemzetközi jelentésben tapasztaltakat. A kutatás célkitűzése a magyar tanulók szövegértésének összevetése a vizsgált motívumokkal, illetve a 2001-es és a 2006-os mérés eredményeinek összehasonlítása.

Vizsgálatunk három ország – Magyarország, Románia és Szlovákia – adatbázisán alapult. Románia és Szlovákia esetében kiválasztottuk azokat a tanulókat, akik magyar nyelven írták meg a tesztek és kérdőíveket, és összehasonlítottuk a tőlük kapott adatokat a magyarországi eredményekkel. Az elemzések során az olvasási képesség mutatója mellett az olvasási attitűdre, illetve az olvasási énképre vonatkozó változókat vontuk be.

Az olvasási teljesítmény tekintetében a magyarországi magyarok szignifikánsan jobban teljesítettek a 2006-os mérésben. A romániai és a szlovákiai magyarok esetében szignifikánsan rosszabb eredményeket kaptunk a második mérés során. Az olvasási teljesítményben tapasztalható különbségek leginkább iskolán és osztályon belüliek, vagyis az egyes tanulók teljesítménye között találtunk nagyobb különbségeket iskolától függetlenül. Ez a tendencia mindhárom részmintára jellemző. Az attitűd- és az énképindex, valamint az olvasás közötti összefüggéseket tekintve mindhárom ország esetében az olvasási énkép szorosabb összefüggést mutatott a teljesítménnyel, mint az attitűd, ami alapján a szövegértésben elért pozitív eredményeket jobban meghatározza az, hogy milyen olvasóknak tartják magukat a tanulók, mint az, szeretnek-e olvasni vagy sem. Az olvasási attitűdöt és olvasási énképet a vizsgált háttérváltozók csak kismértékben határozzák meg, az otthoni könyvek száma, a saját íróasztal, a napi sajtóhoz való hozzáférés, a szülők iskolai végzettsége gyenge hatást gyakorol arra, mennyire szeretnek olvasni, illetve milyen olvasóknak tartják magukat a tanulók.

A vizsgált szempontok alapján a kiválasztott részminták jelentősen nem különböznek. Egy-egy kérdésben kaptunk szignifikáns különbségeket, de egyértelmű tendenciát nem állíthatunk fel egyik ország javára vagy hátrányára sem.

A vizsgálatot a TÁMOP 3.1.9/08/01-2009-0001 pályázata támogatta.

OLVASÁSI KÉPESSÉG FEJLETTSÉGÉNEK MÉRÉSE ONLINE KÖRNYEZETBEN KISISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

R. Tóth Krisztina, Hódi Ágnes
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: számítógépes tesztelés, pedagógiai értékelés, olvasás-szövegértés

Az olvasási képesség fejlődésének leírására mind az iskola első évfolyamain (*Molnár és B. Németh, 2006*), mind idősebb korosztályokban (*Molnár és Józsa, 2006*) számos kutatás fókuszált. A kutatások során alkalmazott közvetítő eszköz minden esetben papír-ceruza (PP) teszt volt. Az olvasási tevékenység nyomtatott formátumról monitorra történő transzferálásával többek között megváltozik a tanulói teljesítmény (*Alderson, 2000*), a tanulók által alkalmazott mentális stratégiák tartalma (pl. PP-teszteknél információ-visszakeresés történik, míg online környezetben az olvasás-szövegértés esetén ez a stratégia egyben hozzáféréssé és információ-visszakeressé bővül (PISA, 2009)).

A kutatás célja annak feltérképezése, hogy képesek-e az általános iskola második osztályos tanulói számítógépes (CB) környezetben különböző típusú szövegeket elolvasni és megérteni, továbbá szövegtípusonkénti bontásban van-e különbség a digitálisan megjelenített szövegek megértési képességében.

A mintát 285 második osztályos tanuló alkotta (5 régió, 10 iskola). Az adatfelvételre, amelyet a TAO (Testing Assisté par Ordinateur – Számítógépes tesztelés) platformon (*Farcot és Latour, 2008*) keresztül valósítottunk meg, 2009 tavaszán került sor. A vizsgálatban alkalmazott teszt két szövegtípust (folyamatos és nem folyamatos) tartalmazott. A folyamatos szöveg (93 szó, 690 karakter, 7 item) alapját egy, az interneten található tanítói blogbejegyzés képezte, míg a nem folyamatos szövegértést tanulói órarendet tartalmazó táblázathoz feltett kérdésekkel (9 item) mértük. A teszt feleletválasztó (rádiógombos) itemekből állt, hogy a tanulók eredményét ne befolyásolják számítógépes ismereteik, gyakorlottságuk.

A számítógépes teszt reliabilitásmutatója: Cronbach- $\alpha=0,74$. A tanulók átlagos teljesítménye 77,8% (szórás=17,9%). A folyamatos szöveget tartalmazó részteszt átlaga 72,2% (szórás=23,2%), míg az órarend tartalmának értelmezése könnyebbnek bizonyult (átlag=82,1%, szórás=18,8%). A két szövegtípuson elért eredmények szignifikáns összefüggést mutattak ($r=0,50$, $p<0,01$), melynek közepes mértéke feltételezhetően nyelvészeti háttértényezőkkel (pl. eltérő szövegjellemzőkkel) magyarázható. Ugyanakkor a különböző típusú szövegeken elért teljesítmények közötti különbség ($t=7,8$, $p<0,01$) jelentős. E jelenség okának feltárása azonban további kutatást igényel, hiszen a korábbi vizsgálatok PP-eredményei azt mutatják, hogy a tanulói teljesítmények a folyamatos, élményszerző szövegek olvasása esetén magasabbak, így az eddig felállított fejlődési modellek is módosulhatnak.

Az eredmények alapján a digitális szövegek olvasása, megértése mindkét szövegtípus segítségével megbízhatóan mérhető kisiskolás tanulók körében. A folyamatos szöveg megértése nehezebb volt a diákok számára monitoron, mint a nem folyamatos szövegé, ami a nyelvészeti háttértényezőkön túl, a netnemzedék olvasási szokásaival is magyarázható. A háttértényezők feltárása további kutatás feladata.

A kutatás a TÁMOP 3.1.9/08/01 kutatási program, az Oktatásméleti Kutatócsoport és az MTA-SZTE Képességkutató Csoport keretében zajlott.

AZ ISMERET- ÉS ÉRTÉKKÖZVETÍTÉS NÉHÁNY FORMÁJA

Elnök: Józsa Krisztián
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:

7. és 11. évfolyamos tanulók demokrácia fogalommal, demokratikus berendezkedéssel és állampolgári

Kinyó László
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet
Tóth Edit
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A Tanító c. folyóirat fényképeinek minőségi ikonográfiai vizsgálata

Géczi János
Pannon Egyetem, MFTK Antropológia és Etika Tanszék, Veszprém
Darvai Tibor
PTE Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A pályaorientáció mint a realitásban való tájékozódást támogató lehetőség

Kenderfi Miklós
Szent István Egyetem GTK Pályatervezés Tanszék

A gyermeki jogok tiszteletben tartásának minőségkritériumai

Fodor László
Erdélyi Magyar Tudományegyetem

7. ÉS 11. ÉVFOLYAMOS TANULÓK A DEMOKRÁCIA FOGALMÁVAL, A DEMOKRATIKUS BERENDEZKEDÉSEL ÉS AZ ÁLLAMPOLGÁRI TULAJDONSÁGOKKAL KAPCSOLATOS NÉZETEI

Kinyó László *, Tóth Edit **

* SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

** SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: társadalomismereti nevelés

Filozófusok, történészek és a politikatudomány képviselői körében vita tárgyát képezi, mely demokráciához fűződő fogalmak lehetnek a demokratikus társadalmak további fejlődésének letéteményesei (pl. *Kaestle*, 2000; *Miller*, 1995). A megközelítések sokfélesége főként a tétel nagyságából adódik, hiszen a jó állampolgár(ság) fogalmai egyúttal a jó társadalom sajátosságait is előrevetítik (*Parker*, 1996). Bár nincs konszenzus abban, hogy milyen állampolgárokra van szüksége a demokráciának, az oktatáskutatók választ próbálnak adni arra, milyen jellegű tanterv segítené elő leginkább a jó állampolgári tulajdonságok kialakulását, illetve a tanulók hogyan integrálják a demokráciával és az állampolgársággal kapcsolatos specifikus ismereteket saját fogalmi rendszerükbe.

Vizsgálatunk az állampolgári műveltség (ismeretek, készségek, attitűdök, értékek, szándékolt viselkedés) feltárására irányuló komplex mérőeszköz 2009 tavaszán végzett kísérleti kipróbálásának részeként valósult meg. Jelen kutatásunkban arra kerestünk választ: Hogyan vélekednek a 7. (N1= 67) és a 11. (N2=53) évfolyamos tanulók (1) a demokrácia fogalmához kapcsolódó tartalmi elemekről, (2) a demokratikus berendezkedéshez fűződő jelenségekről, (3) a „jó állampolgár” fogalmáról és tulajdonságairól, illetve (4) milyen összefüggések mutathatók ki egyes iskolai és iskolán kívüli aktivitásformák és a tanulói háttérváltozók között.

Eredményeink szerint a 7. és 11. évfolyamos tanulók válaszai szignifikánsan különböznek mindhárom vizsgált területen, s a mennyiségi átrendeződés egyúttal a gondolkodás minőségi, kvalitatív különbségeiben is megmutatkozik. Eredményeink összességében azt jelzik, hogy az iskolai és iskolán kívüli tanulói aktivitásformák nem készítik fel a diákokat a felnőtt lét állampolgári szerepeire: a jó állampolgárral szemben támasztott tulajdonságok nem mutatnak összefüggést a továbbtanulási ambícióval, illetve az iskolához kötődő tanulói aktivitásformákkal (pl. cserediákprogram, délutáni szakkör, színjátszó kör) és iskolán kívüli tevékenységformákkal (pl. adománygyűjtés, rászorulók megsegítése). A „jó állampolgárra” jellemző tulajdonságok átlagértékei mindkét vizsgált évfolyamon alacsonyak, a diákok nem tartják fontosnak a kérdőívben felsorolt tulajdonságokat.

További kutatásokat igényel annak feltárása, milyen tényezők állnak a tanulói válaszok hátterében, gondolkodnak-e a diákok az állampolgári szerepeikről, s gondolkodásmódjuk túllép-e a felszíni tulajdonságok körvonalazására a vizsgált területen.

A TANÍTÓ CÍMŰ FOLYÓIRAT FÉNYKÉPEINEK MINŐSÉGI IKONOGRÁFIAI VIZSGÁLATA

Géczi János *, Darvai Tibor **

** Pannon Egyetem, MFTK Antropológia és Etika Tanszék*

*** PTE Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola*

Kulcsszavak: szocialista pedagógia, gyermekkép-történelem, ikonológia

A képpel is megjelenített individuum képviselését elvégző jegyek vizsgálatával néhány évtizede a nemzetközi, majd a hazai neveléstudomány, pszichológia és antropológia foglalkozik. Előadásunk ezen – a gyermekkortörténet és gyermekkép vizsgálataira támaszkodó – interdiszciplináris terep eddig alig vizsgált területéről szól. A gyermek fényképi ábrázolása-kor milyen elemek által, milyen jelentések révén válnak láthatóvá a (szocialista világképet és emberképet képviselő) nevelés céljai?

Beszámolónk tárgyának a Tanító című pedagógiai periodikát választjuk, azon belül is az elődlap, az Alsótagozati Oktatás-Nevelés első, 1954-es, s az 1963-as, 1973-as és 1983-as lapszámok sajtófotográfiáit vetettük ikonográfiai elemzés alá. A mennyiségi feltárás után arra voltunk kíváncsiak, hogy mely standard képelemek és mintázatok azonosíthatóak a folyóirat négy, egymást tíz évenként követő évfolyamának fényképi anyagában; az induláshoz képest milyen változások mennek végbe a szocialista pedagógia sajtóképében a világképi, antropológiai és műveltségképi szempontból homogénnek ítélt időszakban.

Hipotézisünk szerint az eltérő műfajú közleményekben és a szakperiodika vizuális megjelenítésében a hivatalos szocialista-kommunista világkép nézeteire utaló tartalmak jelennek meg. A szaklapok mindegyikét az állam és párt által képviselt világnézet mellett ügyködő oktatáspolitikai, tudománypolitikai és az annak képviselését ellátó szakembercsoport felügyelte. A képes szaklapok kiadásában jól meghatározható, szűk pedagógusi és szakújságírói csoport tevékenykedett.

A mennyiségileg feltárt pedagógiai nézeteket képviselő fényképi anyag feldolgozásához az ikonológia/ikonográfia módszerét használjuk. Az ikonológia/ikonográfia eljárásaival olyan képeket és azok attribútumait vizsgáljuk, amelyek világképi-antropológiai-műveltségképi és egyben szociológiai jelentésekkel rendelkeznek. A képanyagból feltáruló szocialista világgépre utaló sajátosságok azonosítását a folyóirat közleményeinek tartalomelemzése révén is elvégeztük.

Munkánkban meghatározhattuk a szocialista neveléstudománynak a Tanítóban képileg megjelenített gyermekképét, s annak évtizedenként átalakuló változatait. Ugyancsak körbejárható az egykor szükségesnek gondolt pedagógiai tér és az attól elvált funkciók sora. Megtörtént azon rendszert képző szimbólumok leírása is, amelyek az oktatás szereplőinek és terének uralását látták el. A kutatás megerősíti a szocialista pedagógia gyermekképét, iskola-történeti világát elemző történeti kutatások eredményeit.

Munkánk elméleti és gyakorlati jelentősége elsősorban a vizsgálat tárgyában és módszerében található. Kutatásunkban a hazai neveléstudomány eddig kevésbé feltárt területét, a neveléstudományi szakajót egy részének, a Tanító sajtóképeinek vizsgálatát tűztük ki célul. Mindehhez egy kevésbé használt módszert, az ikonológia/ikonográfiai eljárást használtunk.

A PÁLYAORIENTÁCIÓ MINT A REALITÁSBAN VALÓ TÁJÉKOZÓDÁST TÁMOGATÓ LEHETŐSÉG

Kenderfi Miklós

Szent István Egyetem GTK Pályatervezés Tanszék

Kulcsszavak: pályorientáció, realitáshoz igazított információ

A rendszerváltozás után kidolgozott Nemzeti alaptanterv (NAT, 1995), majd az erre épülő kerettantervek, illetve a Nemzeti alaptanterv továbbfejlesztett változata nevesíti a pályaválasztás, munkavállalás kérdésköréhez kapcsolódó pedagógiai tevékenységeket. Mind az általánosan képző, mind a szakképző iskoláknak feladata a fiatalok iskola-, illetve pálya- és szakmaválasztásra történő felkészítése. Az iskolai gyakorlatban lassan beépülő fogalom a pályorientáció, amely az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk során bővült az életpálya-építés és a pályatervezés fogalmaival. A pályorientáció helye és tartalma meghatározott a magyar iskolarendszerben, azonban ez a gyakorlatban kevésbé valósulhat meg, ezért véljük azt, hogy a pályorientáció–életpálya-építés nevelési terület új típusú tartalommal történő kialakítása (kísérletezése, kidolgozása) valódi lehetőséget jelenthet a tanulók és a tanárok számára is.

A pályorientáció tartalmának meghatározásához kapcsolódó szakirodalmi áttekintések alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy e témakörben az iskola a pályaelettség/pályaválasztási érettség egyes összetevőinek fejlesztését vállalhatja. A nemzetközi szakirodalom *Super* nyomán, és magyar kutatók, *Rókusfalvy* (1969), *Ritoókné* (1986), *Völgyesy* (1976), *Szilágyi* (1993) hazai eredményeik alapján a pályaelettség összetevői közül kiemelik az információ iránti igény hiányát. Azt meg kell fogalmaznunk, hogy a fiatalok pályorientációja során a realitásban való tájékozottság (realitásorientáció) kialakítása elengedhetetlen pedagógiai feladat.

A pályorientációs munkánk alkalmával ezért az információ és a tanuló viszonyát meghatározott céllal alakítottuk ki, ahol kiemelt szerepet szántunk az információ iránti igény felkeltésének, valamint az információfeldolgozás minőségének. A pályorientációs folyamat tartalmát illetően a reális önismeret kialakulásához gyűjtött, valamint a környező világ lehetőségeiben történő eligazodáshoz kapcsolódó információkat tartottuk jelentősnek.

Hipotézisünkben a pályorientációhoz szükséges információk átadásának módszertani lehetőségeire koncentráltunk: feltételeztük, hogy a pályorientációhoz szükséges információk átadásának módszerei a fiatalok számára kidolgozhatók.

A GYERMEKI JOGOK TISZTELETBEN TARTÁSÁNAK MINŐSÉGGKRITÉRIUMAI

Fodor László

Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: gyermeki jogok, jogérvényesítési szempontok, jogbiztosítási minőség

Az előadás során a gyermeki jogok érvényesülésének, a család és az iskola szintjén történő védelmének szempontjait ismertetem. Arra kívánok választ találni, hogy milyen kritériumok szerint lehetne felmérni, milyen mérőszókkal lehetne megítélni adott közösségek viszonylatában a gyermeki jogok betartásának minőségét.

Abból az alapvetésből indulok ki, hogy a gyermeki jogokat minden államnak törvények révén, gyermekvédelmi intézmények közreműködésével biztosítani kell minden gyermek számára. Amennyiben a gyermeki jogok védelme iránti állami elkötelezettség mértéke a társadalom szociális, politikai és jogi fejlettségének egyik fontos mutatója, a jogok érvényesítési minőségének felmérése igencsak szükségesnek tűnik. Ugyanis ily módon fény derülhet a családnak és az iskolának e téren megmutatózó fejlettségére, a hiányosságok pótlásának irányaira, a gyermeki jogsérelmek kiküszöbölésének feltételeire. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a család és az iskola színterén milyen mértékben érvényesül a gyermek azon természetes joga, hogy alapvető szükségletei ki legyenek elégítve.

Miután bemutatam a gyermeki jogok fogalmát és alapvető típusait, kitérek a gyermeki jogok lényegesebb témáinak elemzésére. Teszem ezt azért, mert az értékelési kritériumokat a gyermeki jogok típusainak és témáinak irányából próbálom megállapítani (hiszen mind a típusok, mind a témák közvetlenül utalnak azokra az aktivitásirányokra, amelyek egybeillenek a gyermekek szükségleteivel és érdekeivel). Nemzetközi dokumentumok tanulmányozása során az a következtetés vonható le, hogy a gyermekeket megillető jogok tiszteletben tartásának mértékét legalább tizenöt értékelési szempont alapján kell megítélni (az életben maradás garantálásának mértéke, az egészséges létezés biztosításának szintje, a megfelelő testi és pszichikus fejlődés favorizálásának foka stb.). Ezeknek a kritériumoknak – 1-től 10-ig terjedő pontozásos skálán való – szakértői megfigyelés alapú felmérése jól tükrözi, hogy az adott közösség mit tesz annak érdekében, hogy a gyermekek hozzáférjenek az összes gyermeki joghoz, hogy a jogsérelmek (elhanyagolás, bántalmazás, diszkrimináció stb.) száma csökkenjen. A skála alapjául álló hipotézisem arra vonatkozik, hogy az értékelő véleménynyilvánítás és becslés a pontozás eszközével e területen is lehetséges. Ennek lényege abban áll, hogy a skálához hozzárendeljük a kiválasztott kritériumrendszer és definiáljuk annak értelmezési tartományát (minimális és maximális értékeit, illetve a köztes szintek jelentését).

Végezetül megállapítom, hogy adott közösségen belül a gyermeki jogok érvényesülésének szintjét meghatározott szempontok síkján viszonylag pontosan meg lehet állapítani, a megállapított szintet pedig a gyermekek bio-pszicho-szociális jóllétének, továbbá a gyermek-ellátási programok és gyermekjóléti intézkedések minőségi indikátoraként lehet alkalmazni.

**ÉRTÉKELÉSI KERETEK ÉS STANDARDOK KIDOLGOZÁSA A
SZÖVEGÉRTÉS, A MATEMATIKA ÉS A TERMÉSZETTUDOMÁNY
TERÜLETÉN 1–6. ÉVFOLYAMON**

Elnök: Korom Erzsébet
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Opponens: Kárpáti Andrea
ELTE TTK Multimédiapedagógiai és Oktatástechnológiai Központ

ELŐADÁSOK:

A standardok szerepe az oktatás hatékonyságának javításában

Csapó Benő
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Matematikai értékelési keretek szerepe a diagnosztikus értékelési rendszerek fejlesztésében

Csíkos Csaba
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Természettudományi értékelési keret és standardok fejlesztése

Korom Erzsébet
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Az olvasási standardok kidolgozásának elméleti keretei

Józsa Krisztián
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

A fejlett oktatási rendszerek jól szabályozott rendszerek, ahol a visszacsatolást biztosító pedagógiai értékelési folyamatok a rendszer számára optimális módon és jelleggel működnek. A bemeneti és a kimeneti szabályozás kötelező dokumentumai hazánkban jelenleg nem teszik lehetővé egy olyan országos pedagógiai értékelési rendszer működtetését, amely részletes, megbízható visszajelzést ad az oktatási rendszer eredményességéről, és elősegíti a fejlesztésre, változtatásra váró elemek azonosítását. Ezt a problémát oldhatja fel a kimeneti szabályozás újragondolása, az értékelést egységes, tudományosan megalapozott elméleti háttérre helyező követelményrendszer kidolgozása. A hazai közoktatás egészére irányuló célok, például az oktatás minőségének fejlesztése vagy a pedagógiai értékelési kultúra formálása mellett a mérhető, operacionalizált formában rendelkezésre álló követelmények lehetővé teszik a tanulók tudásának diagnosztikus és formatív értékelését is, visszacsatolást biztosítva a tanulás-tanítás folyamatát befolyásolni tudó iskolai szereplőknek. Megmutatják, hogy az oktatás adott szakaszában a tanulóknak milyen szinten fejlett készségekkel, képességekkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy tanulásuk a továbbiakban sikeres és hatékony legyen.

A szimpóziум egy pályázati projektben jelenleg kidolgozás alatt álló három értékelési keret fejlesztési koncepcióját és tudományos háttérét mutatja be az OECD-PISA vizsgálatok által kiemelt műveltségterületeken (olvasás-szövegértés, matematika, természettudomány). A standardok mindhárom területen az általános iskola első hat évfolyamára készülnek, egységes folyamatként kezelik a tanulás ezen szakaszát és eleget tesznek az egymásra épülés feltételeinek. A bevezető előadás áttekinti a standardok sokrétű szerepét az oktatási rendszer hatékonyságának javításában, bemutatja a standardok kidolgozására irányuló kutatások nemzetközi tendenciáit és az értékelési keretekben megjelenő dimenziók tudományos háttérét. A további három előadás műveltségi területenként adja meg a mindhárom területre érvényes értékelési dimenziók értelmezését és a részletes követelményekben való megjelenítésük lehetőségeit.

A STANDARDOK SZEREPE AZ OKTATÁS HATÉKONYSÁGÁNAK JAVÍTÁSÁBAN

Csapó Benő

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: standardok

Az oktatási standardok kidolgozása és alkalmazása azokból az angolszász országokból indult el, ahol korábban nem voltak a tanítás tartalmait szabályozó, széles körben érvényesülő előírások vagy ajánlások. Ezek a törekvések alapvetően átalakítják az oktatási folyamatokat és olyan országok oktatási rendszereinek fejlesztésére is hatást gyakorolnak, ahol a tartalmi szabályozásnak hosszabb időre visszanyúló hagyományai vannak. A standardokat egyrészt alkalmazzák a tanítás tartamainak részletes kidolgozására, a tankönyvek, taneszközök fejlesztése során, másrészt ezekre épülnek a különböző értékelési rendszerek, a tanítást közvetlenül segítő formatív-diagnosztikus mérések és a teszt alapú elszámoltathatóság szolgálatában álló szummatív felmérések. A standardok kidolgozásának elméletei számos forrásból merítenek, többek között a tanterv- (curriculum) elméletekből, az oktatási célok pontos kidolgozásának, a taxonómiai rendszerek fejlesztésének, a célok operacionalizálásának hagyományaiából. A standardokra alapozott oktatás (standard-based education) ugyancsak számos korábbi törekvés elemeit egyesíti, többek között a programozott oktatás és a mastery learning alapelveit. A standardokra alapozott mérések követik a kritériumorientált értékelés hagyományait, a normatív viszonyítás (valamely populáció normáihoz való viszonyítás) mellett mind nagyobb szerepet játszik a standardokhoz való viszonyítás. A standardok kidolgozása, az oktatásban játszott szerepük megerősödése együtt járt a bizonyítékokra alapozott (evidence based), tudományosan megalapozott (scientifically established) oktatásfejlesztés elterjedésével, ezért a standardok kidolgozása során is mindinkább érvényesül a tudományos eredmények felhasználása. A standardok a tanulóktól elvárt tudást és képességeket rögzítik, ezért az egyes diszciplínák tartalmainak elrendezésével kapcsolatos elemzések mellett egyre nagyobb szerepet kapnak a fejlődéslélektan és a kognitív pszichológia eredményei, az alapkészségek és a fogalmak fejlődésével kapcsolatos kutatások. Az előadás áttekinti a standardok kidolgozására irányuló kutatások nemzetközi tendenciáit és bemutatja a fejlesztő munkák fontosabb eszközeit és módszereit.

MATEMATIKAI ÉRTÉKELÉSI KERETEK SZEREPE A DIAGNOSZTIKUS ÉRTÉKELÉSI RENDSZEREK FEJLESZTÉSÉBEN

Csíkos Csaba

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: diagnosztikus értékelés, értékelési standard, matematika

A szimpóziium bevezető előadásában ismertetett értékelési dimenziók kihívásait és a megvalósítás menetét a matematika területén három főbb szempont mentén foglaljuk össze. (1) Az értékelési dimenziók matematikai, területspecifikus jellemzői közül elsőként az alkalmazási (literacy) dimenzió definiálásának kihívásait említjük. (2) Az értékelési keretek szerkezetének kialakítása során a feladatírói és programtervezői gyakorlati igények kielégítésének érdekében a tartalmi/tantárgyi dimenzió vált elsődleges szerkezeti elemmé. (3) A másik két tartalmi területhez viszonyítva – megtartva a három terület értékelési kereteinek mély struktúrális azonosságát – további lényeges közös vonásokat azonosítottunk, elsősorban a matematikai és a természettudományi terület képességdimenziójában.

Az alkalmazási (literacy) dimenzió a matematikai tudás társadalmi hasznosságának megítélése szempontjából alapvető. A matematikai struktúrák és szimbólumrendszerek belső koherenciájának megteremtésén túl alapvető cél a gyakorlati élet követelményeinek megfelelő felhasználás elősegítése. A valóság objektumainak és ezek viszonyainak matematikai modellezése régóta jelent kihívást az iskolai gyakorlat és az elméletalkotás számára. Az értékelési keretek elméleti hátterének feltárása során négy feladatkategóriát definiáltunk a literacy dimenzió mentén: (1) a matematikai szimbólumrendszeren belül maradó feladatkitűzés, (2) szöveges feladatok, amelyek matematikai műveletek vagy más struktúrák gyakoroltatására születtek, (3) realiztikus feladatok, amelyek a Freudenthal-intézetben kialakított „horizontális matematizálás” fogalomhoz köthetők, (4) autentikus feladatok.

A részletes értékelési keretek kialakítása során a tantárgyi/tartalmi dimenzió öt kategóriája válik elsődleges szerkezetalkítóvá: (1) számok, műveletek, algebra, (2) relációk, függvények, (3) geometria, (4) kombinatorika, valószínűségszámítás, statisztika, (5) a matematikai gondolkodás módszerei.

A kognitív pszichológia és a pszichometria által definiált gondolkodási képességek rendszerét a területáltalánosság jellemzi, ami lehetőséget ad arra, hogy a különböző tartalmi területeken (matematika és természettudomány) közös képességszert definiáljunk.

Az elkészült matematikai értékelési keret egyszerre töltheti be a tanítás-tanulás rendszer-szintű modelljében a cél- és követelménytaxonómia szerepét. A matematikai értékelési keretek kialakítása a tananyag-szabályozás, a tankönyvpiac és a fejlesztő programok számára jelent szakmai kiindulópontot és érvrendszert, ugyanakkor a diagnosztikus és formatív értékelés taxonómiájaként az értékelési szakértők (feladatírók, teszt szerkesztők) számára nyújt tervezési keretet.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉRTÉKELÉSI KERET ÉS STANDARDOK FEJLESZTÉSE

Korom Erzsébet

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: értékelési standard, természettudomány, diagnosztikus értékelés

Hazánkban az egységes mérési koncepció és részletes követelményrendszer kidolgozásának szükségessége a természettudományok esetében különösen indokolt. Az Országos kompetenciamérésekben nem szerepel ez a terület, ugyanakkor a nagy nemzetközi vizsgálatoknak (IIEA, PISA) a természettudományi tudás meghatározó része. Az előadás a természettudományi standardok kialakításával és alkalmazásával kapcsolatos nemzetközi tapasztalatok áttekintése mellett a kidolgozás alatt álló értékelési keret három dimenziójának tudományos hátterét, a dimenziók értelmezését és a részletes standardokban való megjelenítésének módját mutatja be. (1) A tartalmi dimenzió pszichológiai, oktatásméleti háttere a szakértői tudás jellemzőit, valamint az ismeretsajátítás folyamatára, a megértésre és a fogalmi fejlődésre vonatkozó kutatási eredményeket vázolja fel. A részletes standardokban a tartalom kétféle módon jelenik meg: a természettudományos diszciplínák mentén szerveződve (Élettelen rendszerek, Élő rendszerek, a Föld és a világegyetem), illetve az integratív szemléletet tükrözve, a minden természettudományos diszciplínában kialakítandó és fejlesztendő alapfogalmak és összefüggések (anyag, energia, szerkezet és tulajdonság, rendszerek és kölcsönhatások, állandóság és változás, tudományos megismerés; tudomány, társadalom, technika kapcsolata) szerint rendezve. Az ismeretek kiválasztásának alapvető szempontja, hogy minden olyan tartalmi elem szerepeljen a standardokban, amely elengedhetetlen a természettudományi műveltség megszerzéséhez. (2) A gondolkodási dimenzió a kognitív készségek és képességek rendszerére, a fejlődés és fejlesztés pszichológiai hátterére, a gondolkodás terület-általános és területspecifikus elemeire vonatkozó kutatási eredmények alapján kerül kidolgozásra. A részletes standardokban a matematikával közös képességrendszer mellett megjelennek a természettudományos megismerés, tudományos vizsgálódás területspecifikus elemei is. (3) A harmadik dimenzió, az alkalmazási vagy műveltségi dimenzió a természettudományos műveltségkoncepciók összehasonlító elemzése mellett a tudás társadalmi hasznosíthatóságára, különböző kontextusokban (pl. ismert iskolai, nem ismert iskolai, hétköznapi) való alkalmazhatóságára, a tudástranszfer fejlesztésére, valamint a tudomány, a technika, a társadalom és a környezet közötti kapcsolatteremtés képességére helyezi a hangsúlyt. A természettudományi értékelési keretek és standardok elősegíthetik a hazai rendszerszintű vizsgálatok elindulását, alapul szolgálhatnak a tanulói tudás diagnosztikus és formatív értékeléséhez, a természettudományos tantervek és taneszközök fejlesztéséhez.

AZ OLVASÁSI STANDARDOK KIDOLGOZÁSÁNAK ELMÉLETI KERETEI

Józsa Krisztián

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: értékelési standard, olvasás

Az olvasás értékelési standardjaira számos nemzetközi példát találhatunk. Egyrészt kiinduló pontot jelentenek a nemzetközi vizsgálatok értékelési keretei (PISA, PIRLS), másrészt mintaként szolgálnak a külföldi értékelési standardok. Az Amerikai Egyesült Államokban például a 2001-ben elfogadott „No Child Left Behind” törvény következtében gyorsult fel az olvasási standardok kidolgozása, mára már a tagállamok is kidolgozták saját olvasásértékelési standardjaikat. A jól használható nemzetközi példák mellett az olvasási standardoknak természetes módon a sajátos magyar vonásokat is hordozniuk kell, a magyar nyelv jellemzőire építve, a magyar irodalmi műveltség elemeit is megjelenítve jöhetnek létre.

Az olvasás, a matematika és a természettudomány értékelési standardjai azonos elméleti alapokon állnak, ugyanakkor az olvasási standardok több szempontból el is térnek a másik két területtől. Ennek részben az az oka, hogy az olvasás nem képez olyan tantárgyi diszciplínát az iskolában, mint a matematika vagy a természettudomány. Az olvasás mint alapképesség azonban más tantárgyak, tudáselemek, készségek elsajátításának nélkülözhetetlen előfeltétele. Emellett fontos eltérés a másik két területtől, hogy az olvasás összetevőinek (készségek, képességek, motívumok) jól modellezhető a szerveződése (Nagy, 2006). A hatékony olvasás ezek összehangolt működése által valósul meg. Mindezek alapján úgy látjuk, hogy az olvasás értékeléséhez az összetevők értékeléséből kell kiindulni. Az életkori standardok kidolgozásának alapja az olvasás készségeinek elsajátítási folyamata lehet.

Az olvasási készségek értékelése kritériumorientált tesztekkel valósulhat meg. E készségek kritériumorientált értékelésére a nemzetközi standardokban számos példát láthatunk, emellett Nagy József munkáiban jelentős hazai előzmények is vannak. A beszédhanghallás értékeléséhez rendelkezésre áll a DIFER egyik tesztje. A betűolvasás, szótagolvasás, szóolvasás, mondatolvasás esetében munkánk részeként sor kerül a kritériumorientált, diagnosztikus standardok kidolgozására.

A szövegértési standardokhoz kiinduló pontot jelent a PIRLS 2006 szövegértési koncepciója. Négy szövegtípust alkalmazunk: folyamatos élménykínáló (pl. mese), nem folyamatos élménykínáló (pl. képregény), folyamatos információkínáló (pl. útmutató) és nem folyamatos információkínáló (pl. ábra). Négy gondolkodási műveleti szintet különböztetünk meg: (1) konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése, (2) egyenes következtetések levonása, (3) adatok és gondolatok értelmezése, összefoglalása, (4) a szöveg nyelvi, tartalmi és szerkesztésbeli elemeinek mérlegelése, értékelése.

Az értékelési standardok mint kimeneti szabályozók visszahatnak az iskolai gyakorlatra. A kidolgozott standardok számottevő mértékben befolyásolhatják az olvasástanítás gyakorlatát. A tankönyvek, tantervek, pedagógiai programok, fejlesztő programok, feladatbankok készítői számára is kiinduló pontot jelenthetnek.

SZEGEDI TANÁRI ELŐKÉSZÍTŐ MODULOS HALLGATÓK ÍRÁSBELI SZÖVEGALKOTÁSÁNAK KÉPESSÉGBELI ÉS ÉNKÉPI VETÜLETEI

Elnök: Barassevich Tamás
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Opponens: Hercz Mária
Kecskeméti Főiskola

ELŐADÁSOK:

A fogalmazásképesség és a szövegekre vonatkozó ítéletek vizsgálata tanulók és hallgatók körében

Nagy Zsuzsanna
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Egyetemi hallgatók kritikai gondolkodás teszten mért érvelési képességeinek fejlettsége

Barassevich Tamás
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Levél az olvasónak? Egyetemi hallgatók funkcionális szövegeinek kommunikatív és szintaktikai elemzése

Molnár Edit Katalin
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Egyetemi hallgatók verbális és tanuláshoz kötődő énkép-komponensei

Szenczi Beáta
SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

A hatékony anyanyelvi kommunikáció kulcsfontosságú a hallgatók számára saját tanulmányi és munkaerő-piaci sikerességük szempontjából egyaránt. Ennek lényeges eleme a koherens, célorientált szövegek alkotásának képessége, amely „a nyelvi, gondolkodási és együttműködési képességeknek, valamint olvasás- és írástechnikai készségeknek ... kommunikációs feladatok megoldására szerveződött egysége” (Kádárné, 1990). A szövegalkotási képesség megfelelő használata ugyanakkor hozzájárul az alkotó saját, valamint az olvasó kognitív és metakognitív ismereteinek strukturálódásához, új tudás létrejöttéhez. Korábbi kutatások rámutatnak, hogy ezt a fontos és komplex képességet a magyar iskolarendszer nem megfelelően és nem megfelelő ideig fejleszti, a spontán fejlődés pedig a tanulók döntő többségénél nem éri el a tudatosan és meggyőzően érvelő szövegek alkotásának szintjét.

A felsőoktatásban tanulók szövegei ezzel együtt hazánkban ritkán képezik kognitív kommunikatív szempontú vizsgálat tárgyát, s nincs tudomásunk olyan korábbi vizsgálatról, amely a hallgatók tanulási énképével összefüggésben vizsgálta volna fogalmazásaikat. A szimpózium keretében sor kerül alapképzéses hallgatók szövegeinek többszempon-tú vizsgálatára, valamint szövegalkotási képességeik és a szövegekben megjelenő kritikai gondolkodás tanulási énképükkel való összevetésére. Eredményeink összefüggés-vizsgálatai azt mutatták, hogy a hallgatók gondolkodása és írásbeli kommunikációja igen egocentrikus, alacsony szintű metakognitív kontrollal, amely hiányosságok – legalábbis részben – az iskolai értékelés helytelen alkalmazására vezethetők vissza.

A FOGALMAZÁSKÉPESSÉG ÉS A SZÖVEGEKRE VONATKOZÓ ÍTÉLETEK VIZSGÁLATA TANULÓK ÉS HALLGATÓK KÖRÉBEN

Nagy Zsuzsanna

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: szövegalkotás, szövegminőség megítélése, felsőoktatás

A fogalmazásképesség feltárására irányuló vizsgálatok igazolták, hogy a hatékony írásbeli kommunikáció fontos eleme a szövegekre vonatkozó tudás alkalmazása a saját szövegek létrehozása során. Az IEA-fogalmazásvizsgálat alapján a nemzetközi helyzetet bemutató publikációk kiemelik, hogy a diákok bár többnyire helyesen ítélik meg mások munkájának minőségét, saját dolgozataikban nem követik következetesen az általuk ismert szempontokat. Korábbi, szakközépiskolás tanulók körében végzett vizsgálatunk ($n_1=128$) eredményei összecseengenek a nemzetközi kutatásokéval. Nem ismerjük azonban, hogy a magyar egyetemi hallgatók milyen tudással rendelkeznek a jó szövegről, és mi jellemzi szövegekre vonatkozó ítéleteiket. Előadásunkban ezért tanári előkészítő kurzusokon résztvevő hallgatók szövegekre vonatkozó ítéletei és az általuk írt, hétköznapi problémahelyzet megoldására irányuló szövegek minősége közötti összefüggéseket vizsgáljuk kvantitatív elemzéssel, illetve az így nyert adatokat vetjük össze a középiskolás korosztály körében végzett felmérés eredményeivel.

A vizsgálat során BA-képzésben részt vevő hallgatók ($n_2=41$) oldottak meg egy motivációs levél írását kérő fogalmazási feladatot (Cronbach- $\alpha=0,8$); két tanuló hivatalos levelét értékelték megadott szempontok mentén, és néhány mondatos, a szövegalkotási folyamatra, a hibák korrigálására, a fejlődés lehetőségeire rámutató tanácsot fogalmaztak meg a mintaszövegek íróinak. A hallgatók szövegeinek értékelése az IEA-fogalmazásvizsgálat kategória-rendszerét követte (összbenyomás, tartalom, szerkezet, stílus, nyelvhelyesség, helyesírás, külalak), és ötfokú skálán történt.

A vizsgálat szerint a hallgatók fogalmazásképessége – a középiskolások eredményeihez hasonlóan – közepes színvonalú. A hallgatók ítéletei a szövegekről elég egyöntetűek, és közel állnak mind a szakértői ítéletekhez, mind a tanulói minta értékelési feladaton tapasztalt teljesítményéhez, ugyanakkor függetlenek a szövegalkotási képesség fejlettségétől. Az értékelen-dő levelek íróinak adott tanácsok elemzése azt mutatja, hogy a hallgatók jelentős többsége, bár tartalmában helytálló szöveget ír, nem a tanács szövegtípusának megfelelően fogalmaz, hanem az írónak szóló javaslatok helyett hibákat sorol fel.

A felmérés alapján a vizsgált hallgatói populáció szövegalkotási képessége, funkcionális szövegeinek minősége és szövegekre vonatkozó ítéleteinek pontossága nem különbözik szignifikánsan a középiskolás korosztály teljesítményétől. Az egyetemisták fogalmazásképességének színvonala nem kielégítő, szövegeik nem kellő hatékonyságúak, illetve tudásukat a szövegek minőségéről nem építik be saját szövegalkotásukba. Szükség lehet a szövegalkotási képesség fejlesztésére, a fogalmazási folyamatok tudatosításának segítésére a felsőoktatásban is.

EGYETEMI HALLGATÓK KRITIKAI GONDOLKODÁS TESZTEN MÉRT ÉRVELÉSI KÉPESSÉGEINEK FEJLETTSÉGE

Barassevich Tamás

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: írásbeli érvelés, kritikai gondolkodás, felsőoktatás

A hatékony érvelés képessége fontos tényezője a kritikai gondolkodásnak és az anyanyelvi kommunikáció kompetenciájának is. Mindkét tényező lényeges az aktív és sikeres állampolgári és munkaerő-piaci részvétel szempontjából. A tanulók érvelésének vizsgálatára a magyarra adaptált Ennis-Weir kritikai gondolkodás esszétesztet használtuk, amelyet a Szegedi Tudományegyetem 47 tanári előkészítő modulós hallgatója írt meg. Az eszköz egy rossz érvekkel operáló argumentatív levélre írott érvelő jellegű válaszlevél megfogalmazását várta a hallgatóktól, azaz meg kellett ítélniük az eredeti levél érveinek helyességét és érvelniük kellett ítéleteik mellett számozott bekezdésekben.

Az összes bekezdés 37,8%-a tartalmazott irreleváns, értelmetlen vagy hiányos információkat, ami arra utal, hogy a tanulóknak már az érvek megítélésével is problémái adódtak. A teszten mért összpontszám átlaga 6,06 (szórás=5,47), azaz igen alacsony, és nem különbözött szignifikánsan egy korábbi középiskolás populáción végzett mérés eredményétől. Statisztikailag szignifikáns összefüggést sem a szülők iskolai végzettségével, sem az évfolyammal, sem a tanulmányi eredménnyel nem találtunk, ami szintén megfelelt a korábbi eredmények alapján megfogalmazott feltételezéseinknek.

Az eredmények arra utalnak, hogy ezen a területen nincs az iskolának tulajdonítható fejlesztő hatás, csupán némi kognitív éréshez kapcsolódó spontán fejlődés mutatható ki, amely ebben az életkorban nem túl magas. Továbbá az iskolai értékelés független az érvelési képességtől, az iskola még felsőfokon is sokkal inkább az információk memorizálását és nem feltétlenül a használható tudást értékeli.

A tesztek szövegének további, kvalitatív elemzése rámutat, hogy a hallgatók az eredeti levél rosszul formált érveit többségében személyes inzultusként vették és ennek megfelelően érzelmi alapon próbálták érvelni. Ez arra utal, hogy mind a szövegalkotással kapcsolatos deklaratív metatudásuk, mind az érveléshez mint a meggyőző kommunikáció eszközához kapcsolódó metakognitív stratégiáik igen alulfejlettek.

LEVÉL AZ OLVASÓNAK? EGYETEMI HALLGATÓK FUNKCIONÁLIS SZÖVEGEINEK KOMMUNIKATÍV ÉS SZINTAKTIKAI ELEMZÉSE

Molnár Edit Katalin

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: szövegalkotás, írásbeli kommunikáció, felsőoktatás

A nemzetközi kutatással ellentétben hazánkban kevés pedagógiai figyelmet kap a közoktatásból kikerültek anyanyelvi szövegalkotásának színvonala. Az eddig ismert kisszámú vizsgálat a felnőtt írásbeliség színvonalához, fiatal felnőttek funkcionális analfabetizmusához, illetve a felsőfokú tanulmányokat folytatókkal szembeni tanulmányi elvárásokhoz kapcsolódik. Az előadás a felsőoktatásba bekerült diákok kis mintájától származó, két különböző levélfeladatra megfogalmazott szövegeit vizsgálja. Az elemzés célja azonosítani a mintába kerültek funkcionális szövegeinek kommunikációs és szintaktikai jellemzőit, illetve azok összefüggéseit.

Az egyik feladatban a diákok egy tanári álláshirdetésre válaszul fogalmaztak meg jelentkező levelet (N=41). A szövegek tartalomelemzése során azonosított hat információkategóriából a többség csak kettőt-hármat szerepeltetett. Szinte mindenki említette a tanulmányait és sokan tárgyalták fontosnak ítélt saját személyiségvonásaikat, de csak a diákok ötöde mutatta be ezeket expliciten úgy, mint az iskola számára az ő alkalmazásuk melletti érvet. Ezzel szemben a diákok fele nyíltan tárgyalta az alkalmazásból származó saját előnyeit. A diákok harmadának jutott eszébe jelezni, hogy a jelentkezését támogató dokumentumokat csatolt a leveléhez. A másik feladat egy reakcióként megfogalmazott olvasói levél írása volt (N=47): a kritikai gondolkodást tartalomba és szituációba ágyazottan mérő Ennis-Weir teszt, amely ennek lényeges összetevőjeként kezeli a kommunikáció képességeit. Itt a diákok közül csak kevesen tudtak egymagában is értelmezhető szöveget alkotni a műfaj kívánalmai szerint. A többség levelei a tesztfeladatokra adott különálló reakciókból álltak, érvelési hibák diagnosztizálási és javítási kísérletei voltak. 36 alanytól állt rendelkezésre mindkét feladat szövege. Ezek kvantitatív szintaktikai vizsgálata lényeges különbségeket tárt föl azonos írók szövegei között. Például a páros t-próba tanúsága szerint az olvasói levél mondatai tipikusan több tagmondatból álltak (2,43 és 1,82; $p < 0,001$), miközben a tagmondatok átlagos szószáma nem különbözött a két szövegben.

Az elemzések eredményei arra utalnak, hogy a felsőoktatásban tanuló diákok egocentrikus kommunikátorok. Mondataik bonyolultsága inkább az eléjük állított feladattól függ, mint a képességeiktől. A megoldáshoz nagy önállóságot, kommunikációs cél és eszközrendszer tudatos választását és alkalmazását követelő feladaton született szövegek átfogó minősége alatta marad annak, mint amit erősen strukturált, tartalmi, szerkezeti és nyelvi támpontokat, továbbá erőteljesebben dialogikus kommunikációs helyzetet kínáló feladatra válaszul tudtak alkotni. Mindezek alapján feltételezhető, hogy érdemes a felsőoktatásba került diákok szövegalkotását műfaji szempontok szerint is részletesen vizsgálni. Szükségesnek látszik ugyanakkor szövegalkotási képességeik fejlesztése, különös tekintettel a gondolkodási képességek bonyolult tartalmakon, szövegekben való működtetésére.

EGYETEMI HALLGATÓK VERBÁLIS ÉS TANULÁSHOZ KÖTÖDŐ ÉNKÉPKOMPONENSEI

Szenczi Beáta

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: tanulási énkép, verbális énkép, felsőoktatás

Az egyén önmagával kapcsolatos észleléseit, meggyőződéseit az énkép tartalmazza. Meghatározza, hogyan látjuk önmagunkat, és tanult motívumként a viselkedésünkre is hatást gyakorló, sokösszetevős, hierarchikus rendszerként értelmezhetjük. A nemzetközi kutatások az énkép terület-specifikus jellegére mutattak rá, mely a tanuláshoz kötődő komponenseken belül is megjelenik. A kisiskoláskori kutatások a tanuláshoz kapcsolódó két nagyobb területet azonosítottak: a verbális és a matematika énképet. A fiatal felnőttkori énképre vonatkozó kutatások az életkori sajátosságokból adódóan több tanuláshoz kapcsolódó énképkomponenst is megjelölnek. A konstruktumot vizsgáló hazai neveléstudományi kutatások többsége kisiskoláskorra fókuszált. Nem ismerünk olyan hazai vizsgálatot, mely fiatal felnőttkorban vizsgálná az énképet és annak összefüggéseit a tanulmányi eredményességgel.

Kutatásunk célja, hogy az énkép tanuláshoz kötődő komponenseit fiatal felnőttkorban vizsgáljuk. A szimpózium témájának megfelelően a tanuláshoz kapcsolódó énképösszetevők közül a verbális, a problémamegoldás, az általános tanulmányi énképet és az általános önbecsülést vizsgáljuk. Kutatási kérdéseink: (1) Milyen verbális és tanulási énképpel rendelkeznek a vizsgált hallgatók? (2) Milyen összefüggések fedezhetők fel a vizsgált énképkomponensek között fiatal felnőttkorban? (3) Hasonlóan szoros összefüggés fedezhető-e fel az énkép és a tanulmányi eredményesség között fiatal felnőttkorban, mint kisiskoláskorban? Kutatásunkhoz a Self Description Questionnaire (SDQ) mérőeszközcsalád serdülő- és fiatal felnőtt korú egyének énképének vizsgálatára kifejlesztett SDQ III. kérdőívet adaptáltuk. A magyar mérőeszköz megbízhatósága kifejezetten jónak tekinthető (Cronbach- $\alpha=0,94$). A kérdőívet 85 BA képzésben részt vevő egyetemista fiatal töltötte ki ($n_{fiú}=27$, $n_{lány}=58$). Az adatfelvételre 2010 február elején került sor.

Eredményeink szerint a mintánkban részt vevő hallgatók közepesen jó énképpel rendelkeznek, az vizsgált énképkomponensek átlagai 3,4 és 3,8 közöttiek. A nemek között szignifikáns különbség mutatható ki az általános tanulmányi és a problémamegoldás énképekben: előbbi esetében a lányok ($\text{tanulmányi}_{\text{lányok}}=3,95$; $\text{tanulmányi}_{\text{fiúk}}=3,6$), utóbbi esetében a fiúk rendelkeznek magasabb énképpel ($\text{problémamegoldás}_{\text{lányok}}=3,39$; $\text{problémamegoldás}_{\text{fiúk}}=3,65$). A vizsgált énképkomponensek között közepes erősségű kapcsolatok állnak fenn ($r=0,3-0,5$), a klaszteranalízis eredményei alátámasztják az énkép hierarchikus jellegét. Kutatásunk tovább erősíti azokat az eredményeket, melyek az énkép terület-specifikusságára mutattak rá: erős szignifikáns összefüggést találtunk a verbális énkép és a magyar érettségi osztályzat között, ugyanakkor nem találtunk kapcsolatot ugyanezen énképösszetevő és a matematika osztályzat között. Az eredmények arra utalnak, hogy az énkép alapvető struktúrája, hierarchikus és terület-specifikus jellege az évek múltával, azaz fiatal felnőttkorban is megmarad.

KÉSZSÉGFEJLESZTÉS 4–8 ÉVES KORBAN

Elnök: Józsa Krisztián
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Opponens: Nagy József
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

ELŐADÁSOK:**A mesékkel történő fejlődéssegítés hatásának vizsgálata**

Szombathelyiné Nyitrai Ágnes
Apor Vilmos Katolikus Főiskola
Zentai Gabriella
Békés Megyei Tudásház és Könyvtár

A zenei képességek és az olvasás, helyesírás, számolás összefüggései hétéves korban

Janurik Márta
SZTE ZMK Vonós Tanszék, SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

A rendszerező képesség összefüggése az elemi alapkészségek fejlettségével első osztályos gyermekek körében

Zentai Gabriella
Békés Megyei Tudásház és Könyvtár

A beszédhiba korrekciója a beszédhanghalló készség fejlesztése alapján: módszerek és eszközök

Fazekasné Fenyvesi Margit
ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék

SZIMPÓZIUM-ÖSSZEFOGLALÓ

A „Szegedi Műhely” kutatói Nagy József vezetésével a hetvenes évektől foglalkoznak az óvodás- és kisiskoláskor alapkészségeivel, az ún. elemi alapkészségekkel. E kutatások eredményeként született meg a PREFER (Nagy, 1986). Az elmúlt évtizedben továbbfejlesztettük a PREFER tesztrendszerét, e munkálatok eredményeként jött létre a DIFER Programcsomag (Nagy, Józsa, Vidákovich és Fazekasné, 2004). Olyan eszközt hoztunk létre, amely segítheti az óvodai és iskolai készségfejlesztő munkát. A DIFER-ben hét elemi alapkészség fejlettségének feltárásához áll rendelkezésre kritériumorientált, diagnosztikus teszt. A készségek fejlesztését segítő módszertani könyvek, játékgyűjtemények folyamatosan jelennek meg. Fejlesztő kísérletünk alapján bizonyítottunk látjuk: az elemi alapkészségek játékos módszerekkel óvodáskorban eredményesen fejleszthetők. A hátrányos helyzetből adódó elmaradás jelentős mértékben csökkenthető, a sikeres iskolakezdés feltételei megteremthetők.

A DIFER Programcsomag 2004-es első kiadását követően is folyamatosan dolgozunk az eszközrendszer továbbfejlesztésén. Ezek a kutatások jelenleg elsősorban a következő területekre összpontosítanak. (a) A DIFER-be illesztendő további készségek, képességek, motívumok azonosítása. A mérésekre alkalmas kritériumorientált, diagnosztikus tesztek fejlesztése. (b) E készségek, motívumok esetében az országos helyzetkép, a fejlődési folyamat feltárása. (c) A fejlesztésre alkalmas módszerek kidolgozása és kipróbálása. (d) A DIFER Programcsomag hatékonyságának empirikus igazolása, fejlesztő és alkalmazó kísérletek lebonyolítása. (e) A DIFER Programcsomag alkalmazási lehetőségeinek feltárása eltérő fejlődésű gyermekek esetében.

Szimpóziumunkba e területekből, az újabb kutatási eredményekből válogattunk négyet. Első két előadásunk a fejlesztés lehetőségeivel foglalkozik. Elsőként egy fejlesztő kísérlet eredményeit mutatjuk be. A két évig tartó (nagy csoport, első osztály) kontrollesoportos kísérlet során igazoltuk, hogy mesékre, mesélésre építve az összefüggés-kezelés készsége eredményesen fejleszthető. Ezt követően egy folyamatban lévő programunk módszereiről, első tapasztalatairól számolunk be. Ennek a kísérletnek a kutatási kérdése arra irányul, hozzájárulhat-e a beszédhiba korrekciójához, a tiszta beszéd kialakulásához a beszédhanghallás óvodai fejlesztése. A szimpózium második felének előadásai a DIFER-hez kapcsolódó két új területtel, a zenei és a rendszerező képességgel foglalkoznak. Második osztályos tanulók körében végzett vizsgálatunk megmutatja, hogy a zenei képesség fejlettsége miként kapcsolódik az olvasás, írás, számolás elsajátításához. Negyedik előadásunk a rendszerező képesség és a DIFER-készségek összefüggés-rendszerét elemzi első osztályos tanulók mintáján.

A MESÉKKEL TÖRTÉNŐ FEJLŐDÉSSEGÍTÉS HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA

Szombathelyiné Nyitrai Ágnes *, Zentai Gabriella **

* *Apor Vilmos Katolikus Főiskola*

** *Békés Megyei Tudásház és Könyvtár*

Kulcsszavak: DIFER, összefüggés-kezelés, kritériumorientált fejlődéssegítés

Kutatásunk célja az összefüggés-kezelés fejlődésének segítésére alkalmas módszer kidolgozása és kipróbálása volt. Az összefüggés-kezelés szenzitív időszakában, óvodás és kisiskolás korban a gyermekek életében fontos szerepet töltenek be a mesék, így feltételezésünk szerint a tartalomba ágyazott képességfejlesztés jó eszközei lehetnek. Korábbi kutatásunkban a mesékben rejlő lehetőségeket a kritériumorientált fejlődéssegítés elvei (Nagy, 2007) alapján tartalomelemzéssel vizsgáltuk. Eredményeink alapján bizonyítottunk, hogy a mesék alkalmasak az összefüggés-kezelés valamennyi alapkomponeensének a fejlesztésére. A mese-repertoár gazdagsága megvalósíthatóvá teszi a fejlődés folyamatos, hosszan tartó, változatos és komplex segítését. Módszerünk középpontjában az ismert mesékről való tematikus csoportos beszélgetés áll. A tematikus jellegnek köszönhetően a fejlesztendő képesség valamennyi alapkomponeense kellő figyelmet kap a folyamatban (Nagy, Nyitrai, Vidákovich, 2009).

Módszerünk kipróbálására kontrollcsoportos fejlesztő kísérletben került sor, mely a Szeghalmi Kistérségi Társulás településeinek óvodáiban, általános iskoláiban zajlott. A kistérségben 41% a hátrányos helyzetű, és jelentős a roma gyermekek aránya. Az összefüggés-kezelés fejlesztését célzó kísérlet 2007 őszén kezdődött, ekkor a mintába tartozó gyermekek nagycsoportosak voltak. A kísérleti csoportba 172, a kontrollcsoportba 115 kisgyermek tartozott. A kísérlet kezdetén előmérést végeztünk a DIFER tesztrendszer összefüggés-megértés tesztjével. Az előmérés adatai kiindulópontját képezték a fejlesztésnek. A pedagógusokat továbbképzésen és tematikus csoportos beszélgetés keretében készítettük fel a meséken keresztül zajló fejlesztés módszerének alkalmazására, munkájukat folyamatosan, igény szerint segítettük. A fejlesztés eredményességéről követő mérések segítségével győződünk meg. Az első utómérésre 2008 őszén, a második utómérésre 2009 őszén került sor.

Az előmérés idején a kísérleti csoportot 72% pontos, a kontrollcsoportot 75% pontos fejlettség jellemezte összefüggés-kezelésből, a két csoport indulószintje között nem volt szignifikáns különbség ($F=2,7$, $p=0,1$, $t=-1,6$, $p=0,1$). Az első utómérésnél a kísérleti csoportban 85% pontos, a kontrollcsoportban 82% pontos fejlettséget mértünk. A második utóméréskor a kísérleti csoport átlaga 92% pont, a kontrollcsoporté 80% pont volt. A kísérleti csoport fejlődése (20%p) szignifikánsan meghaladta a kontrollcsoportét (8%p), a kísérleti hatás: $\sigma=0,84$.

Kutatásunk alapján úgy látjuk, hogy a mesélés és a mesékről való tematikus csoportos beszélgetés hatékonyan segíti az összefüggés-kezelés fejlődését. E program tovább gazdagítja a DIFER Programcsomag módszereit. Gyakorlati alkalmazása hatékonyabbá teheti az óvodás és kisiskolás kori fejlesztéseket.

A ZENEI KÉPESSÉGEK ÉS AZ OLVASÁS, HELYESÍRÁS, SZÁMOLÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI HÉTÉVES KORBAN

Janurik Márta

SZTE ZMK Vonós Tanszék, SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: zenei képesség, alapkészségek

Az utóbbi évtizedekben széles körű kutatások tárgyát képezi a zenetanulásnak, illetve a zenei képességeknek a tantárgyi teljesítményekre, képességfejlődésre gyakorolt hatásvizsgálata. Kutatásunk célja a zenei képességek, valamint az olvasás, helyesírás és számolási készség közötti összefüggések vizsgálata az iskolai tanulás korai szakaszában, hétéves korban. Összefüggés-vizsgálatunk a zene mellett olyan alapvető fontosságú készségekre irányul, amelyek meghatározzák a későbbi iskolai tanulmányok eredményességét.

A vizsgálat mintája 138 második osztályos tanuló, 69 fiú és 69 lány. Négy mérőeszközt alkalmaztunk: (1) Saját fejlesztésű zeneiképesség-teszt, két részből álló mérőeszköz: hallás utáni megkülönböztetés (30 item) és hallás utáni reprodukció (33 item) (Cronbach- α : megkülönböztetés 0,75; reprodukció 0,94; teljes teszt 0,93). (2) olvasás-szövegértés teszt (Molnár és B. Németh, 2006), információ- visszakeresés, szövegértelmezés (Cronbach- α : 0,80). (3) helyesírásteszt (Janurik, 2009), szavak és folyamatos szöveg tollibamondása (Cronbach- α : 0,76). (4) számolási készség (Józsa, 2004), részteszt: számlálás, helyi érték, arány, elemi műveletek, sorszámnév, mértékváltás, szöveges feladat (Cronbach- α : 0,95).

Az összefüggéseket korrelációs számítás és regresszióanalízis segítségével vizsgáltuk. A teljes zenei teszttel a legerősebb korrelációt a helyesírás mutatja: $r=0,43$; szövegértés $r=0,38$; számolási készség $r=0,37$. A nemek vonatkozásában jelentős eltérés tapasztalható. A fiúk esetében $r=0,24$ és $r=0,33$ közötti, a lányoknál $r=0,49$ és $r=0,60$ közötti, közepes erősségű a korreláció. A teljes mintára vonatkozóan a zenei képességek közül a vizsgált készségekkel a ritmushallás összefüggése a legerősebb: a helyesírással $r=0,49$; a szövegértéssel $r=0,40$; a számolással $r=0,38$. A lányok esetében kapott korrelációk mindhárom területen erősebbek, $r=0,50$ és $r=0,65$ közöttiek. A fiúknál szignifikáns korrelációt csak a helyesírás (szavak, $r=0,33$) és a szövegértés ($r=0,32$) esetén kaptunk.

A regresszióanalízisek függő változói a számolási készség, a helyesírás és az olvasás voltak. A vizsgált készségekhez a zenei képességek következő szignifikáns hozzájárulásai mutathatóak ki: (1) A teljes mintára vonatkozóan: zenei teszt – számolási készség 7% ($R^2=26\%$); zenei teszt – helyesírás 12% ($R^2=27\%$); hallás utáni megkülönböztetés – szövegértés 10% ($R^2=30\%$). (2) Nemek szerinti bontásban: zenei teszt – helyesírás: lányok 27% ($R^2=40\%$), fiúk, nincs hozzájárulás; hallás utáni megkülönböztetés – szövegértés: lányok 14% ($R^2=42\%$), fiúk 8% ($R^2=25\%$)

Az eredmények alapján hétéves korban a zenei képességek szignifikáns hozzájárulása mutatható ki mindhárom alapkészség esetében, a vizsgálati szempontok szerint azonban különböző mértékben. A zenei képességek fejlettsége mindkét nem esetében összefügg a vizsgált készségek fejlettségével, ugyanakkor jelentősek a nemek szerinti eltérések. A zeneiképesség-összetevők közül a ritmikai képességek fontos szerepe mutatható ki.

A kutatást támogatta: OTKA K 68798, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

A RENDSZEREZŐ KÉPESSÉG ÖSSZEFÜGGÉSE AZ ELEM ALAPKÉSZSÉGEK FEJLETTSÉGÉVEL ELSŐ OSZTÁLYOS GYERMEKEK KÖRÉBEN

Zentai Gabriella

Békés Megyei Tudásház és Könyvtár

Kulcsszavak: rendszerező képesség, DIFER

A rendszerező képesség a kognitív képességek egyike. A 3–4 éves gyermekek szívesen válogatják szét színek, formák szerint a játékokat, rendszerezik a környezetükben található tárgyakat. Ebben az életkorban a rendszerező képesség elemi, tapasztalati szintjét működte-
tik. Az iskolában a tanulóknak a képesség fogalmi szintjét kell használniuk, ami a fogalmi rendszer kialakításához szükséges. A fogalmak kialakítására, definíciók alkotására, alkalmazására, a fogalmak osztályozására minden tantárgy tanulása során szükségük van. A rendszerező képesség fogalmi szintjének kialakulásához nélkülözhetetlen a tapasztalati szint működése. Azok a tanulók, akik tapasztalati szinten nem tudnak rendszerezni, a fogalmakkal sem boldogulnak majd.

Az elemi rendszerező képesség struktúrájának ismeretében elkészítettük a képesség kritériumorientált, diagnosztikus tesztjét, mely négy rendszerező készség fejlettségének a megállapítására alkalmas: kereső felismerés, szelektálás, szortírozás és sorképzés. A tesztnek két változata van, mindkettő 50–50 itemet tartalmaz. A vizsgálat mintáját 229 első osztályos tanuló alkotta, ezekkel a tanulókkal tanítóik felvették a DIFER-teszteket is.

Kutatási kérdésünk volt, hogy az elkészült teszt mennyire illeszkedik a már meglévő DIFER-tesztek rendszerébe, milyen erős összefüggés van a rendszerező képesség és az elemi alapkészségek között. Az elemi rendszerező képesség és az elemi alapkészség-rendszert átfogóan jellemző DIFER-index között erős a korreláció ($r=0,54$). A beszédhanghallást kivéve minden készség legalább $p=0,01$ szinten szignifikánsan korrelál az elemi rendszerezéssel. Az összefüggés a számolási készség ($r=0,51$) és a szocialitás ($r=0,45$) között a legerősebb. Közepesen erős a tapasztalati következtetéssel ($r=0,40$), az összefüggés-megértéssel ($r=0,35$), a relációszókincsel ($r=0,31$) és az írásmozgás-koordináció készségével ($r=0,30$) számított korreláció. A DIFER-készségek közötti összefüggésrendszer elemzésekor is hasonló együtthatókat számítottak (Nagy, Józsa, Vidákovich és Fazekasné, 2004).

Az alapkészségek és a rendszerező képesség közötti kapcsolatrendszert klaszteranalízissel is elemeztük, ami azt mutatja, hogy a rendszerezési képesség jól illeszkedik a DIFER-tesztek közé. Faktoranalízissel kimutattuk, hogy a hét DIFER-készség és a rendszerező képesség egy faktorba rendeződik, a faktoranalízis jóságát kifejező KMO-mutató értéke 0,829. Ez az eredmény lehetőséget ad arra, hogy a DIFER-készségeket a rendszerező képességgel kibővítve egy korrigált mutatót képezzünk (átlag=80,28%pont, szórás=9,32%pont). Regresszióanalízissel vizsgáltuk, hogy a korrigált DIFER-index egyéni különbségeinek magyarázatában a tapasztalati következtetésnek (19%), az elemi számolási készségnek (15%) és a szocialitásnak (15%) van a legnagyobb magyarázó hatása, az elemi rendszerező képesség hatása a korrigált index varianciájára 9%.

Eredményeink alapján úgy véljük, hogy az elemi rendszerező képesség illeszkedhet a DIFER-készségek rendszerébe.

A BESZÉDHIBA KORREKCIÓJA A BESZÉDHANGHALLÓ KÉSZSÉG FEJLESZTÉSE ALAPJÁN: MÓDSZEREK ÉS ESZKÖZÖK

Fazekasné Fenyvesi Margit

ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiaja Tanszék

Kulcsszavak: beszédhanghallás, beszédhiba, DIFER

A DIFER-tesztek alkalmazásával diagnosztikus képet kapunk a mért készségek fejlettségi szintjéről, a készséget alkotó összetevőkről. A kapott adatok egzakt fejlesztési lehetőségeket biztosítanak a kompetencia alapú pedagógiai tervezéshez. A DIFER egyik tesztje a beszédhanghalló készséget méri. Számos kutatás szerint a beszédhanghallás fejlettsége az olvasás- és az írástanulás egyik elengedhetetlen előfeltétele. Feltételezzük, hogy e két készség elsajátítása mellett a beszédhanghallás fontos szerepet játszik a tiszta beszéd kialakulásában is. A tiszta hangejtés akkor valósulhat meg, amikor a gyermekek beszédmotoros koordinációja és a beszédhanghallása ezt lehetővé teszi.

Az öt éves kort betöltött, ép értelmű és hallású gyermekek 30 százaléka beszédhibás. A beszédhiba nem csupán esztétikai jelenség. A beszédhibás gyermekek veszélyeztetettek az olvasás és a helyesírás tanulásában, emellett a verbális rövidtávú memória, valamint a hangsorozat-észlelés gyengeségével is számolnunk kell. *Gósy Mária* nagymintás, longitudinális kutatása bizonyította, hogy a beszédhibás gyermekek beszédkorrekciója ellenére a nyelvi percepció továbbra is elmaradást mutat. *Ramus* a kettős mentális tár kialakulását feltételezi, és ennek tulajdonítja a korábban beszédhibás gyermekek hangfelismerési bizonytalanságainak megmaradását.

Feltételezzük, hogy akiknél nincs beszédszervi vagy beszédmotoros elmaradás, a hallási percepció fejletlensége, esetleg sérülése felelős a beszédhiba megmaradásáért. Ebből a hipotézisből kiindulva egy módszertani segédanyagot állítottam össze, amely napi rendszerességgel alkalmazható játékgyűjteményt tartalmaz. Az életkori sajátosságok figyelembevétele mellett a fokozatosság (implicit és explicit szintek) és az összetevők egyidejű fejlesztése volt az összeállítás alapelve, egyúttal újdonsága is. Egy év fejlesztés alatt jutnak el a gyermekek a hangoztatástól a kezdeti hangzódifferenciálásig. Közben megismerik a beszédhangok tulajdonságait. Játékok segítik őket a tagolásban, a hangsorozat-észlelésben, valamint a verbális munkamemória kapacitásának növekedésében.

A fejlesztő program kipróbálása 2009 szeptemberében indult, az előmérés keretében több mint 200 középső csoportos gyermek beszédhibáját és beszédhanghalló készségét mértük fel. A beszédhanghalló készség méréséhez a DIFER-teszt hosszú változatát alkalmaztuk (60 item). A mért gyermekek közül körülbelül 100-an a kontrollcsoport tagjai. Az utómérésre 2010 júniusában kerül majd sor: újra felvesszük mindkét csoportban a beszédhanghallást, és a logopédusok ismételt felmérést végeznek a beszédhangképzés minőségét. Mindkét területen jelentős fejlődésre számítunk.

Előadásom keretében ennek a módszertani gyűjteménynek az elveit és gyakorlati megvalósulását mutatom be. Beszámolok a fejlesztő program első hat hónapjának tapasztalatairól. A program kipróbálása során szerzett tapasztalatok alapján megtörténhet a program szükséges módosítása.

PEDAGÓGUSOK ÉS PEDAGÓGUSJELÖLTEK VÉLEKEDÉSEI

Elnök: Korom Erzsébet
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

ELŐADÁSOK:

Tanítási szokások egy fogalmi térképes fejlesztő program után

Habók Anita
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Tanár szakos bölcsész hallgatók értékelési nézetei

Kovácsné Duró Andrea
Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet

A serdülőkori alkoholfogyasztás és ennek kezelése - ahogy a pedagógusok látják

Szabó Csilla Marianna
Gróf Széchenyi István Műszaki Szakközépiskola

A tanári problémaérzékenység és a tanulói viselkedés megítélése

Pinczésné Palásthy Ildikó
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola

TANÍTÁSI SZOKÁSOK EGY FOGALMI TÉRKÉPES FEJLESZTŐ PROGRAM UTÁN

Habók Anita

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Kulcsszavak: tanítási szokások, fejlesztő program, fogalmi térkép

A tanulók iskolai eredményességét meghatározza, hogy milyen tanulási stratégiákkal és technikákkal találkozhatnak az iskolában. A tanulási technikák közül a fogalmi térkép bemutatására és gyakorlására épült fejlesztő programunk. A technika elméleti alapjai Ausubel tanuláselméletéből indultak ki az 1960-as évek végétől kezdődően, majd hatást gyakoroltak rá a kognitív pszichológia tanuláselméletei. Ezeket felhasználva dolgozta ki Novak munkatársaival a fogalmi térképezés elméletét és szabályait, mely által ez elhatárolódott más grafikus megjelenítési formáktól.

Három alkalommal nyílt lehetőségünk a fogalmi térképekkel történő fejlesztésre. Környezetismeretből, fizikából, kémiából, biológiából és nyelvtanból készültek anyagok. A tanároknak minden program után volt lehetőségük véleményt nyilvánítani, amit a további programok összeállításánál figyelembe vettünk. Az utolsó fejlesztés után egy évvel, 2009 júniusában, nyílt és zárt kérdések segítségével kérdeztük meg a kísérletben részt vevő tanárokat tanítási szokásaikról és arról, hogy használják-e a fogalmi térképet a gyakorlatban, továbbá milyen előnyöket vagy hátrányokat tapasztaltak. 20 tanár vállalkozott arra, hogy kérdéseinkre válaszol. Ebben az esetben kis mintáról beszélhetünk, de a fogalmi térképekhez kötődő vizsgálatok esetében gyakori a résztvevők kisebb létszáma. Mivel a fejlesztés több héten át zajlott, azt feltételeztük, hogy a tanítási szokásokban is változás történt, a kidolgozó, a memorizáló és a kontrollstratégiák közül a memorizáló stratégiákat használják legritkábban. Ugyancsak feltételeztük, hogy gyakrabban alkalmazzák a tanítási órákon a fogalmi térképet és az ábrás megjelenítési formákat.

Az eredmények alapján a tanárok leggyakrabban a kidolgozó stratégiákat használják, amelyek az összefüggésekhez és a mindennapi életben hasznosítható tudáshoz kötődnek. A memorizáló stratégiák alkalmazása a legkevésbé fordul elő a válaszok alapján. A tanárok válaszaiból az derült ki, hogy a fogalmi térképeket hasznosnak találják, de a gyakorlatban szignifikánsan ritkábban használják. Jövőbeli cél lenne olyan fejlesztő programok kidolgozása, amelyek segítségével a megismert tanulási technikák hosszabb távon is a tanulási gyakorlat részévé válnak mind tanuló, mind tanári oldalról.

TANÁR SZAKOS BÖLCSÉSZ HALLGATÓK ÉRTÉKELÉSI NÉZETEI

Kovácsné Duró Andrea

Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet

Kulcsszavak: tanárképzés, értékelési nézetek, értékelési kompetenciák

Az értékelés témájának kiemelését részben a pedagógusok szakmai önállóságának, döntési jogkörének növekedése, részben az értékelési feladatok polifunkcionálissá válása indokolja. Ugyanakkor a képzők képzése csak lassan követi a változásokat (Csapó, 1998, Kotschy, 2000). Míg korábban a hazai tanárképzés elsődlegesen az elméleti ismeretek elsajátítására és egyes jól körülhatárolt képességek fejlesztésére helyezte a hangsúlyt, addig az utóbbi időben a kutatók figyelme a hallgatók nézeteinek feltárására irányult. A mesterképzésben résztvevők számára az interaktív és reflektív tanulásra építő programcsomag is készült (Bárdossy és Dudás, 2009).

Az értékelés pedagógiája című tárgy oktatójaként a tanárjelöltek értékelési nézeteinek feltérképezését magam is fontos célnak tekintem, ezért a Miskolci Egyetemen az értékeléskurzusra járó hallgatók körében (102 fő) empirikus kutatást végeztem. A 2004-től, négy tanéven keresztül lefolytatott egyéni kérdőíves vizsgálat középpontjában a hallgatók értékelési feladatokról vallott felfogása, ismeretei, képességei, a nevelési-oktatási folyamatban preferált értékelési funkciók és módszerek álltak. A kvantitatív és kvalitatív elemeket egyaránt tartalmazó felmérés eredményei nyomán megállapítható, hogy a hallgatók nem látják át az értékelő funkciók komplexitását. Bár válaszaikban a visszacsatoló funkció kiemelése a rendszerszemléletű megközelítést igazolja, s a motiváló funkció megvalósítását is igen sokan lényegesnek tartják; a többi funkció szerepének értelmezése gyakran leegyszerűsített, azok egymáshoz való viszonyának megragadása esetleges. A tanárjelöltek döntő többsége számára az értékelés a tanulók tradicionális módszerekkel való értékelését jelenti. Ezért az sem meglepő, hogy az ehhez kötődő pedagógiai, pszichológiai tudás, valamint a különféle értékelési eszközök alkalmazása vonatkozásában tekintik magukat a legfelkészültebbnek. Ugyanakkor – megítélésük szerint – leginkább a tantervek választásával kapcsolatos ismeretük hiányos, illetve a vizsgáztatói feladatokra való felkészültségük nem megfelelő. Vélhetően az értékelés egyoldalú megközelítésével, valamint ez utóbbi ténnyel függ össze, hogy főként a tanulói értékelés különböző területeivel foglalkozó szakirodalmat olvasnának szívesen saját későbbi munkájukat segítőnek.

A hiányos értékelési tudásra utaló eredmények alapján megállapítható, hogy célszerű nemcsak a hallgatók értékelési prekonceptióinak, előzetes tudásának alaposabb feltárására, de erre építve a saját élményen alapuló, az értékelés több tárgyára kiterjedő kompetenciafejlesztésre az eddigieknél nagyobb figyelmet fordítani. A szemléletformálás hangsúlyosabbá válása nyomán így a képzés során elsajátított értékelési tudás a korábbiaknál jelentősebb mértékben határozhatná meg a leendő tanárok értékelő tevékenységét, talán még a diákkori, olykor fekete pedagógiai élményeket is felülmúlóan.

A SERDÜLŐKORI ALKOHOLFogyasztás és ennek kezelése – AHOGY A PEDAGÓGUSOK LÁTJÁK

Szabó Csilla Marianna

Gróf Széchenyi István Műszaki Szakközépiskola

Kulcsszavak: iskolai alkoholfogyasztás, prevenciók technikák vs. büntetés

A kutatás célja olyan serdülőkori devianciák bemutatása, melyek hatással vannak az egyénre és az egyén környezetére is. Ismert tény, hogy az egészségkárosító magatartásformák (dohányzás, alkohol- és kábítószer-fogyasztás) éppen a serdülőkorban jelennek meg, illetve válnak intenzívvé a fiatalok életében, melynek okai többek között a kortárshatás és a környezeti stresszre adott maladaptív válasz. Jelen előadás a középiskolás korosztály alkoholfogyasztását, illetve a pedagógusoknak az iskolai rendezvényeken történő alkoholfogyasztásra adott reakcióit igyekszik bemutatni. Hipotézisünk, hogy a pedagógusok nem kezelik egységesen az iskolai alkoholfogyasztást. Úgy véljük továbbá, hogy nem kisebb az iskolai rendezvényen alkoholt fogyasztó tanulók aránya azokban az iskolákban, ahol szigorúan büntetik az alkoholfogyasztást; ám feltételezzük, hogy a jó tanár-diák viszony és a rendszeres egészségnevelő programok csökkentik az alkoholfogyasztás gyakoriságát.

A kérdőíves kutatást egy közepes nagyságú megyei jogú városban végeztük. Mintavételi eljárásunk a csoportos rétegzett mintavétel volt: a vizsgálatban kilenc középfokú iskolának (3 gimnázium, 4 szakközépiskola és 2 szakiskola) 489 tanulója és 153 pedagógusa vett részt. Az előadás a pedagógusok válaszai alapján mutatja be a problémát. A kutatást önkéntes anonim kérdőívvel végeztük; a kérdőívekből nyert adatokat az SPSS 18.0 statisztikai elemző programmal dolgoztuk fel.

Az adatok ismeretében beigazolódni látszik az a hipotézisünk, hogy az iskolai alkoholfogyasztás gyakorisága és a büntetés szigorúsága között nincs szignifikáns kapcsolat. Ma már sok pedagógus igyekszik prevenciók technikákat alkalmazni, míg többen rendszeresen ellenőrzik és büntetik a tanulókat, hogy elkerüljék az iskolai rendezvényen történő alkoholfogyasztást. A válaszok tartalmi szóródása azonban azt mutatja, hogy a pedagógusok között nincs megegyezés, hogy melyik stratégia a leghatékonyabb az alkoholfogyasztás megakadályozására. Sajnálatos módon sem a jó tanár-diák viszony, sem az egészségvédő programok zöme nem mutat szignifikáns összefüggést az alkoholfogyasztás prevalenciájával.

Az alkohol sok esetben a szülőktől való függetlenedés, a növekvő autonómia jelképe. Számos országban a kutatók a fiatalok közötti tipikus jelenségként írják le az úgynevezett „nagy ivászatot” (binge drinking), amely ugyan nem közvetlenül kapcsolódik az iskolához, de kihat az iskolai teljesítményre. A prevenciók programoknak tehát nagy jelentősége van ebben az életkorban, már csak azért is, mert a kamaszok attitűdje még alakítható stádiumban van. Ezért terveink között szerepel, hogy – a kutatási eredmények teljes ismeretében – a kutatásban részt vevő iskolák rendelkezésére bocsátjuk a pedagógusok és a tanulók által hatékonynak tartott megoldási módokat és prevenciók technikákat.

A TANÁRI PROBLÉMAÉRZÉKENYSÉG ÉS A TANULÓI VISELKEDÉS MEGÍTÉLÉSE

Pinczésné Palásthy Ildikó

Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola

Kulcsszavak: problémaérzékenység, magatartási zavar, hatékonyság

Az 1980-as évektől folyamatosan kerülnek nyilvánosságra olyan kutatási eredmények, amelyek a magatartási és a viselkedési zavarral küzdő gyermekek számának növekedését valószínűsítik. Mivel a pedagógusoktól nem egyszerűen a tények tudomásulvételét várjuk, hanem a helyzet eredményes kezelését, érdemes vizsgálat tárgyává tenni, hogyan birkóznak meg a nehézségekkel. Úgy véljük, a pedagógusképzés, a pályaszocializáció folyamatában kellő elméleti ismerettel vértézzük fel a jelölteket az átlagtól való eltérés felismeréséhez, a gyermeki jellemzők leírásához, a differenciált fejlesztés, foglalkoztatás elveinek elfogadásához, s ezek megfelelő alapot teremtenek a speciális eljárások, módszerek elsajátításához, adekvát alkalmazásához.

Kiindulásként azt vizsgáltuk, milyen gyermeki megnyilvánulást tekintenek a pedagógusok problematikusnak. Úgy véljük, a tanár csak akkor tud hatékonyan segíteni tanítványai tanulási, élethelyzetbeli problémáin, ha megfelelően méri fel, azonosítja be, kategorizálja nehézségeiket. Feltételeztük, hogy pedagógiai, pszichológiai felkészültségük függvényében, a szociális háttérre, a gyermeki személyiségre és az egyéni képességekre, teljesítményre vonatkozó információk, tapasztalatok birtokában a pedagógusok adekvátan ítélik meg a gyermekek átlagtól eltérő viselkedéses megnyilvánulásait.

Vizsgálatunkban a pedagógusok helyzetfelismerésére, problémátájékozódási képességére (problem orientation ability; *Kasik*, 2009) fókuszáltunk, tanítványaikra vonatkozó „problematikus” magatartás-minősítésüket vetettük össze a tanulók személyiségsajátosságaival (JEPO). A mintában 62 általános iskolai pedagógus és 62 ötödik-hatodik osztályos tanuló szerepelt. Az elemzés során tekintettel voltunk az iskolai magatartási probléma szociológiai (normasértés), klinikai (tünet) és pszichológiai (szocializációs zavar) értelmezésére.

Eredményeink bizonyítják, hogy a pedagógusok rendelkeznek a szükséges pedagógiai-pszichológiai ismeretekkel, de az egyébként jelentéstanilag és strukturálisan megfelelően minősített problémákat esetenként túldimenzionálják, gyakorta sztereotípiákban gondolkodnak. Úgy véljük, a magyarázatok között találhatjuk azt a sajátos beállítódást, amit Schmidbauer a szociális szakmáról szólván Hefter-szindrómaként (*Fekete*, 1991) definiált: felismerhető vizsgálati személyeink tanítványaikra irányuló vélekedése mögött a szakmai divatorientáltság, a mindenáron megfelelni akarás vágya, az én-hatékonyság deklarálásának hangsúlyozott igénye és a projekciós háritás. Mindez a tanári és az értelmiségi létező kapcsolódó elvárások teljesíthetőségét és a pedagógusképzés felelősségét is érinti.

Résztevők – Névmutató

A KONFERENCIÁN PREZENTÁLÓ RÉSZTVEVŐK

Balogh Virág	baviri@gmail.com
Barassevich Tamás	barassevich.tamas@edpsy.u-szeged.hu
Bartha Enikő	enikobartha@vnet.hu
Békés Anna	bekes.panni@gmail.com
Berencsi Benjamin	berencsibeni@gmail.com
Berkes Tímea	berkes.timi@gmail.com
Bocsi Veronika	bocsiveron@gmail.com
Bukta Katalin	bkata@lit.u-szeged.hu
Ceglédi Tímea	t.cegledi@gmail.com
Csaplár Péterné	csaplarteri@gmail.com
Csapó Benő	csapo@edpsy.u-szeged.hu
Csíkos Csaba	csikoscs@edpsy.u-szeged.hu
Darvai Tibor	darvai.tibor@gmail.com
Demjén Tibor	demjen.tibor@oeffi.antsz.hu
Dombi Judit	judit_dombi@yahoo.co.uk
Dombiné Borsos Margit	dombine.greti@pte.hu
Bogárné Németh Mária	mary@edpsy.u-szeged.hu
Győri János	janos.gyori@ppk.elte.hu
Kenderfi Miklós	kenderfi.miklos@gtk.szie.hu
Molnár György	molnar.gy@eik.bme.hu
Dúl Imre	dulimi@szolf.hu
Engler Ágnes	agnespost@freemail.hu
Fazekasné Fenyvesi Margit	fenyvesim@yahoo.com
Fehér Péter	feherp1@t-online.hu
Fejes József Balázs	fejesj@edpsy.u-szeged.hu
Fényes Hajnalka	fenyesh@freemail.hu
Fodor László	la_fodor@yahoo.com

PÉK 2010 – VIII. PEDAGÓGIAI ÉRTÉKELÉSI KONFERENCIA

Furcsa Laura	Furcsa.Laura@abk.szie.hu
Géczi János	geczijanos@vnet.hu
Habók Anita	habok@edpsy.u-szeged.hu
Hercz Mária	Hercz.Maria@gmail.com
Herzog Csilla	herzogcs@t-online.hu
Hidvégi Péter	hidvegipeter@freemail.hu
Hódi Ágnes	agnes.hodi@edu.u-szeged.hu
Hornyák Judit	hornyak.judit@t-online.hu
Horváth Veronika	veronikagrosvenor@gmail.com
Jámbori Szilvia	jamborisz@gmail.com
Janurik Márta	janurikm@music.u-szeged.hu
Józsa Krisztián	jozsa@edpsy.u-szeged.hu
Kárpáti Andrea	karpatian@t-online.hu
Kasik László	kasik@edpsy.u-szeged.hu
Kazarján Erzsébet	schola@esa.hu
Kelemen-Molitorisz Anikó	kelemen.m.a@gmail.com
Kétyi András	ketyi.andras@kkfk.bgf.hu
Kinyó László	kinyo@edpsy.u-szeged.hu
Kisné Bernhardt Renáta	bernhardtr@citromail.hu
Kiss Gábor	kiss.gabor@bgk.uni-obuda.hu
Koltai Zsuzsa	koltaizsuzsa@yahoo.com
Korom Erzsébet	korom@edpsy.u-szeged.hu
Kovács Sándor	kovacs.satya@gmail.com
Kovácsné dr. Duró Andrea	duro.andrea@gmail.com
Lakatosné Török Erika	torok.erika@gamf.kefo.hu
Laki Ildikó	laki.ildiko@socio.mta.hu
Lászlóné Kenyeres Krisztina	laszlonekenyeres@freemail.hu
Lehmann Magdolna	lehmannm@btk.pte.hu

Lukácsi Zoltán	lukacsi74@gmail.com
Maadadiné Borbély Mária	maadadi@yahoo.com
Menyhei Zsófia	menyhei@yahoo.com
Mokbelné Bacsa Éva	evabacsa@freemail.hu
Molnár Edit Katalin	molnar@edpsy.u-szeged.hu
Molnár Éva	medu@edpsy.u-szeged.hu
Molnár Gyöngyvér	gymolnar@edpsy.u-szeged.hu
Molnár Pál	molnar.pal.viktor@gmail.com
Nádasi Zsófia	zsofia.nadasi@hotmail.com
Nagy Dóra	nagy--dora@freemail.hu
Nagy József	nagyjozs1@t-online.hu
Nagy Lászlóné	nagylne@bio.u-szeged.hu
Nagy Zsuzsanna	nagyzs@edpsy.u-szeged.hu
Németh Dezső	nemethd@edpsy.u-szeged.hu
Nikolov Marianne	nikolov@nostromo.pte.hu
Ollé János	olle.janos@ppk.elte.hu
Öveges Enikő	oveges.e@upcmail.hu
Páva Rita	ritkapillowstz@yahoo.com
Péter Eszter	peter.eszter@yahoo.com
Pinczésné Palásthy Ildikó	palasthy@gmail.com
Pintér Henriett	pinterh@mail.datanet.hu
R. Tóth Krisztina	tothkr@inf.u-szeged.hu
Sági Andrea	andi.sag@gmail.com
Sominé Hrebik Olga	somiolga@gmail.com
Südi Ilona	sudi.ilona@fppti.hu
Szabó Csilla Marianna	szabocs@uranos.kodolanyi.hu
Szabó Gábor	gszabo@btk.pte.hu
Székely László	lszekely@edpsy.u-szeged.hu

Szenczi Beáta	szenczib@edpsy.u-szeged.hu
Szombathelyiné Nyitrai Ágnes	nyitraia@t-online.hu
Szűcs Norbert	szucs.z.norbert@gmail.com
Tánczos Tímea	timeatanczos@gmail.com
Tornyai Zsuzsa Zsófia	tornyizsuzsa@gmail.com
Tóth Edit	tothedit@edpsy.u-szeged.hu
Török József	torok.jozsef@fppti.hu
Urbán Róbert	urban.robert@ppk.elte.hu
Veress Erzsébet	erzsebet.veress@gmail.com
Zentai Gabriella	zentai@bmk.hu
Zsolnai Anikó	zsolnai@edpsy.u-szeged.hu

NÉVMUTATÓ

A

Adey, Philip, 27

B

B. Németh Mária, 34, 37
Bacsa Éva, 86
Balogh Virág, 28, 32, 103, 105, 106, 108
Barassevich Tamás, 34, 35, 133, 136
Bartha Enikő, 111, 113
Békés Anna, 98, 102
Berencsi Benjamin, 66, 72
Berkes Tímea, 111, 113
Bocsi Veronika, 40, 44
Bukta Katalin, 103, 104

C

Ceglédi Tímea, 40, 42

Cs

Csaplár Péterné, 98, 99
Csapó Benő, 47, 51, 52, 127, 129
Csíkos Csaba, 66, 81, 86, 117, 119, 127, 130

D

Darvai Tibor, 122, 124
Demjén Tibor, 111, 113
Dombi Judit, 59, 63
Dombiné Borsos Margit, 66, 68
Dúl Imre, 53, 58

E

Engler Ágnes, 40, 43

F

Fazekasné Fenyvesi Margit, 98, 139, 144
Fehér Péter, 87, 90
Fejes József Balázs, 28, 29, 74, 79
Fényes Hajnalka, 40, 45
Fodor László, 122, 126
Furcsa Laura, 28, 30
Fülöp Márta, 73

G

Géczi János, 122, 124

Gy

Győri János, 87, 91

H

Habók Anita, 145, 146
Hercz Mária, 92, 95, 133
Herzog Csilla, 87, 88
Hidvégi Péter, 111, 115
Hódi Ágnes, 117, 121
Hornyák Judit, 87, 90
Horváth Veronika, 59, 64

J

Jámbori Szilvia, 74, 78
Janurik Márta, 139, 142
Józsa Krisztián, 47, 51, 52, 59, 122, 127, 132, 139

K

Kárpáti Andrea, 92, 97, 127
Kasik László, 74, 77
Kazarján Erzsébet, 66, 70
Kelemen-Molitorisz Anikó, 34, 35, 117, 119
Kenderfi Miklós, 122, 125
Kétyi András, 53, 57
Kinyó László, 122, 123
Kisné Bernhardt Renáta, 103, 107
Kiss Gábor, 92, 94
Koltai Zsuzsa, 66, 67
Korom Erzsébet, 47, 49, 50, 103, 127, 131, 145
Kovács Sándor, 28, 33, 103, 106, 108
Kovácsné Duró Andrea, 145, 147

L

Lakatosné Török Erika, 53, 54
Laki Ildikó, 98, 100
Lászlóné Kenyeres Krisztina, 103, 109
Lehmann Magdolna, 81, 85
Lukácsi Zoltán, 81, 84

M

Maadadiné Borbély Mária, 66, 71
Menyhei Zsófia, 59, 65
Mokbelné Bacsa Éva, 34, 35, 81, 86
Molnár Edit Katalin, 92, 133, 137
Molnár Éva, 28, 117, 120
Molnár Gyöngyvér, 34, 47, 49, 53, 55, 56
Molnár György, 66, 69
Molnár Pál, 87, 89, 92, 97

N

Nádasi Zsófia, 111, 116
Nagy Dóra, 34, 38
Nagy József, 47, 74, 139
Nagy Lászlóné, 47, 50, 111, 112
Nagy Zsuzsanna, 133, 135
Németh Dezső, 103, 105
Nikolov Marianne, 59, 61, 81

O

Ollé János, 87, 92, 96

Ö

Öveges Enikő, 59, 62

P

Páva Rita, 87, 91
Péter Eszter, 28, 31
Pinczésné Palásthy Ildikó, 145, 149
Pintér Henriett, 98, 101

R

R. Tóth Krisztina, 53, 56, 92, 93, 117, 121

S

Sági Andrea, 111, 113
Schnotz, Wolfgang, 110
Sominé Hrebik Olga, 81, 82
Südi Ilona, 34, 36

Sz

Szabó Csilla Marianna, 145, 148
Szabó Gábor, 81, 83
Székely László, 117, 120
Szenczi Beáta, 117, 118, 133, 138
Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, 74, 80, 139,
141
Szűcs Norbert, 28, 29

T

Tánczos Tímea, 34, 39
Tornyai Zsuzsa Zsófia, 40, 46
Tóth Edit, 122, 123
Török József, 34, 36

U

Urbán Róbert, 111, 113

V

Veress Erzsébet, 111, 114

Z

Zentai Gabriella, 87, 88, 139, 141, 143

Zs

Zsolnai Anikó, 40, 74, 76